การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง : กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

มาริสา แย้มเจริญ

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

59034652_3464423831

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง : กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

มาริสา แย้มเจริญ

วิทยานิพนธ์เสนอมหาวิทยาลัยพะเยา เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา
หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต
มิถุนายน 2563
ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยพะเยา

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

COMMUNITY DISPUTE RESOLUTION OF ADMINISTRATOR : A CASE STUDY OF PHAYAO PROVINCE

MARISA YAEMCHAROEN

A Thesis Submitted to University of Phayao

in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Master of Laws Degree

June 2020

Copyright 2020 by University of Phayao

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง : กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

ของ มาริสา แย้มเจริญ

ได้รับพิจารณาอนุมัติให้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษา

หลักสูตรปริญญานิติศาสตรมหาบัณฑิต

ของมหาวิทยาลัยพะเยา

..... ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

(รองศาสตราจารย์ดิเรก ควรสมาคม)

..... ประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยราวรรณ)

..... กรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธีระชัยมหิทธิ์)

..... อาจารย์บัณฑิตศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภนันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย)

..... คณบดีคณะนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. พรรณรายรัตน์ ศรีไชยรัตน์)

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เรื่อง: การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง : กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา

ผู้วิจัย: มาริสา แย้มเจริญ, วิทยานิพนธ์: น.ม., มหาวิทยาลัยพะเยา, 2562

อาจารย์ที่ปรึกษา: ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิมลเรขา ศิริชัยราวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธีระชัยมหิทธิ์

คำสำคัญ บทบาทของฝ่ายปกครอง, การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท, ชุมชน, กฎหมาย, เจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครอง

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาบทบาทของฝ่ายปกครอง ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในชุมชน โดยทำการศึกษาบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของนายอำเภอและกำนันที่มีกฎหมายบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พุทธศักราช 2550 รวมทั้งกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญา พุทธศักราช 2553 เป็นการบัญญัติเกี่ยวกับหลักเกณฑ์และคุณสมบัติในการการคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งฝ่ายปกครองถือได้ว่ามีความใกล้ชิดกับชุมชนและกฎหมายให้อำนาจในการยุติข้อพิพาทชุมชนได้ทั้งทางแพ่งและอาญา แต่ทว่าในความเป็นจริงประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นหรือเข้าใจในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นผลกระทบจากกระบวนการอื่นๆ ทำให้บทบาทของฝ่ายปกครองลดน้อยลงและฝ่ายปกครองไม่มีความรู้ความเชี่ยวชาญที่เฉพาะด้าน ดังนั้นทางเลือกคือ นำข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 เป็นการกำหนดบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน เช่น ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ในการทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน รวมถึงมีการนำพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 มาพิจารณาปรับใช้และยึดเป็นแนวทางในการแก้ไขความขัดแย้งภายในชุมชนร่วมกัน เพื่อเพิ่มขีดความสามารถให้กับผู้ไกล่เกลี่ย และเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมากขึ้น

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

Title: COMMUNITY DISPUTE RESOLUTION OF ADMINISTRATOR : A CASE STUDY OF PHAYAO PROVINCE

Author: Marisa Yaemcharoen, Thesis: LL.M., University of Phayao, 2019

Advisor: Assistant Professor Wimonrekha Sirichairawan , Ph.D. Co-advisor Assistant ProfessorPairush Teerachaimahit , Ph.D.

Keyword administration, dispute resolution, the community, the law, the role of the administrator

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ABSTRACT

The objective of this research was to study the roles of the administrative officer in the resolution of disputes to resolve community conflicts. This study focused on investigating the roles, authorities, and duties in the mediation of the community disputes of district and subdistrict chiefs as stipulated by the National Government Organisation Act (No. 7), B.E. 2550 (2007) and Ministerial Regulations on Mediation of Civil and Criminal Penalty Offenses, B.E. 2553 (2010). The Ministerial Regulation stipulates rules and qualifications for selecting mediators. The administrative department is considered as government agency that is close to the community and is authorized by the Act to resolve both civil and criminal disputes in the community. However, in reality, people still lack confidence or knowledge and understanding about the process of mediation of administrative officer. For these reasons, the roles of the administrative department have been minimized. Besides, the administrative officer do not have specialized knowledge and expertise. Therefore, the alternative dispute resolution is to rely on the regulations of the Ministry of Interior regarding the Conciliation Act of Village Committees, B.E. 2530 (1987) as the legal provisions to determine the roles of the village committees, such as village headman, and so on to act as the mediator in the community dispute. In addition, Dispute Resolution Act B.E. 2562 (2019) should be considered and applied as the effective way to resolve community conflicts tin order to increase a mediator's capacity and the efficiency in mediation.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาปัญหาในเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง โดยศึกษาเกี่ยวกับบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน รวมถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง

วิทยานิพนธ์เล่มนี้ สำเร็จลุลวงได้ด้วยความช่วยเหลือของผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิมล เรขา ศิริชัยราวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่คอยชี้แนะ สั่งสอนในด้านกฎหมายและสละเวลาอันมีค่าให้คำปรึกษาและแนะนำแนวทางในสิ่งที่เป็นประโยชน์สำหรับงานวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ตลอด จนกระทั่งผู้วิจัยสามารถเรียบเรียงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จออกมาได้

อีกทั้งผู้วิจัยกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.ดิเรก ควรสมาคม ที่กรุณาสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ และให้คำแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการแก้ไขข้อบกพร่องในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ และขอกราบขอบพระคุณผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ไพรัช ธีระชัยมหิทธิ์ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. นภนันต์ ศุภศิริพงษ์ชัย ที่ได้สละเวลาเพื่อเป็นคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ตลอดจนให้ข้อคิดเห็นและข้อแนะนำที่เป็นประโยชน์ในการเรียบเรียงและเพิ่มเติมเนื้อหา ทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ขอขอบพระคุณบุคคลดังต่อไปนี้อย่างสุดซึ้ง โดยผู้วิจัยได้รับความช่วยเหลือในการทำวิทยานิพนธ์เล่มนี้ จากนายปองศักดิ์ นันทเสน เป็นอย่างดีและท่านยังได้ให้ข้อเสนอแนะและข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อตัวผู้วิจัย ในการดำเนินการวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ให้สำเร็จลงได้ในระยะเวลาอันจำกัด

ท้ายนี้บุคคลสำคัญที่ขาดไม่ได้เลย ที่ทำให้ผู้วิจัยประสบความสำเร็จในทุกวันนี้ได้ต้องขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาและและพี่ๆเพื่อนๆ ของผู้วิจัยที่ได้ให้การสนับสนุนและเป็นกำลังใจที่สำคัญทำให้ผู้วิจัยสามารถต่อสู้กับอุปสรรคต่างๆและหากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีความบกพร่องและไม่สมบูรณ์ประการใด ผู้วิจัยน้อมรับไว้ด้วยความเคารพ

มาริสา แย้มเจริญ

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย ..... ง

บทคัดย่อภาษาอังกฤษ ..... จ

กิตติกรรมประกาศ ..... ฉ

สารบัญ ..... ช

สารบัญตาราง ..... ฌ

บทที่ 1 บทนำ 1

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา 1

วัตถุประสงค์ในการวิจัย 4

สมมติฐานในการวิจัย 4

ขอบเขตของการวิจัย 5

นิยามศัพท์เฉพาะ 5

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ 6

บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 7

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท 7

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง 29

บทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง 48

บทที่ 3 ระเบียบวิธีวิจัย 64

รูปแบบการวิธีวิจัย 64

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 64

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล 64

ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล 66

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

การวิเคราะห์ข้อมูล 66
บทที่ 4 ผลการวิจัย 68
วิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท.....69
วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครอง 72
วิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน.....88
บทที่ 5 สรุปอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ 95
สรุปอภิปรายผลการวิจัย 95
ข้อเสนอแนะ..... 100
บรรณานุกรม 102
ภาคผนวก 109
ภาคผนวก ก แบบสอบถาม 110
ภาคผนวก ข แบบสอบถาม.....113
ภาคผนวก ค พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พ.ศ.2550.....115
ภาคผนวก ง กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 ...119
ภาคผนวก จ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา พ.ศ.2553 121
ภาคผนวก ฉ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 123
ภาคผนวก ช ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. 125
ประวัติผู้วิจัย 129

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

สารบัญตาราง

หน้า

ตาราง 1 โครงสร้างและภาระบทบาทของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน 56

ตาราง 2 สรุปตารางแสดงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งกับทางอาญา ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา พุทธศักราช 2553 81

ตาราง 3 สรุปจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม 88

ตาราง 4 สรุปจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม.....89

ตาราง 5 สรุปร้อยละและค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครอง.....90

ตาราง 6 ผลของการประเมินแบบสอบถามระดับความความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน 92

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

มนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน โดยมีการอยู่รวมกันจึงจ้องมีกฎกติกาของการอยู่ร่วมกันเพื่อให้สังคมสงบเรียบร้อย แต่สิ่งที่ตามมาคือในที่เป็นกลุ่มเป็นชุมชนนั้น อาจเกิดความขัดแย้ง[1] ขึ้นได้ เพราะเมื่อคนในสังคมมีความเห็นไม่สอดคล้องกัน สังคมนั้นอาจเผชิญหน้ากับความขัดแย้งที่ขยายตัวกลายเป็นความรุนแรง และความขัดแย้งขึ้น โดยมีเหตุการณ์จำนวนไม่น้อยที่ไม่สามารถยุติหรือแก้ไขปัญหาได้ ทำให้ปริมาณคดีที่เข้าสู่กระบวนการพิจารณาของศาลเพิ่มมากขึ้น และมีแนวโน้มที่จะเพิ่มขึ้นในทุกปี การระงับข้อพิพาททางเลือก (Alternative Dispute Resolution) จึงเข้ามามีบทบาทสำคัญในสังคมมากขึ้น โดยที่กระบวนการนี้เป็นกระบวนการแสวงหาการยุติปัญหาอีกรูปแบบหนึ่ง เพื่อลดปัญหาความขัดแย้งในสังคม ซึ่งเป็นกระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่นิยมใช้แล้วประสบความสำเร็จจนเป็นที่น่าพอใจ คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Facilitative Mediation) เพราะเป็นการระงับข้อพิพาทได้อย่างแท้จริง

"การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท" ถือได้ว่าเป็นทางเลือกหนึ่งในการระงับข้อพิพาท ซึ่งในปัจจุบันในสังคมไทยมีการใช้แพร่หลายไปทั่วประเทศ และเป็นทางเลือกในการระงับข้อพิพาทที่มีความสำคัญ เนื่องจากขั้นตอนและกระบวนการมีความรวดเร็วมีประสิทธิภาพและประหยัดค่าใช้จ่ายกว่าการใช้กระบวนการอนุญาโตตุลาการหรือการนำคดีขึ้นขึ้นสู่ศาล ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีทั้งในชั้นศาลและนอกศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล[2] คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาคดีของศาล ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล[3] คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาล อันการลดปริมาณคดีที่จะขึ้นสู่ศาล ซึ่งการ

---

[1] ภานุ รังสีสหัส, **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** (พิมพ์ครั้งที่ 3) (กรุงเทพฯ: ธนาเพรส, 2555), หน้า 27.

[2] โชติช่วง ทัพวงศ์, **การระงับข้อพิพาทคดีแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล** (พิมพ์ครั้งที่ **1)** กรุงเทพมหานคร: ศาลแพ่ง (2539), หน้า 36.

[3] ชญาน์นันท์ อเนกสุวรรณกุล, **การบังคับตามสัญญาระงับข้อพิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล** (สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต, สาขานิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยศรีปทุม, 2556), หน้า 42.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระหว่างคนในชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลวิธีหนึ่ง โดยมีบุคคลที่เป็นกลางเข้ามามีบทบาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้งโดยเฉพาะฝ่ายปกครอง คือ ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน ปลัดอำเภอหรือนายอำเภอ เป็นต้น เพราะฝ่ายปกครองมีความสัมพันธ์ของคนในชุมชนมีความใกล้ชิดกันทำให้มีความเข้าใจถึงปัญหาในทางข้อเท็จจริงและพฤติการณ์แวดล้อมได้อย่างในเชิงลึก สามารถรู้ถึงความต้องการที่แท้จริงของคู่พิพาท และสามารถเสนอทางออกร่วมกันที่สามารถทำให้คู่พิพาทยุติปัญหาได้ ซึ่งตามสถิติของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ช่วงเดือนตุลาคม 2560 – กันยายน 2561 นั้น มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจำนวน 582 ราย โดยข้อพิพาททางแพ่งมีจำนวน 309 ราย ข้อพิพาททางอาญามีจำนวน 66 ราย ข้อพิพาทอื่น ๆ จำนวน 207 ราย ที่สามารถตกลงกันได้มีจำนวน 388 ราย มากกว่าตกลงกันไม่ได้ จำนวน 83 ราย[4] โดยในขณะที่การใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลเป็นเรื่องที่ทำให้ปัญหาไม่ได้จบอย่างแท้จริง ดังนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลเป็นทางเลือกที่คนในชุมชนนิยมใช้กัน แต่บทบาทของฝ่ายปกครองในแต่ละท้องที่ เป็นสิ่งที่รัฐบัญญัติกฎหมายให้อำนาจไว้โดยเฉพาะ นอกจากนี้ความรู้ ทักษะความสามารถของฝ่ายปกครองและความเข้าใจของฝ่ายปกครองก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญในการที่จะสามารถยุติปัญหาความขัดแย้งนั้น ๆ ลงได้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของประเทศไทยแต่เดิมไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่ได้มีการใช้ระบบการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อแก้ไขและระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมมาตลอด เช่น การไกล่เกลี่ยระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยผู้ที่มีบทบาทหน้าที่คือ ผู้นำในหมู่บ้านอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโสพระผู้ใหญ่ เป็นต้น เพราะการแก้ไขข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนนั้น ทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทไม่บานปลาย แต่ก็มีข้อด้อยของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการนี้คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นสำคัญและความสมัครใจของคู่พิพาทด้วย

งานวิจัยนี้มุ่งศึกษาบทบาทของฝ่ายปกครอง ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน[5] โดยฝ่ายปกครองของแต่ละท้องที่จะมีการจัดการปกครองของท้องที่นั้น ๆ ให้สงบเรียบร้อย เพื่อไม่ให้เรื่องราวขึ้นสู่ศาล ดังนั้นความขัดแย้งข้อพิพาทในหลายๆกรณี อาจจะไม่ขึ้นสู่ศาลและจะ

---

[4] สถิติผลการดำเนินงานศูนย์ไกลเกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน (ศูนย์ชุมชน), ข้อมูล ณ วัน ที่ 23 กรกฎาคม 2561, ค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER23/DRAWER053/GENERAL/DATA0001/00001123.PDF.

[5] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, **การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน,** (กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย), ครั้งที่พิมพ์ (2550), หน้า 13.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ยุติลงในระดับชุมชนได้ ซึ่งฝ่ายปกครองมีหน้าที่หลักในการปกครองท้องที่ และรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พุทธศักราช 2550[6] กำหนดอำนาจของฝ่ายปกครองสามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ซึ่งเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาได้ โดยฝ่ายปกครองในที่นี้หมายถึงนายอำเภอซึ่งมีหน้าที่จัดการปกครองเป็นตำบลและหมู่บ้านโดยมีปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่เป็นผู้ช่วยเหลือดำเนินการ นายอำเภอจึงถือเป็นศูนย์กลางความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยราชการกับประชาชน ถือได้ว่าเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด ทำให้ประชาชาชนจึงสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้ง่ายขึ้น โดยใช้อำนาจหน้าที่ผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในชุมชนมาสู่นายอำเภอและให้นายอำเภอทำการไกล่เกลี่ยซึ่งอาจมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเองหรือมอบหมายหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับปลัดอำเภอคนใดคนหนึ่งทำการแทนได้ ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทที่ดีกว่าการฟ้องคดีต่อศาลนอกจากนี้ยังก่อให้เกิดข้อดีคือ ช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล จากที่ได้กล่าวมาข้างต้นจึงสมควรศึกษาและวิจัยว่าฝ่ายปกครองมีอำนาจตามกฎหมาย ซึ่งเป็นผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนที่มีศักยภาพรวมถึงองค์ความรู้ความสามารถเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนเพียงพอกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบันหรือไม่ และบทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนได้มีการใช้อำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพเพียงใด เพราะกฎหมายไม่ได้บัญญัติวิธีการปฏิบัติหรือบังคับไว้อย่างชัดเจน เช่น ในชั้นศาล เพราะอาจเกิดอุปสรรคในการทำหน้าที่ตามบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยขึ้น และจะศึกษาหลักเกณฑ์ วิธีการไกล่เกลี่ยและคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยทั้งทางแพ่งและอาญาของกฎกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญาพุทธศักราช 2553 มาใช้บังคับและศึกษาเป็นแนวทางในการแก้ไขปัญหาของกระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนร่วมกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพ.ศ.2562และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยโดยฝ่ายปกครองได้ผลอย่างแท้จริง ทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก รวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย และรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท ให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างอย่างสงบเรียบร้อย

[6] "เจตนารมณ์นี้ปรากฏในเหตุผลในการประกาศใช้กฎหมายซึ่งระบุไว้ท้ายพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พ.ศ.2550," (15 กันยายน 2550 เล่มที่124 ตอนที่ 55 ก หน้า 10).

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน

2. เพื่อศึกษาปัญหาของกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน รวมถึงความมีประสิทธิภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน

3. เพื่อศึกษาแนวทางและพัฒนาระบบในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของฝ่ายปกครอง

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

สมมติฐานในการวิจัย

บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท มีการกำหนดไว้ในพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พ.ศ.2550 มาตรา 14 ได้มีการกำหนดอำนาจหน้าที่คุณสมบัติของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและขอบเขตในการดำเนินงานไว้ จากการกำหนดหลักเกณฑ์ตามมาตรานี้ พบว่าในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยมีการกำหนดหลักเกณฑ์การคัดเลือกที่อาจจะไม่เพียงพอในการกำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยที่ชัดเจน อาจส่งผลทำให้การไกล่เกลี่ยไม่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากความไม่เชื่อมั่นในตัวผู้ไกล่เกลี่ยของประชาชน ซึ่งประชาชนบางส่วนอาจจะยังไม่ทราบถึงกระบวนการไกล่เกลี่ย แม้กระบวนการไกล่เกลี่ยจะให้อำนาจฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและอาญา แต่ประชาชนมักจะไม่ทราบว่าฝ่ายปกครองมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา ทำให้การไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครองมักมีบทบาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเป็นส่วนใหญ่

ดังนั้นเพื่อให้บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีประสิทธิภาพและสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชน ควรมีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยให้มีความชัดเจน จัดให้มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่อผู้ไกล่เกลี่ยเองและประชาชน รวมทั้งควรมีการกำหนดหน่วยงานโดยเฉพาะในการให้บริการในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมีการพัฒนาและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

ขอบเขตของการวิจัย

การศึกษาเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง เป็นการศึกษาที่เน้นถึงกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครอง ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน(ฉบับที่7)พ.ศ.2550 ศึกษาเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี ระบบของกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครอง ตลอดจนบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง และศึกษาประกอบกับกฎกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและอาญาพุทธศักราช 2553 ร่วมกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562และข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 เพื่อหาแนวทางการแก้ไขกฎหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน รวมทั้งมีการลงพื้นที่เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงและทราบถึงปัญหาและอุปสรรคในด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ปัญหาและอุปสรรคของการไกล่เกลี่ยให้ได้มาซึ่งข้อสรุป ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

นิยามศัพท์เฉพาะ

“พนักงานฝ่ายปกครอง”[7] คือ ผู้มีหน้าที่ทำการปกครองในเขตการปกครองตั้งแต่หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ เป็นผู้มีหน้าที่ช่วยเหลือในการปฏิบัติราชการของบุคคลดังกล่าวหรือผู้ใต้บังคับบัญชาที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการปกครอง ได้แก่ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ปลัดอำเภอ เป็นต้น

“นายอำเภอ” ตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ ซึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบในการบริหารราชการของอำเภอ

“กำนัน” หมายถึง ผู้ที่มีบทบาทของกำนัน ดูแลทุกข์สุขของลูกบ้าน ช่วยเหลือกิจการของหมู่บ้าน มีจิตสาธารณะ เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ในตำบล

“ผู้ใหญ่บ้าน” หมายถึง ตำแหน่งผู้ปกครองท้องที่ ทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่และเป็นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง (ไม่ใช่ผู้บริหารท้องถิ่น) ซึ่งได้รับการเลือกตั้ง โดยตรงจากประชาชนผู้มีสิทธิ์เลือกตั้งในหมู่บ้าน[8]

---

[7] มนัส สุวรรณรินทร์, **เจาะประเด็นข้อสอบปลัดอำเภอ Generation 2017** (ปีที่พิมพ์: มกราคม 2560), หน้า 30.

[8] สุรศักดิ์ ศรีสาร, "**การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยชุมชน** สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ," (เดือนมกราคม – เมษายน 2560), หน้า 50.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง” หมายถึง เมื่อประชาชนมีปัญหาหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนายอำเภอ กำนันหรือผู้ใหญ่บ้าน จะทำการช่วยเหลือไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเจรจาต่อรองให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกัน ตลอดจนแก้ไขปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในเขตท้องที่ที่รับผิดชอบให้กับประชาชนที่มีข้อพิพาทกัน

“การระงับข้อพิพาททางเลือก” หมายถึง การระงับข้อพิพาทอันเป็นทางเลือกใหม่ในการระงับข้อพิพาทซึ่งเกิดจากความสมัครใจของคู่กรณี โดยที่คู่กรณีไม่ต้องดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยการพิจารณาและพิพากษาคดีโดยศาล

“ชุมชน” หมายถึง กลุ่มคนที่อยู่รวมกันเป็นสังคมขนาดเล็ก อาศัยอยู่ในอาณาบริเวณเดียวกัน

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. ได้ทราบถึงความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎี ตลอดจนหลักการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน

2. ได้ทราบถึงถึงกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและบทบาทของฝ่ายปกครอง รวมทั้งการใช้อำนาจหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมุ่งเน้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

3. ได้ทราบถึงถึงการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของฝ่ายปกครองเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนมากที่สุด

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น ซึ่งในบทนี้ศึกษาถึงความเป็นมา แนวคิดและทฤษฎีพื้นฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการแก้ไขความขัดแย้งและทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม รวมถึงศึกษาถึงบทบาทของฝ่ายปกครองในการเข้าไปช่วยจัดการความขัดแย้งชุมชน โดยที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองมีดังต่อไปนี้

ความหมาย แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1. ฝ่ายปกครองและการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

1.1 ความหมายของฝ่ายปกครอง

“ฝ่ายปกครอง” หมายความถึง เจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน ให้รวมถึงพัศดี เจ้าพนักงานกรมสรรพสามิต กรมเจ้าท่า พนักงานตรวจคนเข้าเมือง กรมศุลกากร และเจ้าพนักงานอื่น ๆเมื่อทำการอันเกี่ยวกับการจับกุมปราบปรามผู้กระทำผิดกฎหมาย ซึ่งตนมีหน้าที่ต้องจับกุมหรือปราบปราม[9]

ดังนั้นผู้วิจัยเห็นว่าฝ่ายปกครอง หมายถึง เจ้าพนักงานที่กฎหมายกำหนดให้มีอำนาจและหน้าที่รักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชน

1.2 ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

“ไกล่เกลี่ย” มีความหมายว่า พูดจาให้ปรองดองกัน พูดจาให้ตกลงกัน ทำให้เรียบร้อย ทำให้มีส่วนเสมอกัน

ส่วนการไกล่เกลี่ยทางกฎหมาย (Mediation) หมายความถึง กระบวนการยุติหรือระงับข้อพิพาท ด้วยความตกลงยินยอมของคู่ความเอง โดยมีบุคคลที่สามหรือผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) เป็นคนกลางคอยช่วยเหลือแนะนำ เสนอแนะแนวทางในการยุติข้อพิพาทให้คู่ความ

[9] พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554, ค้นวันที่ 28 ตุลาคม 2562 จาก https://dict.longdo.com/search/.

หาทางออกร่วมกัน บนพื้นฐาน ความพึงพอใจของทั้งสองฝ่าย[10] และนอกจากนี้ยังมีการนิยามความหมายของการไกล่เกลี่ยไว้อีกหลาย ประการ กล่าวคือ

การเจรจาไกล่เกลี่ยคนกลาง[11] (Mediation) หมายความถึง การเจรจาไกล่เกลี่ยที่อาศัยบุคคลหรือกลุ่มบุคคลที่เป็นกลาง ไม่ใช่การเกลี้ยกล่อม เพราะฉะนั้นคนกลางไม่มีอำนาจชี้ถูกผิด ถ้าแบ่งข้างแยกขั้วไปแล้วก็ต้องอาศัยการเจรจาไกล่เกลี่ยโดย คนกลางหรือผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ที่ไม่มีส่วนได้เสีย ดังนั้นต้องเป็นผู้ที่คู่ความให้ความเชื่อถือ[12]

การไกล่เกลี่ยโดยคนกลาง (Mediation) หมายความถึง การเข้าไปร่วมในการไกล่เกลี่ยโดยผู้ที่เป็นบุคคลที่สามที่เป็นที่ยอมรับ เป็นกลางทั้งความคิดและการปฏิบัติ[13] โดยคนกลางไม่มีอำนาจหน้าที่ในการตัดสินใจในเรื่องที่เกี่ยวกับข้อพิพาทซึ่งมีหน้าที่ช่วยให้คู่กรณีที่มีข้อถกเถียงหรือข้อขัดแย้งกัน[14] บรรลุในข้อตกลงอันเป็นที่ยอมรับ ที่ได้ร่วมกันโดยความสมัครใจ โดยทั่วไปการไกล่เกลี่ยที่มีคนกลางคือกระบวนการที่ต่อเนื่องของกระบวนการเจรจาด้วยความช่วยเหลือของคนที่เข้ามาอยู่ตรงกลางที่เรียกว่า “ผู้ไกล่เกลี่ย”

กระบวนการไกล่เกลี่ย หมายความถึง การพูดคุยหารือเกี่ยวกับปัญหาข้อพิพาท โดยมีตัวละครเข้ามาเกี่ยวข้องกับการพูดคุยหารือกันของคู่พิพาท[15] เรียกว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นผู้ไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับปัญหาข้อพิพาทแต่อย่างใด แต่เหตุที่เข้ามานั้นเนื่องจากได้รับการร้องขอให้เข้ามาช่วยคู่พิพาทในการแก้ไขปัญหาความขัดแย้ง[16] และนอกจากนี้มีนักกฎหมายของต่างประเทศได้ให้ความหมายของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้ดังต่อไปนี้

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Mediation) ไว้ว่า การไกล่เกลี่ยเป็นเรื่องที่ถูกเข้าใจโดยทั่วไปว่า เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในระยะสั้น มีแบบแผน มุ่งที่เนื้องานเป็นสำคัญและเป็น

---

[10] ภานุ รังสีสหัส, เรื่องเดียวกัน.

[11] กิตติพงษ์ กิตยารักษ์, **การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน, (**กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย), หน้า 13.

[12] นนธนวนันพ์ ตั้งตรงจิตต์, **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน** (กรุงเทพมหานคร: คัมปาย อิมเมจจิ้ง, 2555), หน้า 8-9.

[13] พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส, "**พระพุทธเจ้าในฐานะนักเจรจาไกล่เกลี่ย,**" ดุลพาห 60 (มกราคม-เมษายน 2556): หน้า 22.

[14] วันชัย วัฒนศัพท์ ถวิลวดี บุรีกุล และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์, **คู่มือเพิ่มพลังความสามารถ กระบวนการจัดการข้อพิพาท** (พิมพ์ครั้งที่ **2**), (กรุงเทพมหานคร: ศิริภัณฑ์ออฟเซต, 2550), หน้า 141.

[15] เรื่องเดียวกัน, หน้า 142.

[16] สรวิศ ลิมปรังษี, **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** (กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม, 2555), หน้า 62.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กระบวนการแทรกแซงอย่างมีส่วนร่วมด้วยกัน โดยคู่พิพาทจะทางานกับบุคคลที่สามที่เป็นคนกลางอย่างผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อ บรรลุข้อตกลงซึ่งเป็นที่ยอมรับซึ่งกันและกัน[17]

สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม[18] อธิบายถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถานพ. ศ. 2525 ว่า"การไกล่เกลี่ย" หมายถึง การพูดจาให้ปรองดอง การพูดจาให้ตกลงกัน ทำให้เรียบร้อยทำให้เสมอการ แสดงให้เห็นว่าบทบาทของผู้ไกล่เกลี่ยหรือคนกลางนั้นไม่ได้เป็นผู้ชี้ขาดตัดสินให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยหรือคนกลางเป็นเพียงผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำกับคู่พิพาทได้ตกลงระงับข้อพิพาทด้วยตัวของคู่พิพาทเอง

จากการศึกษาผู้วิจัยขอให้นิยามคำว่า “การไกล่เกลี่ย” หมายถึง การระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลาง คอยช่วยเหลือในการ “เจรจา” หาทางออกให้ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจ ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมี 2 ประเภท คือ

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง” เป็นเรื่องเกี่ยวกับการโต้แย้งสิทธิและหน้าที่ของบุคคลตามกฎหมายแพ่ง มีทั้งคดีมีข้อพิพาท เช่น คดีละเมิด คดีฟ้องหย่า คดีบังคับตามสัญญา เป็นต้น และคดีแพ่งไม่มีข้อพิพาท เช่น ขอจัดตั้งผู้จัดการมรดก ซึ่งการไกล่เกลี่ยสามารถใช้กับคดีแพ่งได้ทุกคดี

“การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา” หมายถึงความผิดที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยมักเป็นความผิดที่ยอมความได้ เช่น ทำให้เสื่อมเสียเสรีภาพ กระทำอนาจาร หน่วงเหนี่ยวกักขังผู้อื่น หมิ่นประมาท เปิดเผยความลับผู้อื่น ยักยอกทรัพย์ บุกรุก ฉ้อโกง โกงเจ้าหนี้ทำให้เสียทรัพย์ คดีที่เกิดจากการกระทำโดยประมาท คดีที่ผู้เสียหายและจำเลยเป็นเครือญาติกัน เป็นต้น รวมถึงคดีอาญาที่ราษฎรเป็นโจทก์ฟ้องโดยลำพังซึ่งคู่ความอาจตกลงกันและมีการถอนฟ้องและคดีอาญายอมความไม่ได้ ก็สามารถนำบางส่วนของข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้ เช่น คดีแพ่งเกี่ยวเนื่องอาญา การไกล่เกลี่ยในส่วนแพ่งในการชดใช้ค่าเสียหายแก่กัน และจบด้วยการทำสัญญาประนีประนอมยอมความ

---

[17] ชลิตา ศรีสง่า, **ข้อจำกัดของกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของศาลยุติธรรม** (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2552), หน้า 11.

[18] สำนักงานศาลยุติธรรม, **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน** (กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาท, สำนักงานศาลยุติธรรม, 2546), หน้า 10–16.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญา มีความแตกต่างกัน มีความเป็นเอกลักษณ์ของแต่ละทาง โดยคดีแพ่งเน้นคดีที่มีทุนทรัพย์และคดีอาญาเป็นคดีที่มีทั้งความผิดยอมความกันได้และความผิดยอมความกันไม่ได้

2. แนวคิด ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

สังคมปัจจุบันมีความหลากหลายเนื่องจากมีความต้องการต่างกันของผู้คนที่อาศัยอยู่ร่วมกัน ทำให้อาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่เนื่องจากมีความขัดแย้งเกิดขึ้น มนุษย์จึงมีวิธีการจัดความขัดแย้งนั้น ๆ อาจมีหลายวิธีหลายรูปแบบต่างกันไป แม้การจัดการกับความขัดแย้งโดยศาลจะสามารถจัดการกับปัญหาข้อพิพาทได้ แต่ก็ไม่ใช่วิธีที่ดีที่สุดและไม่อาจจัดการกับปัญหาความขัดแย้งให้สามารถหมดไปจากสังคมได้ นอกจากนี้กระบวนการทางศาลยังมีความล่าช้า สิ้นเปลืองค่าใช้จ่าย และไม่สะดวกรวดเร็ว ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการหาทางออกเพื่อระงับความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นกระบวนการระงับข้อพิพาทที่มีบุคคลที่สามเข้ามาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติให้ระหว่างคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ดังนั้นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจึงเป็นทางเลือกทางหนึ่งแทนการนำคดีไปฟ้องต่อศาล เนื่องจากประหยัดเวลาและลดค่าใช้จ่าย รวมทั้งยังรักษาความสัมพันธ์ที่ดีต่อกันของคู่พิพาทได้อีกด้วย

2.1 แนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบ WIN–WIN Concept

เมื่อเกิดข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งขึ้นไม่ว่ามาจากสาเหตุใด แนวทางในการจัดการเพื่อให้ข้อพิพาทยุติไปมีหลายแนวทาง เช่น ใช้ความรุนแรงแก้ไข การประท้วงอย่างสันติ การบัญญัติกฎหมาย การฟ้องร้อง การให้อนุญาโตตุลาการตัดสิน สิ่งเหล่านี้จะช่วยแก้ไขข้อขัดแย้งได้แต่ผลที่ออกมาจะออกมาในรูปแบบของการแพ้–ชนะ (Win–Lose) คู่กรณีจะสูญเสียซึ่งสัมพันธภาพและไมตรีต่อกันไป ส่วนการหาทางออกประการหนึ่งคือการหลีกหนีปัญหา แม้ว่าจะไม่มีการแพ้ชนะแต่สภาพความขัดแย้งและข้อพิพาทจะยังคงอยู่ ดังนั้นทางออกที่ดีที่สุดในการแก้ไขข้อพิพาทหรือความขัดแย้งคือต้องให้ทุกฝ่ายชนะด้วยกันทั้งหมดตามแนวคิด WIN–WIN Concept โดยที่วิธีการจะให้เกิดผลดังกล่าวคือการเจรจาไกล่เกลี่ยทั้งที่มีคนกลางที่เรียกว่า Mediation และไม่มีคนกลางที่เรียกว่า Negotiation[19] เพราะผลของการเจรจาที่ออกมาว่าชนะ

[19] วันชัย วัฒนศัพท์, "**การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและผลแห่งการตัดสินใจ** (กระทรวงยุติธรรม: ในคณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน) 2550," หน้า 11.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ทั้งสองฝ่ายจะช่วยรักษาสัมพันธภาพและไมตรีที่ดีต่อกันของคู่กรณีได้ เนื่องจากผลของการเจรจาที่ยุติเป็นที่น่าพอใจของทุกฝ่ายย่อมทำให้ทุกฝ่ายยังคงมองหน้ากันต่อไป และอยู่ร่วมกันชุมชนได้ หรืออาจกล่าวได้ว่าแนวคิด WIN-WIN Concept นำไปสู่การให้อภัย

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความเป็นกลางและเป็นธรรม เพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ทั้งสองฝ่ายพึ่งพอใจกับชัยชนะที่ตนเองได้รับ เพื่อรักษาสัมพันธภาพและการอยู่ร่วมกันในชุมชน

2.2 แนวคิดความสมัครใจ[20]

เป็นแนวคิดที่ว่าทุกฝ่ายต้องสมัครใจเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการนำคดีเข้ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นคู่ความทุกฝ่ายต้องสมัครใจที่จะให้มีคนกลาง ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันหรือเป็นรูปคณะกรรมการ

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ความสมัครใจของคู่ความต้องเป็นความสมัครใจที่มาจากคู่ความเองทั้ง 2 ฝ่ายต้องไม่มีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกบังคับขู่เข็ญมาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2.3 แนวคิดการประนอมข้อพิพาท

เป็นการทำให้คู่ความพอใจแล้วระงับข้อพิพาทกัน ดังนั้นแนวทางการประนอมข้อพิพาทจึงต่างจากกระบวนการพิจารณาปกติ กล่าวคือการพิจารณาคดีปกติเป็นการค้นหาข้อเท็จจริง แต่ในการประนอมข้อพิพาทเป็นการค้นหาความพอใจของคู่ความ การค้นหาความพอใจของคู่ความเป็นหัวใจของการประนอมข้อพิพาทและผู้ทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทจะต้องค้นให้ได้ว่า ความพอใจของคู่ความอยู่ตรงไหน หากค้นได้ผู้ประนอมข้อพิพาทก็จะทราบถึงแนวทางการประนอมข้อพิพาทและทราบถึงจุดประสานประโยชน์ของคู่ความให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย

2.4 แนวคิดของเดวิด เอ็งเจล[21]

เดวิด เอ็งเจลได้ทำการวิจัยศึกษาค้นคว้าพฤติกรรมในการระงับข้อพิพาทในชนบทภาคเหนือของไทย ในเขตจังหวัดเชียงใหม่ พบว่าคนไทยในเขตชนบทนิยมระงับข้อพิพาทด้วยการประนอมข้อพิพาทมากกว่าการฟ้องร้องคดี เมื่อมีกรณีข้อพิพาทเกิดขึ้นและหากคู่กรณีไม่สามารถตกลงกันได้ก็จะหาบุคคลที่เป็นที่เคารพนับถือมาทำหน้าที่เป็นคนกลางในการ

---

[20] ศาลแพ่ง, **เทคนิคการไกล่เกลี่ยในศาล** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิพ์อฑตยา, 2539), หน้า 16-17.

[21] ดำริห์ สุตเตมีย์, **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยองค์กรฝ่ายบริหารศึกษา เฉพาะกรณีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด, ในหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง** (บ.ย.ส) รุ่นที่ 3 (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม, 2541), หน้า 517.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ประนอมข้อพิพาทเป็นระดับๆ เช่น ผู้ใหญ่บ้าน กำนันหรือทางอำเภอมากกว่าจะฟ้องร้องเป็นคดี เว้นแต่จะเป็นเรื่องที่ร้ายแรง

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า แม้การฟ้องร้องบังคับคดี จะเป็นการกระทำที่เด็ดขาดและชัดเจน แต่การฟ้องร้องบังคับคดีก็มีข้อเสีย เช่น ความล่าช้า การเสียค่าใช้จ่าย ดังนั้น จึงพบว่าเมื่อมีปัญหาเกิดขึ้นคนส่วนมากจะนำปัญหานั้น มาทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันก่อน โดยมีบุคคลที่ชาวบ้านเคารพนับถือมาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทพลาดที่เกิดขึ้นให้ยุติลง

2.5 แนวความคิดกระบวนการยุติธรรมชุมชน

แนวความคิดเรื่องกระบวนการยุติธรรมชุมชน ถือเป็นรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีการหันเหคดีออกจากกระแสหลัก ซึ่งมีนักวิชาการต่าง ๆ ให้ความหมายไว้ดังนี้

วันชัย รุจนวงศ์ ให้ความหมายของคำว่า ยุติธรรมชุมชน ว่าเป็นวิธีการเชิงกลยุทธ์ในการป้องกันและลดการเกิดอาชญากรรม โดยการสร้างเสริมความเป็นหุ้นส่วนร่วมกับชุมชน[22]

Roman and group คณะบุคคลดังกล่าวได้ให้คำหมายคำว่ากระบวนการยุติธรรมชุมชน (Community justice) หมายถึง “มาตรการหรือยุทธวิธีในการลดและป้องกันอาชญากรรม โดยวิธีการดังกล่าวมีลักษณะที่สร้างหรือเปิดโอกาสให้ชุมชนเข้าร่วมเป็นหุ้นส่วน ขณะที่แนวนโยบายแบบยุติธรรมชุมชนจะให้ความสำคัญกับการเผชิญหน้าอาชญากรรมและการกระทำความผิดด้วยวิธีการเชิงรุก เพื่อให้บรรลุผลในการป้องกัน ควบคุม เยียวยาและลดความรุนแรงที่เกิดจากอาชญากรรม โดยมีเป้าหมายเพื่อสร้างและรักษาความปลอดภัย ความยุติธรรมและความเข้มแข็งในชุมชน รวมทั้งพัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชนในชุมชน”[23]

ดังนั้นคำว่ากระบวนการยุติธรรมชุมชนตามความคิดของผู้วิจัยจึง ให้ความหมาย ว่าวิธีการใด ๆ ในการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน โดยไม่พึ่งกระบวนการยุติธรรม เน้นบทบาทการเข้ามามีส่วนร่วมเป็นเจ้าของคดี ซึ่งมีเป้าหมายเพื่อสร้างความเข้มแข็งและความยุติธรรมในชุมชน

---

[22] อภิรัชศักดิ์ รัชนีวงศ์, **“มุมมองที่ว่าด้วยยุติธรรมชุมชน”** สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม (สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์ กลุ่มติดตามและประเมินผล: การประเมินผลโครงการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชนในจังหวัดนำร่อง 17 จังหวัด, 2550), หน้า 66.

[23] จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย, **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การปรับกระบวนทัศน์กระบวนการยุติธรรมไทย** (วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 34.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

โดยแนวคิดและหลักการกระบวนการยุติธรรมชุมชน คือ กระบวนการยุติธรรมที่ดำเนินการในระดับชุมชน ซึ่งมีชุมชนเป็นองค์ประกอบหลักในการมีส่วนร่วมหรือกับการแก้ปัญหามากกว่าการเอาชนะ เป็นการลดการขาดความรับผิดชอบให้สถาบันหรือลดการพึ่งพากระบวนการยุติธรรม โดยมีกิจกรรมหลักๆคือ การป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ความไร้ระเบียบของชุมชน เป็นต้น การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยวิธีการสมานฉันท์ เยียวยาความเสียหายและส่งคืนผู้กระทำความผิดสู่ชุมชน มีเป้าหมายสำคัญในการสร้างพลังความเข้มแข็งในชุมชน เพื่อรักษาความปลอดภัย พัฒนาคุณภาพชีวิตของประชาชน และอำนวยความยุติธรรมระดับชุมชน โดยที่กิจกรรมสำคัญของกระบวนการยุติธรรมชุมชนที่ปฏิบัติกันอยู่ เช่น การป้องกันอาชญากรรมของชุมชน กิจการตำรวจชุมชน ทนายชุมชน อัยการชุมชน ศาลชุมชน หรือกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ เป็นต้น[24]

สำหรับในประเทศไทย ภาครัฐมีความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการข้อขัดแย้งขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการยุติธรรมชุมชนขึ้น โดยกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรมเป็นการดำเนินการให้มีกระบวนการยุติธรรมในชุมชนให้สามารถระงับข้อพิพาทในชุมชนได้ ซึ่งเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการหันเหคดีหรือการผันคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในลักษณะของการไกล่เกลี่ยและยุติข้อพิพาท โดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเยียวยาและเสริมพลังให้กับชุมชน และเป็นการคืนคนดีสู่ชุมชน โดยมีแนวคิดให้คนในชุมชนเป็นหุ้นส่วนของกระบวนการยุติธรรมชุมชน ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ซึ่งมาจากบุคคลในชุมชนเป็นบุคลากรในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมชุมชนและจัดให้มีศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นในชุมชน โดยทำการฝึกอบรมประชาชนให้นำรูปแบบแนวคิดของยุติธรรมชุมชนไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟู ป้องกัน ไกล่เกลี่ยและเยียวยาปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง[25] นอกจากนี้สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้มีโครงการอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.)[26] ฝึกอบรมและผลิตอาสาสมัครบุคลากรเข้าไปเป็นผู้อาสาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทใน

---

[24] เรื่องเดียวกัน, หน้า 34-37.

[25] กระทรวงยุติธรรม คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน, **"ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมสมานฉันท์,"** (กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม, 2550), หน้า คำนำ.

[26] สำนักงานศาลยุติธรรม, **อาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.)**, ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://www.adro.coj.go.th/.

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ชุมชน อย่างไรก็ตามในส่วนของกระบวนการยุติธรรมชุมชนนี้ ยังไม่มีระเบียบกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเหมือนหน่วยส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานอื่น

2.6 หลักความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

หลักเกณฑ์นี้ถือเป็นหัวใจสำคัญของการไกล่เกลี่ย[27] ซึ่งเป็นแนวคิดในการยุติข้อพิพาทอย่างสันตินอกเหนือแนวทางการดำเนินคดีตามปกติ โดยให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมเข้ารับการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการไกล่เกลี่ย เมื่อทุกฝ่ายยินยอมแล้วจึงเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยขึ้นได้

ความยินยอมในที่นี้ไม่ใช้เรื่องความยินยอมของผู้เสียหายในคดีอาญาที่เป็นเหตุยกเว้นความผิดอาญาอันเป็นหลักกฎหมายทั่วไป[28] และไม่ใช่เรื่องความยินยอมทางแพ่ง[29] แต่เป็นเรื่องความยินยอมที่ฝ่ายผู้กระทำผิดหรือผู้ต้องหากับฝ่ายผู้เสียหายได้ยินยอมเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย โดยทั้งสองฝ่ายได้สละสิทธิ์ ข้อเรียกร้องหรือประโยชน์ที่ตนจะได้รับหรือมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมายกำหนดไว้ แล้วยินยอมนำตนเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ซึ่งอาจทำให้ตนได้สิทธิ์หรือข้อเรียกร้องหรือประโยชน์ที่น้อยกว่าหรือมากกว่าที่ควรได้ตามกฎหมายเดิม การยินยอมในที่นี้จึงเป็นความสมัครใจ[30]

ดังนั้นผู้ไกล่เกลี่ยจึงจำเป็นต้องทำความเข้าใจหลักการของหลักความยินยอมเพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถให้ข้อยุติของปัญหาได้ด้วยความยินยอมและความพอใจของทุกฝ่าย

2.7 ทฤษฎีเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการยุติปัญหาความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในสังคมเพื่อให้สามารถอยู่ร่วมกันอย่างปรองดองและปกติสุขในระดับบุคคล ระดับชุมชน ระดับสังคมและประเทศ ซึ่งมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในปัญหาหรือข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น โดยความสมัครใจและความพึงพอใจของทุกฝ่าย ด้วยทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประนอมข้อพิพาทที่สำคัญหลายทฤษฎี ซึ่งได้อธิบายถึงขั้นตอนและองค์ประกอบพื้นฐานที่สำคัญที่จะทำให้เข้าใจถึงการเจรจา

---

[27] อุทัย อาทิเวช, "**การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในประเทศฝรั่งเศส**"(2552), หน้า 32.

[28] คณิต ณ นคร, **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด, 2556, พิมพ์ครั้งที่ 5), หน้า 69.

[29] ประจักษ์ พุทธิสมบัติ, **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้** (กรุงเทพมหานคร: บริษัทมี สมบัติจำกัด, 2548), หน้า 67.

[30] อุดม รัฐอมฤต, **บทบาทของอัยการในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์** (คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 53.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เพื่อช่วยให้นักกฎหมายเข้าใจถึงธรรมชาติของกระบวนการเจรจา โดยเลือกรูปแบบและยุทธศาสตร์ที่ดีที่สุดเพื่อให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการ ดังต่อไปนี้

2.7.1 “ทฤษฎีการเจรจา” เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้ง โดยคู่พิพาทสมัครใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ยุติลง ด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายทราบถึงความต้องการและประโยชน์ของตน และได้มีการอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา 2 ประการ คือ คือ ทฤษฎีการแข่งขัน (Competitive theory) และ ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem–Solving theory) ทั้งสองทฤษฎีช่วยทำให้เข้าใจในธรรมชาติของกระบวนการเจรจาเพื่อจะบรรลุเป้าหมายที่ต้องการ[31]

1) ทฤษฎีการแข่งขัน[32] (Competitive theory) ทฤษฎีนี้มองว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความโดยรับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นในด้านวัตถุหรือเงินตรา เข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และใช้โดยไม่ชักช้า เพื่อประโยชน์ของลูกความ ซึ่งสรุปได้ว่าพฤติกรรมของนักกฎหมายประเภทนี้เป็นยุทธศาสตร์แบบแข่งขัน ผู้เจรจาหรือนักกฎหมายตามทฤษฎีการแข่งขันจะเป็นผู้แข็งกร้าว ยึดในจุดยืนของตนโดยเรียกร้องและพยายามให้ได้รับชัยชนะจากการเจรจา[33] ซึ่งทฤษฎีนี้ตั้งอยู่บนสมมุติฐานเบื้องต้นว่า “สังคมอยู่ภายใต้การปกครองหรือครอบงำโดยผู้เห็นประโยชน์ส่วนตัว ในสถานการณ์ของการเจรจาแต่ละฝ่าย ทั้งนักกฎหมายและลูกความต่างมีความประสงค์ให้บรรลุความต้องการของตนมากที่สุด”

ทฤษฎีนี้มองโลกแง่ที่ว่า ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดต้องแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูกัน ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจากำหนดขึ้นโดยถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยไม่สนว่าอีกฝ่ายจะต้องเสียผลประโยชน์อย่างไรและทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นของนักกฎหมาย คือ การควบคุมขั้นตอนเจรจาข้อขัดแย้งในการเผชิญหน้าระหว่างนักกฎหมายผู้ซึ่งเข้าใจระบบการแข่งขัน ซึ่งจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนเจรจา ดังนั้นข้อขัดแย้งจึงสามารถยุติได้ โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

ก. ทฤษฎีการแข่งขันเน้นการเจรจาที่เป็นปฏิปักษ์

ข. ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาของข้อแย้ง หรือองค์ประกอบสำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่เป็นเรื่องเทคนิคการยืนกรานเสนอข้อเรียกร้อง

---

[31] เธียร เจริญวัฒนา, **ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ** (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2528), หน้า 556.

[32] ศาลแพ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 73–74.

[33] ณรงค์ เอี่ยมละออ, **ปัญหาข้อกฎหมายในการประนอมข้อพิพาทในทางแพ่งของนายอำเภอ** (คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2549), หน้า 17.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ค. นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันไม่อาจให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ของฝ่ายตรงข้าม

ง. นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันก่อให้เกิดความตึงเครียด ความไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน ความกลัวในการเจรจา ซึ่งเป็นผลให้เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจาโดยวิธีการนี้

จ. ผลของบรรยากาศการเจรจาแบบแข่งขันที่มีความตึงเครียด ทำให้การสื่อสารของคู่ความบิดเบือนในลักษณะที่ผลกระทบต่อการเจรจา ความโกรธและความกลัวเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นการเพิ่มโอกาสให้มีการตีความและตัดสินใจที่ผิดพลาด

2) ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา (Problem–Solving theory) ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าเป็นแนวคิดในการแยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัว ออกจากข้อขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้น โดยร่วมกันแก้ไขปัญหาในแต่ละข้อโต้แย้งที่เกิดขึ้น เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทั้งสองฝ่าย หากมีการเจรจาเป็นผลสำเร็จ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่ได้เข้าร่วมเจรจา ภายใต้สภาพสังคมที่แตกต่าง ความขัดแย้ง การแก่งแย่งชิงดีกันในสังคม ทฤษฎีการแก้ปัญหานี้จึงได้ศึกษาและหาทางแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันเป็นหลัก เป็นทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย มีความพอใจในผลประโยชน์จากการเจรจาร่วมกัน โดยมิได้ถือเอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะเหมือนทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข

ทฤษฎีนี้ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ ซึ่งทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนช่วยกันในการแก้ไขปัญหาร่วมกัน เพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจของทุกฝ่าย รวมทั้งนักกฎหมายทั้งสองฝ่ายต้องช่วยกันการแก้ไขปัญหา เพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน โดยการเจรจาในทฤษฎีการแก้ไขปัญหามีดังต่อไปนี้

ประการที่หนึ่ง แยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัวออกจากข้อขัดแย้ง โดยมีการแก้ไขปัญหาแต่ละปัญหาแยกออกจากกัน

ประการที่สอง เน้นความสำคัญของประโยชน์ส่วนได้เสียและความต้องการของทั้งสองฝ่าย โดยทั้งสองฝ่ายจะต้องหาทางประสานผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายและเน้นถึงผลประโยชน์ร่วมกัน

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ประการที่สาม คิดหาทางเลือกหลากหลายวิธี ซึ่งทั้งสองฝ่ายจะต้องได้ผลประโยชน์ร่วมกัน จึงควรแยกการแก้ไขปัญหาออกจากการประเมินปัญหา เพื่อหาทางแก้ไขปัญหาที่มีประโยชน์กับทุกฝ่าย

ประการที่สี่ ยืนยันการใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการตัดสินใจเพื่อประเมินทางเลือก

ประการที่ห้า เข้าใจและปรับปรุงทางเลือกที่ดีที่สุด ในการเจรจาตกลงทำสัญญา ซึ่งวิธีที่ดีที่สุดผู้เจรจาควรยอมรับข้อเสนอของอีกฝ่าย หากข้อเสนอนั้นดีกว่าข้อเสนอของตน

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า หลักการเจรจาโดยเสนอวิธีการทำงานและแก้ไขปัญหาร่วมกัน จะเห็นว่าทฤษฎีการแข่งขันและทฤษฎีการแก้ไขปัญหามีทั้งข้อดีและข้อเสีย ดังนั้นในการประนอมข้อพิพาทควรนำข้อดีของแต่ละทฤษฎีมาใช้เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุด แต่ต้องขึ้นอยู่กับสภาพของปัญหา สภาพแวดล้อมของข้อพิพาทนั้น ๆ

วิธีการระงับข้อพิพาทที่เหมาะสม แต่ละวิธีก็มีข้อจำกัดที่แตกต่างกันขึ้นอยู่กับว่าคู่กรณีจะเห็นว่าการระงับข้อพิพาทวิธีใด เมื่อนำมาใช้แล้วเกิดความเหมาะสมกับสภาพการมากที่สุดและวิธีการระงับข้อพิพาทที่นิยมใช้กันมากที่สุด[34] คือ

1. การเจรจาต่อรอง (Negotiation) เป็นการระงับข้อพิพาทโดยคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายสมัครใจที่จะมาพูดคุยเพื่อปรับความเข้าใจกันและพยายามหาข้อยุติที่ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกัน เป็นวิธีการระงับข้อพิพาทซึ่งคู่ความทั้งสองฝ่ายเจรจาตกลงกันเองในการตัดสินใจต่าง ๆ โดยขึ้นอยู่กับคู่กรณีทั้งสองฝ่าย ซึ่งเป็นการทำให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสามารถรักษาสัญญาและความสัมพันธ์อันดีต่อกันไว้ได้และการระงับข้อพิพาทวิธีนี้เป็นวิธีที่ทำได้โดยง่ายที่สุด คือสามารถทำที่ไหน เมื่อไหร่ก็ได้ที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายสะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย เมื่อเปรียบเทียบกับวิธีการระงับข้อพิพาทอย่างอื่น นอกจากนี้ยังสามารถรักษาความลับของคู่กรณีได้เป็นอย่างดี เนื่องจากไม่มีบุคคลอื่นนอกจากคู่กรณีที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการเจรจาต่อรอง ซึ่งหากการเจรจาของคู่กรณีไม่ประสบความสำเร็จคู่พิพาทก็จำเป็นต้องหาบุคคลที่สามซึ่งเป็นกลางมาช่วยเหลือให้การยุติข้อพิพาทได้

---

[34] สถาบันอนุญาโตตุลา, **การกระบวนการที่เกี่ยวข้องพิพาททางแพ่ง** (กรุงเทพมหานคร: สถาบันอนุญาโตตุลาการ, 2547), หน้า 1–4.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เจรจาเป็นวิธีการที่นิยมใช้เพื่อการระงับข้อพิพาทระหว่างกันมากที่สุดในวิธีหนึ่ง[35]และนับได้ว่าเป็นวิธีการที่มีประสิทธิภาพมากเช่นกันเนื่องจากรูปแบบและวิธีการที่ใช้นั้นเป็นการพบกันโดยตรงของคู่พิพาทโดยการพบปะแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและแสดงความเข้าใจต่อกันเพื่อให้มีการปรับเข้าสู่จุดที่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงกันได้[36] ซึ่งจะทำให้คู่พิพาทเข้าใจถึงปัญหาที่แท้จริงอันเป็นที่มาของข้อพิพาทที่เกิดขึ้นและอาจเสนอวิธีการแก้ไขปัญหาข้อพิพาทนั้นได้โดยตรงเพราะการเจรจาจะกำหนดขอบเขตของปัญหาในประเด็นที่ขัดแย้งกัน

2. การอนุญาโตตุลาการ (Arbitration) คือ เป็นกระบวนการระงับข้อพิพาททางแพ่งซึ่งคู่พิพาทตกลงกันให้บุคคลที่สาม ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวหรือหลายคนที่คู่กรณีเลือกและแต่งตั้งให้ทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการ[37]หรือพิจารณาวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาทตามที่ตกลงกันไว้ในสัญญาเรียกว่า "สัญญาอนุญาโตตุลาการ" (Arbitration Agreement) โดยข้อพิพาทอาจระบุข้อสัญญาอนุญาโตตุลาการไว้ในสัญญา ซึ่งคู่พิพาทจะเลือกใช้ข้อบังคับอนุญาตโตตุลาการของสถาบันใดหรือไม่ก็ได้ หรือคู่พิพาทอาจตกลงให้ระงับข้อพิพาทระหว่างกันโดยวิธีการอนุญาโตตุลาการหลังจากที่มีข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้ว ซึ่งโดยปกติคู่กรณีจะเลือกบุคคลที่ตนเห็นว่าเป็นผู้มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องที่พิพาทและมีความเที่ยงธรรมมาทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการ เพื่อให้การวินิจใช้ชี้ขาดเป็นไปโดยความรวดเร็ว ตรงตามความเป็นจริงและถูกต้องตามหลักวิชาการ ในการดำเนินกระบวนพิจารณาอนุญาโตตุลาการเปิดโอกาสให้คู่พิพาทแสดงข้อเรียกร้องและข้อต่อสู้พร้อมทั้งนำพยานหลักฐานต่าง ๆ มาสืบพิสูจน์ให้อนุญาโตตุลาการทราบถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ซึ่งคู่พิพาทสามารถมอบให้ตัวแทนดำเนินการแทนได้ และสามารถดำเนินกระบวนพิจารณาตามวัน เวลา และสถานที่ตามที่คู่พิพาทตกลงกันไว้ได้ รวมทั้งคู่พิพาทสามารถตกลงกันโดยไม่ขัดต่อกฎหมายและความสงบเรียบร้อยของประชาชน และเมื่อรับฟังข้อเท็จจริงตามพยานหลักฐานในการดำเนินกระบวนพิจารณาแล้วอนุญาโตตุลาการจึงมีคำวินิจฉัยข้อพิพาทได้ เมื่ออนุญาโตตุลาการมีคำชี้ขาดประการใดแล้วย่อมมีผลผูกพันเป็นข้อยุติให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตามทันที หากไม่ปฏิบัติตามคู่กรณีฝ่ายที่ประสงค์จะให้ปฏิบัติตามคำชี้ขาดก็ต้องดำเนินการยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดต่อไป ซึ่งการ

---

[35] Martin Dixon, **Textbook on International Law,** 4th,

[36] มานะ วิวัตพงษ์, **บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศมุมมองทางกฎหมายวิทยานิพนธ์** (มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), หน้า 119.

[37] ณัฏฐา มูนจินดา, "**ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากับการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี**," บทบัณฑิต เล่มที่ 60, ตอนที่ 4 (ธันวาคม 2547), หน้า 24.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ยื่นคำร้องขอให้ศาลบังคับตามคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการมีความสะดวกรวดเร็วมากกว่าการฟ้องร้องขอให้บังคับตามสัญญาทั่วไป เนื่องจากหลักเกณฑ์ที่ศาลใช้ในการตัดสินกำหนดไว้อย่างชัดเจนในกฎหมายว่ามีกรณีใดบ้าง โดยกรณีที่กฎหมายกำหนดให้คำชี้ขาดอาจถูกปฏิเสธการบังคับค่อนข้างมีอยู่อย่างจำกัดเพียงไม่กี่กรณี[38]

การอนุญาโตตุลาการ เมื่อมีการเสนอข้อพิพาทของตนที่เกิดขึ้นหรือจะเกิดขึ้นในอนาคตให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด ไม่ว่าจะมีการกำหนดตัวผู้เป็นอนุญาโตตุลาการไว้หรือไม่ก็ตาม ซึ่งการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการควรเกิดขึ้นด้วยความยินยอมพร้อมใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายด้วยการมอบอำนาจให้อนุญาโตตุลาการวินิจฉัยข้อพิพาทดังกล่าว ส่วนการมอบอำนาจนั้นอาจกระทำกันได้โดยตกลงกันในสัญญาอนุญาโตตุลาการนั้นเลยหรือในสัญญา[39]อื่น ๆ ต่างหาก เช่น สัญญาที่คู่สัญญานั้นตกลงทำขึ้นเพื่อกิจการระหว่างกันและจะถือว่าข้อสัญญาต่างหากนี้นับเข้าเป็นสัญญาอนุญาโตตุลาการเช่นกัน

การระงับข้อพิพาทโดยการอนุญาโตตุลาการแบ่งออกเป็น การอนุญาโตตุลาการในศาลและการอนุญาโตตุลาการนอกศาล อนุญาโตตุลาการในศาลเป็นกรณีที่มีการนำข้อพิพาทมาฟ้องคดีต่อศาลชั้นต้นและคดีอยู่ระหว่างการพิจารณาของศาล แต่คู่กรณีต่างเห็นฟ้องและตกลงกันเสนอข้อพิพาทเรื่องใดเรื่องหนึ่งหรือทั้งหมดให้อนุญาโตตุลาการพิจารณาชี้ขาดด้วยยื่นคำร้องขอต่อศาล หากศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าไม่ขัดต่อกฎหมายก็จะอนุญาตให้มีการตั้งอนุญาโตตุลาการขึ้น โดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาของอนุญาโตตุลาการให้เป็นไปตามที่คู่กรณีตกลงกันภายใต้การควบคุมช่วยเหลือของศาล ส่วนการอนุญาโตตุลาการนอกศาลเป็นการระงับข้อพิพาทที่คู่กรณีประสงค์จะเสนอข้อพิพาทให้อนุญาโตตุลาการชี้ขาด โดยไม่ประสงค์จะนำข้อพิพาทไปฟ้องต่อศาล ซึ่งคู่กรณีอาจตกลงกันไว้ล่วงหน้าแล้วก่อนข้อพิพาทเกิดขึ้นหรือเมื่อข้อพิพาทเกิดขึ้นแล้วก็ได้ โดยแยกออกได้ดังนี้

ก. การอนุญาโตตุลาการที่คู่กรณีดำเนินการเองหรือการอนุญาโตตุลาการแบบเฉพาะกิจ เป็นกรณีที่คู่กรณีตกลงจะดำเนินการระงับข้อพิพาทโดยอนุญาโตตุลาการเอง

---

[38] สรวิศ ลิมปรังษี, **อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท** (กรุงเทพมหานคร: นิติรัฐ, 2545), หน้า 7-8.

[39] เรื่องเดียวกัน, หน้า 9.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข. การอนุญาโตตุลาการที่ดำเนินการโดยสถาบันอนุญาโตตุลาการ เป็นกรณีที่คู่กรณีประสงค์จะระงับข้อพิพาท โดยใช้บริการสถาบันอนุญาโตตุลาการ ซึ่งสถาบันแต่ละแห่งจะมีรายชื่อบุคคลที่มีความรู้ความสามารถทางด้านต่าง ๆ และยินดีทำหน้าที่อนุญาโตตุลาการไว้ให้คู่พิพาทเลือก นอกจากนั้นยังมีเจ้าหน้าที่อำนวยความสะดวกให้แก่คู่กรณีที่ใช้บริการ เพื่อให้การอนุญาโตตุลาการดำเนินไปได้ด้วยดี[40]

ค. การดำเนินกระบวนการพิจารณาในศาล เป็นการฟ้องคดีต่อศาลเพื่อให้ศาลมีคำพิพากษาให้เสร็จเด็ดขาด ซึ่งเป็นวิธีการระงับข้อพิพาทโดยผ่านกระบวนการยุติธรรมของศาลโดยการดำเนินกระบวนการพิจารณาอาจเสียเวลาและค่าใช้จ่าย แต่เมื่อมีคำพิพากษาเสร็จเด็ดขาดแล้ว ผู้พิพาทสามารถจะดำเนินการขอให้ศาลบังคับคดีตามคำพิพากษาได้

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท (Conciliation and Mediation) เป็นการระงับข้อพิพาทซึ่งนิยมใช้กันมาก เป็นวิธีการที่คู่พิพาทตกลงให้บุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความกัน โดยคู่พิพาททั้งสองฝ่ายจะแสดงข้อเรียกร้องของฝ่ายตนและแต่ละฝ่ายจะได้สิทธิตามสัญญาประนีประนอมยอมความนั้นแทน ผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือประนอมข้อพิพาทจะไม่มีอำนาจบังคับให้คู่พิพาทตกลงกันและไม่มีอำนาจให้คำตัดสินหรือกำหนดผลลัพธ์แห่งการเจรจาให้แก่คู่ความ โดยมิได้ทำหน้าที่ตัดสินชี้ขาดอย่างผู้พิพากษาหรืออนุญาโตตุลาการ แต่จะช่วยลดความตึงเครียดและสร้างบรรยากาศที่ดีในการเจรจา เพื่อให้บรรยากาศของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นกันเอง โดยในบางครั้งผู้ไกล่เกลี่ยหรือผู้ประนอมข้อพิพาทอาจเสนอแนวทางในการแก้ไขปัญหาเพื่อให้ข้อพิพาทยุติลงแก่คู่พิพาทได้ ทำให้สามารถรักษาความสัมพันธ์ของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้

ดังนั้นจากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า การระงับข้อพิพาทมีอยู่หลายรูปแบบต่างกันออกไป อยู่ที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะนำวิธีการใดมาใช้ให้เกิดประสิทธิภาพสร้างความพึงพอใจให้กับคู่พิพาทมากที่สุด

---

[40] พิมพิมล บุญทวีเวช, **ข้อกำหนดว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการในสัญญาทางปกครอง** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 58-60.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหลักสำคัญแบ่งออกเป็น 6 ลักษณะ

3.1 หลักการของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[41]

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหลักการที่สำคัญดังต่อไปนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีคู่กรณีตั้งแต่สองคนขึ้นไปและมีคนกลางเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจาที่ เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งแตกต่างจากการเจรจาต่อรองที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องตกลงเจรจากันเอง โดยไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาร่วมในการเจรจาด้วย

2. คู่กรณีสมัครใจเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ย โดยมีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ยที่ต้องอาศัยความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ ดังนั้นก่อนที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะดำเนินการไกล่เกลี่ยควรให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายแสดงความยินยอมไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและลงชื่อคู่กรณีทั้งสองฝ่ายเป็นสำคัญ

3. หน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะคอยช่วยเหลือ แนะนำ และชี้แนะหาทางออกในการแก้ไขปัญหาให้แก่คู่กรณี เพื่อให้คู่กรณีตกลงเจรจาระงับข้อพิพาทกันได้ แต่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดข้อพิพาทดังเช่นอนุญาโตตุลาการ ซึ่งความเห็นและคำแนะนำของผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีผลผูกพันคู่กรณีให้ต้องปฏิบัติตาม การที่คู่กรณีจะตกลงระงับข้อพิพาทได้หรือไม่เป็นการตัดสินใจของคู่กรณีเอง

4. คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย เมื่อกฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่คู่กรณียินยอมให้ทำการไกล่เกลี่ย ย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ แต่บุคคลที่สามจะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นบุคคลที่มีความเป็นกลาง ไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อพิพาท และควรเป็นบุคคลที่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายยอมรับและให้ความเคารพนับถือ ดังนั้นสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลหรือของสถาบันไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยทั่วไปผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคุณสมบัติตามระเบียบข้อบังคับที่ใช้ในศาลหรือสถาบันนั้น ๆ

5. การเจรจาของคู่ความในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันทางสังคมและความรู้สึกของมนุษย์ยิ่งกว่าการโต้แย้งตามหลักตรรกศาสตร์[42] และ

---

[41] บุญตา ส. ผาบมีชัย, **กระบวนการว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2547), หน้า 27.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พยายามเจรจาให้บรรลุถึงข้อตกลงที่เป็นที่น่าพอใจร่วมกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย มีใครแพ้หรือชนะแต่ถือว่าคู่ความทั้งสองฝ่ายชนะด้วยกันทั้งคู่[43]

6. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกรณีที่การเกิดข้อพิพาทประสบผลสำเร็จหากเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาลคู่ความก็จะจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลพิพากษาตามยอมหรืออาทรฟ้องก็ได้หากเป็นการเกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลคู่กรณีก็จะจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความตามลักษณะที่กฎหมายกำหนดแต่ในกรณีที่การไก่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จคู่กรณีต้องไปใช้วิธีการระงับข้อพิพาทวิธีอื่นเช่น โต๊ะธุรการหรือการดำเนินคดีในศาล

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า หลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นหลักการสำคัญที่ผู้ไกล่เกลี่ยสามารถนำมาใช้ในการยุติปัญหาข้อพิพาทได้ เพื่อให้ประสบผลสำเร็จในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3.2 ลักษณะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[44]

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นอีกทางเลือกหนึ่งนอกจากการดำเนินคดีทางศาลหรือการอนุญาโตตุลาการซึ่งต้องมีบุคคลที่สามเป็นผู้ตัดสินข้อพิพาทสำหรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและบุคคลที่สามที่ช่วยเหลือในการเจรจาเพื่อระงับข้อพิพาทก็เป็นเพียงผู้เสนอแนะแนวทางและหาทางออกให้คู่พิพาทเท่านั้น ไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดเหมือนศาลหรืออนุญาโตตุลาการ ผลของการตกลงเจรจาเกิดจากการตัดสินใจของคู่พิพาทโดยตรง ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแบ่งออกเป็น 2 ประเภทคือ

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือคดีที่อยู่ระหว่างการพิจารณาของศาลโดยศาลเป็นผู้ดำเนินการให้ ซึ่งหากคู่พิพาทตกลงกันได้ก็จะมีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความและศาลจะมีคำพิพากษาไปตามที่คู่ความตกลงกัน โดยมีข้อยกเว้นบางประการเท่าหรือหากตกลงกันได้เพียงบางส่วน ศาลจะทำการสืบพยานและมีคำพิพากษาในเฉพาะประเด็นที่ไม่สามารถตกลงกันได้เท่านั้น ส่วนการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย

---

[42] ปัทมา เผ่าสังข์ทอง, **การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีหย่า** (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต, คณะนิติศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 46.

[43] สำนักระงับข้อพิพาท, **คู่มือการจัดระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2549), หน้า 7.

[44] สำนักระงับข้อพิพาท, **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2547), หน้า 15–16.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข้อพิพาทในศาลนั้นเริ่มเมื่อมีการฟ้องร้องคดีแล้วหรือในเวลาใด ๆ ระหว่างการพิจารณาคดีของศาลหรือศาลเห็นควรจัดให้มีการไกล่เกลี่ยคดี ทั้งนี้คู่ความที่ประสงค์จะขอไกล่เกลี่ยข้อพิพาทการติดต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศาลนั้น ๆ ได้

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลหรือแม้ฟ้องร้องคดีต่อศาลแล้วแต่คู่ความจะดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกันเองโดยไม่ได้ดำเนินการในศาลก็ได้ การเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลนี้ คู่พิพาทจะให้หน่วยงานที่มีหน้าที่ ดำเนินการไกล่เกลี่ยให้ก็ได้ เช่น ยื่นคำร้องขอไกล่เกลี่ยต่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สำนักงานยุติธรรมให้ดำเนินการ หรือการประนีประนอมข้อพิพาทของนายอำเภอโดยมีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 200,000 บาท[45]เป็นต้น

ในกรณีที่การเกิดข้อพิพาทนอกศาลประสบความสำเร็จ โดยทั่วไปคู่กรณีจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมและผูกพันตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นใหม่ หากเป็นการไกล่เกลี่ยก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล ถ้าคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็สามารถนำสัญญาดังกล่าวมาฟ้องร้องต่อศาลใด แต่หากเป็นกรณีที่มีการฟ้องต่อศาลแล้ว และคู่ความดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยกันเองนอกศาลก็สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความมาให้ศาลพิพากษาตามยอมหรืออาจถอนฟ้องก็ได้ ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกสถานที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น คู่กรณีอาจต้องระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอื่น เช่น การอนุญาโตตุลาการ หรือดำเนินคดีในศาล

ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลหรือการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องร้องคดีต่อศาล เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน โดยมีบุคคลที่สามที่เป็นที่เคารพของหมู่บ้านเช่น นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น มาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อหาข้อยุติปัญหาของคู่ความทั้งสองฝ่าย

3.3 บทบาทและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[46]

1. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องจัดเตรียมสถานที่ไกล่เกลี่ยให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมกับการเจรจา

---

[45] นพพร โพธิรังสิยากร, **ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.), รุ่นที่12** (กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม, สำนักงานศาลยุติธรรม, 2552), หน้า 22.

[46] สำนักระงับข้อพิพาท, **คำแนะนำและประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย** (กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม, 2555), หน้า 10.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

2. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเปิดการไกลเกลี่ย โดยอธิบายให้คู่ความรับทราบว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเพียงคนกลางที่มาช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยนำคู่ความทั้งสองฝ่ายมาเจรจาและสื่อสารกัน ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจที่จะตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท

3. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องสร้างความไว้วางใจให้แก่คู่ความ ซึ่งอาจเป็นทางคำพูดและการกระทำก็ได้ โดยแนะนำตัวเองและคู่ความทุกฝ่ายให้รู้จักกัน เพื่อทำให้คู่ความผ่อนคลายความเครียด และทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายยอมเผยข้อข้องใจที่จะทำให้ยุติข้อพิพาทกันได้

4. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องตั้งคำถามเพื่อให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นปัญหาและผลประโยชน์ของคู่พิพาท เพื่อให้การเจรจาคืบหน้าต่อไปและช่วยให้คู่พิพาทหาข้อสรุปที่อาจเป็นไปได้จากการเจรจากัน

5. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องฟังคู่พิพาท และรับรู้ว่าคู่พิพาทเข้าใจข้อมูลที่อีกฝ่ายหนึ่งได้พูดและขจัดข้อยุ่งยากที่ขัดขวางการเจรจา รวมทั้งแปลความในเรื่องที่เจรจาให้แก่คู่ความ ทำให้อีกฝ่ายเข้าใจในสิ่งที่อีกฝ่ายพูด

6. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องจับประเด็นให้ได้ว่าคู่พิพาททั้งสองฝ่ายต้องการเจรจาในปัญหาใดบ้าง รวมทั้งจัดลำดับการเจรจาและจัดกลุ่มของปัญหาที่สามารถเจรจาไปได้พร้อมกัน

7. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมองเห็นได้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกลางและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเจรจาให้แก่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเท่า ๆ กัน

8. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องให้อำนาจแก่คู่พิพาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการไกล่เกลี่ยและควรแจ้งให้คู่พิพาททราบว่า คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเป็นผู้ควบคุมการตัดสินใจทุกอย่างตลอดเวลาของการไกล่เกลี่ย

9. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องช่วยข้อพิพาทในการกำหนดว่าข้อตกลงที่มีการเสนอเป็นทางเลือกนั้น สามารถทำได้จริงหรือไม่ และตรงตามที่คู่พิพาทต้องการหรือไม่

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนมีบทบาทและหน้าที่ของตนเอง ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละคนจะสามารถทำหน้าที่ของตนเองอย่างไรให้ยุติข้อพิพาทของคู่พิพาทได้

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3.4 จรรยาบรรณของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[47]

1. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเคารพและสนับสนุนให้คู่พิพาทตัดสินใจด้วยตนเองบนพื้นฐานของการตัดสินใจอย่างมีข้อมูล เพื่อตกลงระงับข้อพิพาทด้วยความสมัครใจ รวมทั้งต้องละเว้นไม่ออกคำสั่งหรือคำตัดสินใด ๆ ที่เกี่ยวกับประเด็นข้อพิพาทและทางเลือกในการตกลงระงับข้อพิพาท ตลอดจนต้องไม่พยายามบังคับหรือโน้มน้าวให้คู่พิพาทเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือให้ทำการตัดสินใจอย่างใดอย่างหนึ่งในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

2. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องดำเนินการด้วยความเป็นกลาง ไม่ปล่อยให้อิทธิพลของบุคคลภายนอกมากดดันให้เสียความเป็นกลาง แต่หากผู้ไกล่เกลี่ยทราบว่าตนจะไม่มีความเป็นกลางจะต้องเปิดเผยสิ่งที่ทำให้เกิดความไม่เป็นกลางนั้น และถอนตัวจากการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

3. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเปิดเผยความขัดแย้งในผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นและที่อาจจะเกิดขึ้น ซึ่งระหว่างไกล่เกลี่ยจะต้องไม่ทำงานใด ๆ ของคู่พิพาท รวมทั้งจะต้องไม่กระทำการใด ๆ ให้กับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งภายหลังการไกล่เกลี่ยสิ้นสุดลงในเรื่องที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทด้วย

4. ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเก็บรักษาข้อมูลที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไว้เป็นความลับ

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีจรรยาบรรณด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะจรรยาบรรณด้านการรักษาความลับของคู่พิพาทและความเป็นกลางให้กับคู่พิพาท เพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปด้วยความยุติธรรมและให้คู่พิพาทไว้วางใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของบุคคลที่สาม

3.5 ประโยชน์ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[48]

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ว่าจะเป็นการไกล่เกลี่ยในศาลหรือนอกศาลก่อให้เกิดประโยชน์อย่างมากพิจารณาได้ดังต่อไปนี้

1. ประโยชน์ที่สังคมโดยรวมจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ เป็นการลดความขัดแย้งและสร้างความเป็นธรรมในสังคม เนื่องจากข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นนั้น หากไม่ระงับก็จะขยายวงกว้างและสร้างความแตกแยก ถ้าสามารถระงับเหตุเบื้องต้นโดยการหาทาง

---

[47] เรื่องเดียวกัน, 60-64.

[48] โชติช่วง ทัพวงศ์, "**การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล รวมบทความการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง**" (พิมพ์ครั้งที่ 2), กรุงเทพมหานคร, (2548), หน้า 50.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ออกให้คู่กรณีหันหน้ามาพูดจาประนีประนอมกัน ก็จะทำให้ความขัดแย้งที่เกิดขึ้นจบลงและมิตรภาพยังคงมีอยู่ต่อไป

2. ประโยชน์ที่คู่ความจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ เป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่าย โดยไม่ต้องเสียเวลาไปกับศาล หากคู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ก็จะได้รับความยุติธรรม ทั้งยังถือว่าได้รับชัยชนะทั้งสองฝ่าย ในกรณีที่เป็นคดีที่เกี่ยวกับครอบครัวก็อาจทำให้ความสัมพันธ์ของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายกลับคืนเหมือนเดิมได้

3. ประโยชน์ที่ศาลจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ คดีความเสร็จสิ้นไปโดยเร็ว ทำให้ปริมาณคดีของศาลลดลง ทั้งยังช่วยลดปริมาณงานของศาลอุทธรณ์และฎีกา รวมถึงในชั้นบังคับคดีด้วย

4. ประโยชน์ที่รัฐจะได้รับจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือ ประหยัดค่าใช้จ่ายในการดำเนินกระบวนการพิจารณา และเศรษฐกิจจะไม่หยุดชะงัก เพราะคดีที่ไม่ติดค้างอยู่ในศาลเป็นเวลานาน เช่น บางคดีอาจมีการยึดหรืออายัดทรัพย์สินของคู่พิพาทระหว่างพิจารณา ทำให้ฝ่ายที่ถูกยึดหรืออายัดไม่สามารถประกอบกิจการได้

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีทั้งข้อดีและข้อเสีย ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทสามารถนำทั้งข้อดีข้อเสียมาปรับใช้ เพื่อให้เกิดประโยชน์สูงสุดกับข้อพิพาทได้

3.6 คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย[49]

เมื่อกล่าวถึงคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยคงเป็นการยากที่จะชี้ชัดลงไปว่า บุคคลใดสมควรเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเพราะในความเป็นจริง คนเราทุกคนย่อมไม่สามารถที่จะมีคุณสมบัติที่ครบถ้วนต่อการกระทำในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง เช่น หากการพูดว่าผู้ไกล่เกลี่ยควรเป็นบุคคลที่มีประสบการณ์ของชีวิตมาอย่างมากมาย จึงสามารถเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีได้ เพราะเข้าใจความคิดของบุคคลที่เป็นคู่ความ ซึ่งเป็นเรื่องที่เป็นไปไม่ได้ เพราะบุคคลเพียงคนเดียวย่อมไม่เข้าใจความคิดของผู้คนหลากหลายประเภทได้ทุกครั้งไป แต่คงพูดได้เพียงว่าคุณสมบัติดังกล่าวจะมีส่วนช่วยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้เป็นอย่างดีเท่านั้น[50] กล่าวคือ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องที่มีอยู่มากมายที่มีข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง ผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งอาจจะเข้าใจ

---

[49] เลอศักดิ์ สังฆราช, "**สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดสมุทรสาคร**," ใน บทความทางวิชาการเรื่อง"การพัฒนาผู้ประนีประนอมประจำศาลจังหวัดสมุทรสาคร"(2558), หน้า 6-9.

[50] โชติช่วง ทัพวงศ์, **การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง** (กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, 2545), หน้า 6.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ความคิดของคู่พิพาทได้ดีในเรื่องที่พิพาทเรื่องหนึ่ง แต่อาจจะไม่สามารถเข้าใจได้ดีในอีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งในลักษณะที่ว่าคุณสมบัติอย่างไรจึงจะเป็นประโยชน์หรือช่วยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ดียิ่งขึ้นเท่านั้น คุณสมบัติเหล่านี้ ได้แก่ ความเป็นผู้มีจิตใจที่เป็นกลาง รู้กฎหมาย มีความเข้าใจและสามารถอธิบายให้ผู้ฟังในเรื่องของความยุติธรรม ทั้งในรูปแบบความยุติธรรมตามกฎหมายและตามธรรมชาติ มีความอดทน มีความเข้าใจในกระบวนการของการระงับข้อพิพาท มีความสามารถในการสรุปความคิดติดต่อกันเป็นระยะเวลานาน ๆ มีทักษะในการติดต่อสื่อสารที่ดี มีความคิดที่ชัดเจนและเป็นตัวของตนเอง มีทักษะในการเจรจาแบบการทูตกับบุคคลอื่นที่มีความสามารถในการรับฟังที่ชัดเจน ถูกต้อง ว่องไว และประกอบไปด้วยเชาว์ปฏิญาณ รู้จักยืดหยุ่นและมีความสามารถในการหลีกเลี่ยงการมองสิ่งต่าง ๆเฉพาะแต่ในแง่ของความถูกผิดเท่านั้น มีวาจาที่ชัดเจน มีสามัญสำนึกในเรื่องของจังหวะเวลา มีความมั่นคงเฉลียวฉลาด มีประสาทสัมผัสที่ว่องไว มีประสาทหยั่งรู้ได้แต่ไม่เข้าข้างผู้ใด ไม่อคติ ไม่มีท่าทางในลักษณะบังคับให้ผู้อื่นยอมรับตามใจตนเอง มีความสามารถในการตอบรับคำพูดของผู้อื่นแต่ไม่ใช่สร้างความนิยม รู้จักการนำเรื่องเข้าสู่ประเด็นที่ตนต้องการอย่างชำนาญ มีประสบการณ์เกี่ยวกับการเจรจาต่อรองในเนื้อหาของปัญหาที่ยุ่งยากมาก่อน รู้จักวิธีการแก้ไขปัญหาโดยการปล่อยใจให้ครุ่นคิดพิจารณาอย่างเป็นอิสระไม่เป็นไปตามหลักของเหตุผลตามปกติ และปล่อยให้ความคิดนั้นพุ่งเข้าสู่หนทางของการแก้ไขปัญหาโดยไม่ต้องอาศัยเหตุผล ตลอดจนมีความกระตือรือร้นที่แสดงบทบาทของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

อย่างไรก็ตาม ดังที่ได้กล่าวมาแล้วบุคคลคนเดียวย่อมไม่สามารถที่จะมีคุณสมบัติมากมายที่กล่าวมาได้ ซึ่งคุณสมบัติเหล่านี้เป็นเพียงข้อพิจารณาที่ผู้ไกล่เกลี่ยควรจะแสวงหามาให้เกิดขึ้นกับตนเองได้มากที่สุดเท่าที่จะมากได้ โดยในประการสุดท้ายเป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุดที่ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องมีก่อนคุณสมบัติอื่น คือ ความเมตตา ที่มีอยู่ในใจของผู้ไกล่เกลี่ย ความเมตตาที่หวังจะให้คู่พิพาทได้กลับมาคืนดีกัน ได้ปลดเปลื้องทุกข์ที่เกิดขึ้นจากกรณีที่มีการพิพาทกันนั้นได้ ความเมตตาย่อมจะส่งผลให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีประสิทธิภาพ เพราะการกระทำที่เกิดขึ้นจากเจตนาดีผู้พิพาทย่อมสัมผัสได้ ความเชื่อถือไว้วางใจก็จะตามมา และทุกสิ่งทุกอย่างที่ได้กระทำไปด้วยกันไกล่เกลี่ยนั้น ก็ย่อมดำเนินไปโดยราบรื่นกว่าปกติ ซึ่งในที่สุดย่อมก่อให้เกิดผลสำเร็จในการไกล่เกลี่ย

โดยผู้วิจัยเห็นว่าคุณสมบัติที่สำคัญโดยทั่วไปของผู้ไกล่เกลี่ยสรุปได้ดังต่อไปนี้

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

1. ความเป็นอิสระและความเป็นกลาง โดยไม่ฝักใฝ่หรือเข้าข้างฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง หากมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เช่น ญาติพี่น้อง หุ้นส่วน ที่ปรึกษากฎหมาย ทนายความนาย จ้างลูกจ้าง หรือบุคคลที่มีความสำคัญทางการสมรส เป็นต้น ซึ่งควรที่จะเปิดเผยข้อเท็จจริงให้ทุกฝ่ายได้รับทราบหรือขอถอนตัวจากการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย เพื่อป้องกันปัญหาจากการคัดค้านหรือข้อครหาที่เกิดกับผู้ไกล่เกลี่ย

2. การอดทน ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความอดทนอดกลั้น มีจิตใจที่เยือกเย็นตลอดจนมีความเมตตากรุณาต่อคู่พิพาทและพร้อมที่จะรับฟังปัญหา โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายได้ชี้แจงแสดงเหตุผลอย่างเท่าเทียมกันตามสมควร ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องอยู่เหนือความขัดแย้งไม่โต้เถียงกับคู่พิพาท

3. ความสามารถในการเจรจาและติดต่อสื่อสาร ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีมนุษย์สัมพันธ์ที่ดี ไม่ปล่อยให้ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งครอบงำจนเสียความเป็นธรรมและความเป็นกลางได้ ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยควรเป็นผู้รับฟังที่ดี รู้ว่าขั้นตอนใดควรจะตัดบทหรือยุติ[51]

4. การมีความรู้ความสามารถในเนื้อหาหรือเรื่องที่พิจารณา ถึงแม้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยจะไม่มีหน้าที่ต้องชี้ขาดตัดสินข้อพิพาท แต่ควรเตรียมตัวศึกษาค้นคว้าหาความรู้ในเรื่องที่พิพาท เพื่อที่จะหาแนวทางในการระงับข้อพิพาทให้แก่คู่พิพาทได้ถูกต้อง

5. การมีความรู้และประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยที่ดีควรมีความรอบรู้ในหลายๆด้าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งหลักจิตวิทยา การไกล่เกลี่ย ตลอดจนต้องผ่านประสบการณ์ในการไกล่เกลี่ยยิ่งมากเท่าไหร่ก็ยิ่งทำให้มีความเชียวชาญสามารถแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นได้เป็นอย่างดี และยังต้องขยันหมั่นเพียรค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติมอยู่เสมอ

6. การซื่อสัตย์สุจริต ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเป็นผู้ที่มีจริยธรรม คุณธรรม มีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่แสวงหาผลประโยชน์ โดยมิชอบจากคู่พิพาทที่จะทำให้การปฏิบัติหน้าที่ไม่เป็นกลางหรือไม่เป็นอิสระ

7. การรักษาความลับของคู่พิพาท กระบวนการไกล่เกลี่ยมีการดำเนินการที่ต้องเป็นความลับ ดังนั้นผู้ไกล่เกลี่ยควรรักษาความลับของคู่พิพาทที่ได้มาจากการปฏิบัติหน้าที่

[51] ปรัชญา อยู่ประเสริฐ, **การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง** (กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม, 2545), หน้า 17.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

อย่างเคร่งครัด ไม่แพร่งพรายให้บุคคลภายนอกทราบ ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายแก่คู่พิพาท และตามมาซึ่งความรับผิดชอบทางแพ่งและทางอาญา

8. การเป็นที่ปรึกษาที่ดี เพื่อหาข้อตกลงและทางออกในการยุติข้อพิพาทร่วมกัน

9. ยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่น

10. มีความกระตือรือร้นในการปฏิบัติหน้าที่

11. รู้จักยืดหยุ่นตามสถานการณ์ สามารถแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้าได้

12. สามารถสร้างบรรยากาศที่ดีของการเป็นผู้ไกล่เกลี่ย

13. อำนวยความสะดวกในการติดต่อเจรจาให้แก่คู่พิพาท

14. มีความเป็นมิตร เป็นคุณสมบัติที่สำคัญที่สุด

นอกจากคุณสมบัติผู้ไกล่เกลี่ยดังกล่าวมาแล้วนั้น สิ่งที่ขาดไม่ได้อีกสิ่งหนึ่ง คือ คุณสมบัติของคู่ความที่จะทำให้การเกิดประสบความสำเร็จ ซึ่งได้แก่ ความต้องการที่จะให้มีการไกล่เกลี่ยโดยแท้จริง มีความรับผิดชอบต่อตนเองและยอมรับผลที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และมีความตั้งใจที่จะยุติข้อขัดแย้งอย่างแท้จริง เป็นต้น

กฎหมายที่เกี่ยวข้องในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง

1. การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในประเทศไทย

การไกล่เกลี่ยคดีในประเทศไทยมีประวัติและพัฒนาการที่ยาวนานเทียบได้กับประวัติศาสตร์รัฐไทย ในการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในประเทศไทยกล่าวถึงการไกล่เกลี่ยโดยแยกเป็น 3 ช่วงเวลา คือ การไกล่เกลี่ยในอดีต การไกล่เกลี่ยในปัจจุบันและความพยายามและพัฒนาการไกล่เกลี่ยให้ดีขึ้นในอนาคต ดังต่อไปนี้

1.1 สภาพสังคมไทยกับการจัดการความขัดแย้งและการไกล่เกลี่ยคดีภายในชุมชนโดยปราศจากการจัดการโดยรัฐ

สภาพสังคมไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน มีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยไม่มีอำนาจรัฐเข้าไปร่วมในการจัดการแก้ไขปัญหาในที่นี้ กล่าวคือ ในอดีตการก่อตัวของชุมชนในสังคมไทยเป็นการก่อตั้งบ้านเรือนรวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน โดยสภาพสังคมไทยส่วนใหญ่เป็นสังคมชาวบ้านหรือชนบทมีวิถีชีวิตในลักษณะความสัมพันธ์กันอย่างแน่นเฟ้นในชุมชน

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ยึดถือระบบเครือญาติ นับถือระบบอาวุโสช่วยเหลือเกื้อกูลกันและรักพวกพ้องมีความเป็นหมู่คณะ[52] โดยมีวัดหรือสถานที่สำคัญทางศาสนาเป็นศูนย์รวมจิตใจ

ต่อมาเมื่อมีความเจริญมากขึ้น สังคมเริ่มมีความซับซ้อนกลายเป็นสังคมเมือง ความสัมพันธ์ในชุมชนจึงลดลง สำหรับการจัดการความขัดแย้งในชุมชนหากเป็นความขัดแย้งในระดับชาวบ้านและไม่มีความรุนแรงมากมีการจัดการความขัดแย้งนอกเหนือจากกระบวนการยุติธรรมหลัก โดยมีผู้นำที่ได้รับการเคารพนับถือในชุมชน เช่น ผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้สูงอายุในหมู่บ้าน ผู้ใหญ่บ้าน กำนัน เป็นต้น ทำการไกล่เกลี่ยคดี[53] โดยมีการจัดการกันเองภายในหมู่บ้านตั้งเป็นกฎของหมู่บ้าน ซึ่งบางครั้งการลงโทษที่กำหนดภายในหมู่บ้านหรือชุมชนอาจไม่ชอบด้วยกฎหมายของบ้านเมืองแต่สมาชิกในชุมชนจะต้องปฏิบัติตามและมีสภาพบังคับตลอดจนมีการบังคับที่เด็ดขาดกว่าโทษตามกฎหมายบ้านเมืองก็มี เช่น หากมีการทะเลาะวิวาทกันในหมู่บ้านจะปรับผู้ที่ทะเลาะวิวาทคนละ 1,000 บาท ซึ่งแท้จริงแล้วหมู่บ้านไม่มีอำนาจตามกฎหมายที่จะปรับหรือหากผู้ใดละเมิดกฎของหมู่บ้านข้อใดจะลงโทษด้วยการตัดน้ำ ตัดไฟ ซึ่งเป็นการกระทำที่ละเมิดกฎหมายและละเมิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย[54] สิ่งเหล่านี้เป็นการจัดการภายในชุมชน การดำเนินการแก้ไขข้อขัดแย้งในชุมชนนี้จะมีประสิทธิภาพหรือไม่ มีปัจจัยอยู่หลายประการ คือ ประสิทธิภาพของผู้นำชุมชนในการจัดการความขัดแย้งและความน่าเชื่อถือของสมาชิกในชุมชน วัฒนธรรม ค่านิยมเฉพาะของผู้คนในชุมชนที่ยอมรับต่อกฎระเบียบที่ตั้งขึ้นและการเลือกนำความขัดแย้งมาสู่การไกล่เกลี่ยโดยผู้นำชุมชนแทนการนำไปสู่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ซึ่งชุมชนใดที่นิยมแก้ไขความขัดแย้งโดยชุมชนเองจะมีส่วนช่วยเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยและความปรองดองสมานฉันท์ในสังคม รวมทั้งมีส่วนช่วยลดคดีขึ้นสู่ศาลได้จนบางครั้งผู้คนเกือบทั้งหมดในชุมชนอาจไม่เคยขึ้นศาลเลยก็มี แต่สำหรับบางชุมชนกับพบว่ามีระบบการจัดการข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งในชุมชนน้อยมากหรือแทบไม่มีเลย โดยเฉพาะชุมชนที่มีความเป็นเมืองมากขึ้นหรือชุมชนที่ผู้นำในชุมชนอ่อนแอหรือสมาชิกในชุมชนขาดจิตสำนึกร่วมกันหรือขาดความสามัคคี เมื่อไม่สามารถจัดการข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนได้ภาระจึงเกิดขึ้นที่กระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและศาลนั้นเอง ทำให้

---

[52] อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล, **การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญาศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท** (มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2548), หน้า 20–27.

[53] ถาวร เสนเนียม, **การประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการประนอมข้อพิพาท** (ปทุมธานี, โรงเรียนนักปกครองระดับสูง วิทยาลัยการปกครอง 2531), หน้า 88.

[54] พร บัวบุตร ผู้ใหญ่บ้านหมู่ที่ 12 ตำบลทุ่งแล้ง อำเภอลอง จังหวัดแพร่, การสัมภาษณ์วันที่ 15 เมษายน 2553.

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ประสิทธิภาพในการแก้ไขหรือยุติข้อพิพาทในระดับชุมชนบางครั้งอาจจำเป็นต้องใช้กลไกของรัฐเข้าไปดำเนินการหรือกระตุ้นให้มีการดำเนินการด้วย

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า การจัดการความขัดแย้งในปัจจุบัน เป็นการให้ผู้ที่ได้รับการเคารพนับถือเข้ามาจัดการแก้ไขหรือยุติปัญหาที่เกิดขึ้นก่อนนำคดีเข้าสู่กระบวนการ จึงทำให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีมาแต่โบราณและเป็นการแก้ปัญหาที่คนในชุมชนทั้งในอดีตและปัจจุบันนิยมใช้มากที่สุด

1.2 การไกล่เกลี่ยในอดีต

การไกล่เกลี่ยในอดีตกล่าวถึงการที่ฝ่ายปกครองเข้าไปดำเนินการจัดการแก้ไขข้อพิพาทหรือการไกล่เกลี่ยคดีในชุมชน โดยใช้มาตรการทางกฎหมายกำหนดหน้าที่ ซึ่งประเทศไทยไม่ปรากฏหลักฐานที่แน่ชัดว่าได้มีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในการระงับข้อพิพาทแทนการฟ้องคดีตั้งแต่เมื่อใด แต่หากศึกษาประวัติศาสตร์ตามยุคสมัยต่าง ๆ เช่น สมัยสุโขทัย สมัยกรุงศรีอยุธยาหรือสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ เป็นต้น จะเห็นว่ามีการเริ่มนำขนบธรรมเนียมประเพณีในท้องถิ่นมาใช้ในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ย[55] ซึ่งในสมัยโบราณพระมหากษัตริย์และพระสงฆ์มีบทบาทในการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเป็นอย่างมาก โดยมีหลักฐานที่ชี้ให้เห็นว่าการระงับข้อพิพาทด้วยการไกล่เกลี่ยเกิดขึ้นมานานตั้งแต่ยุคก่อนสุโขทัย ซึ่งยุคนั้นมีกฎหมายที่พระเจ้ามังรายตราขึ้นเรียกว่า “มังรายศาสตร์” เป็นกฎหมายที่มาจากรัฏฐาธิปัตย์ กำหนดสิทธิหน้าที่พลเมือง ซึ่งมีเนื้อหากฎหมายกำหนดคำสอนของศาสนาและจารีตประเพณีไว้ในธรรมมูลภัณฑ์ไตร 203 เป็นคำสอนผู้ปกครองหัวเมืองที่เรียกว่าจ่าเมือง ความว่า “การประนีประนอมยอมความให้ใช้หลักบัวอย่าให้ช้า น้ำอย่าให้ขุ่น งูอย่าให้เครียด เขียดอย่าให้ตาย ไม้อย่าให้ตัด ค้อนอย่าให้หัก ฝั่งอย่าให้พังทลายลงมา[56]” นับเป็นหลักที่ชี้ให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยประนีประนอมได้มีการใช้เพื่อระงับข้อพิพาทสำหรับการปกครองบ้านเมืองสมัยนั้น

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่า การไกล่เกลี่ยนั้นเริ่มมาตั้งแต่สมัยอดีต โดยการนำขนบธรรมเนียมประเพณีเข้ามาใช้ในการระงับข้อพิพาท[57] เพื่อหาข้อยุติในปัญหาที่เกิดขึ้น ทำให้

---

[55] วรพจน์ เวียงจันทร์, **การไกล่เกลี่ยสมานฉันท์ ในระบบพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องของศาลยุติธรรม:ศึกษาเฉพาะกรณีของศาลจังหวัดพิษณุโลกและศาลจังหวัดกบินทร์บุรี** (2557), หน้า 9.

[56] พิธินัย ไชยแสงสุขกุล และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว, **วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ:วิเคราะห์ระบบโครงสร้างและเนื้อหาบทบัญญัติที่จารในใบลาน** (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2532), หน้า 313.

[57] ดำริห์ สุตเตมีย์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 518.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีความสำคัญมาตั้งแต่สมัยอดีตและยังมีการนำมาปรับใช้จนถึงปัจจุบัน

1.3 การไกล่เกลี่ยในปัจจุบัน

เมื่อกล่าวถึงกฎหมายที่ใช้บังคับในปัจจุบัน มีกฎหมายหลายฉบับที่บัญญัติให้ยุติข้อพิพาท แทนที่จะนำคดีขึ้นสู่ศาล สามารถทำให้คดียุติได้โดยการผันคดีออกจากการดำเนินการในรูปแบบศาลพิจารณาคดีตามกระแสหลัก ซึ่งทำให้คดียุติได้เช่นกันจึงถือได้ว่ามีกฎหมายว่าด้วยการไกล่เกลี่ยให้ยุติข้อพิพาทก่อนถึงชั้นศาล ในการเข้าไปจัดการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน เป็นการช่วยด้วยการให้ฝ่ายปกครองเป็นผู้ไกล่เกลี่ยเองหรือเป็นเพียงการสนับสนุนให้มีกระบวนการไกล่เกลี่ยในชุมชนเอง อย่างไรก็ตามการทำคดีออกจากกระแสหลักที่ว่านี้จำเป็นต้องมีการพูดคุยเสนอความต้องการหรือความประสงค์ของแต่ละฝ่าย โดยมีคนกลางหรือฝ่ายปกครองผู้ทำหน้าที่จัดการในลักษณะของรูปแบบการไกล่เกลี่ย

การไกล่เกลี่ยในปัจจุบันของฝ่ายปกครองตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2475 ได้แบ่งเขตการปกครองออกเป็น หมู่บ้าน ตำบลและอำเภอ โดยในระดับหมู่บ้านจะมีผู้ใหญ่บ้านทำหน้าที่ปกครองดูแลความสงบเรียบร้อยของคนในหมู่บ้าน และเมื่อหมู่บ้านหลายๆหมู่บ้านรวมตัวกันเป็นตำบลก็จะมีกำนันทำหน้าที่ปกครองดูแลความเป็นอยู่ของประชาชนเหนือผู้ใหญ่บ้านอีกระดับหนึ่ง เมื่อหลายๆตำบลรวมกัน ก็จะเป็นอำเภอโดยมีนายอำเภอทำหน้าที่ดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนอย่างสูงสุด ซึ่งทางผู้ใหญ่บ้าน กำนันและนายอำเภอต่างก็มีอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายที่ต้องดูแลความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่ตนปกครองดูแลอยู่ ซึ่งสามารถแยกประเภทตามลักษณะของคนกลางที่มาทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ ดังนี้

1.4 การไกล่เกลี่ยโดยเจ้าหน้าที่รัฐ

เจ้าหน้าที่รัฐในที่นี้คือนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน

1.4.1 นายอำเภอ หมายถึง ตำแหน่งเจ้าพนักงานผู้ปกครองท้องที่ ซึ่งเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาข้าราชการในอำเภอ และรับผิดชอบในการบริหารราชการของอำเภอ

สำหรับในอำเภอนั้น ยังมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามกฎหมายในการระงับข้อพิพาทให้แก่ราษฎรในท้องที่ที่อยู่ในความปกครองดูแลของตน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 มาตรา 14 แก้ไขมาตรา 61/1, มาตรา 61/2 และมาตรา61/3 โดยในการศึกษาครั้งนี้จะมุ่งเน้นการศึกษาการใช้อำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550

มาตรา14 ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา 61/1 มาตรา 61/2 และมาตรา 61/3 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534

มาตรา 61/1[58] วางหลักไว้ว่า ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอ ดังต่อไปนี้

1. ให้อำเภอช่วยส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการบริการร่วมกันของหน่วยงานของรัฐในลักษณะศูนย์บริการร่วมในชุมชน

2. ให้อำเภอประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อร่วมมือกับชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

3. ให้อำเภอช่วยไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมตามมาตรา 61/2 และมาตรา 61/3

ข้อบังคับดังกล่าวเป็นการวางหลักเกณฑ์การให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอ โดยการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท เพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม

มาตรา 61/2 วางหลักไว้ว่า ในอำเภอหนึ่งจะมีบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอนั้น ในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมรดก[59] และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

ให้นายอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยมีการคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้ความสามารถหรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

---

[58] มาตรา 61/1, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550," (13 กันยายน 2550).

[59] มาตรา 61/2, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550," (13 กันยายน 2550).

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า เมื่อมีปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมาสู่นายอำเภอนั้น มักเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมเป็นส่วนใหญ่เช่น ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับมรดก ที่ดิน ซึ่งการบัญญัติให้นายอำเภอมีอำนาจในการประนอมข้อพิพาทในคดีที่มีทุนทรัพย์จึงเป็นการปิดกั้นการให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาในสังคม ดังนั้นการระบุจำนวนทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นายอำเภอมีอำนาจ จึงสมควรที่จะได้รับการแก้ไข เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในชุมชนมีประสิทธิภาพและตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด

มาตรา 61/3 วางหลักไว้ว่า บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใดหากเป็นความผิดอันยอมความได้ และมิใช่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอม หรือแสดงความจำนง ให้นายอำเภอของอำเภอนั้นหรือปลัดอำเภอที่นายอำเภอดังกล่าวมอบหมายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแล้วแต่กรณี เมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเป็นหนังสือตามที่ไกล่เกลี่ยและปฏิบัติตามคำไกล่เกลี่ยดังกล่าวแล้ว ให้คดีอาญาเป็นอันยกเลิกตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอมตามที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้จำหน่ายข้อพิพาทนั้น แต่เพื่อประโยชน์ในการที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินคดีต่อไป อายุความการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายอาญาให้เริ่มนับแต่วันที่จำหน่ายข้อพิพาท

จากข้อมูลดังกล่าวเป็นที่มาแห่งอำนาจของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของนายอำเภอ จากมาตรา 61/3 ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 จะเห็นได้ว่ามีการบัญญัติไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการให้อำนาจเด็ดขาดกับนายอำเภอของอำเภอที่ความผิดอาญาเกิดขึ้นในเขตอำเภอนั้น แม้ปลัดอำเภอจะเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอตามกฎหมาย ก็ไม่สามารถทำการไกล่เกลี่ยได้เว้นแต่นายอำเภอจะมอบอำนาจให้ปลัดอำเภอทำการไกล่เกลี่ย ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางเจรจาในการหาข้อยุติที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ เพื่อหาทางออกให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ โดยปัญหาที่เจอในทางปฏิบัติจริงนั้นส่วนใหญ่ปลัดอำเภอจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย ดังนั้นหากมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ให้กับปลัดอำเภอทำหน้าผู้ไกล่เกลี่ยโดยมีนายอำเภอเข้ามาคอยให้คำชี้แนะกับปลัดอำเภออาจสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยในชุมชนของอำเภอได้

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

หลักเกณฑ์และวิธีในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”[60]

กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 61/2

ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้

“ผู้ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

“ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย” หมายความว่า นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอ ที่ได้รับมอบหมาย ที่เป็นประธานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ข้อ 3 ในอำเภอหนึ่งให้มีบัญชีรายชื่อ โดยจำนวนบุคคลในบัญชีรายชื่อให้เป็นไปตามที่นายอำเภอเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่ายี่สิบคนให้นายอำเภอประกาศระยะเวลาในการรับสมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสถานที่ที่เป็นชุมชนตามที่เห็นสมควรในกรณีมีเหตุอันสมควร นายอำเภอจะขยายระยะเวลาตามวรรคสองออกไปอีกก็ได้[61]

กฎกระทรวงฉบับนี้เป็นกฎกระทรวงมหาดไทยที่มีการบัญญัติหลักเกณฑ์คุณสมบัติและวิธีการจัดทำบัญชีในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ซึ่งที่สมัครนั้นสามารถเป็นบุคคลทั่วไปได้ แต่มีข้อจำกัดว่าบุคคลนั้นต้องอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี จะเห็นได้ว่าการเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของอำเภอมีกฎหมายรองรับ แต่ไม่ชัดเจน ผู้วิจัยจึงเห็นว่าอำเภอสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยโดยการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับผู้ไกล่เกลี่ยที่อยู่ในบัญชีรายชื่ออย่างกระจ่างชัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยทั้งหมดได้

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่าการไกล่ข้อพิพาททางแพ่งในพระราชบัญญัตินี้ยังกำหนดให้ต้องเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท หรือมากกว่านั้นในกรณีหมายความว่าต้องเป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท โดยถือเอาราคาทรัพย์สิน

---

[60] มาตรา 61/3, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550," (13 กันยายน 2550).

[61] ข้อ 2 และข้อ 3, "กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผนดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550" (7 กันยายน 2553).

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

หรือสิทธิอันอาจคำนวณราคาเป็นเงินได้ เช่น การเช่าสิทธิ ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้นในสังคม เนื่องจากปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นและมาสู่นายอำเภอนั้นมักเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสังคมเป็นส่วนใหญ่เช่น ข้อพิพาทที่เกี่ยวกับมรดก ที่ดิน ซึ่งการบัญญัติให้นายอำเภอมีอำนาจในการประนอมข้อพิพาทในคดีที่มีทุนทรัพย์จึงเป็นการปิดกั้นการให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหาในสังคม ซึ่งเมื่อเปรียบเทียบกับคณะกรรมการหมู่บ้านที่มีบัญญัติไว้ในข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530 นั้นมิได้จำกัดทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง ดังนั้นการระบุจำนวนทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่นายอำเภอมีอำนาจ จึงสมควรที่จะได้รับการแก้ไข เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในชุมชนมีประสิทธิภาพและตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้น โดยควรกำหนดประเภทของคดีแทนจำนวนทุนทรัพย์ที่พิพาท

กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. 2553 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาตรา 61/3

ข้อ 2 ในกฎกระทรวงนี้

“นายอำเภอ” หมายความรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

“ปลัดอำเภอ” หมายความว่า ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมอบหมายให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีความผิดที่มีโทษทางอาญา

ข้อ 3 บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใด ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมหรือแสดงความจำนงให้มีการไกล่เกลี่ย ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอของอำเภอนั้นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี[62]

จากข้อมูลดังกล่าวพบว่า กฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของนายอำเภอ ซึ่งเป็นความผิดอันยอมความได้และต้องเป็นความผิดที่ไม่เกี่ยวกับเพศ แม้ที่อำเภอจะมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา แต่ประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นในการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เนื่องจากส่วนมากประชาชนส่วนมากเลือกที่จะนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมมากกว่าการไกล่เกลี่ย เพราะคิดว่าการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยกระบวนการยุติธรรมอาจจะทำ

[62] ข้อ 2 และข้อ 3, "กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา พ.ศ.2553 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผนดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550" (7 กันยายน 2553).

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ให้คดีมีความรวดเร็วมากกว่า ดังนั้นการที่ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย อาจเป็นเพราะประชาชนบางคนไม่ทราบว่าสามารถนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้เช่น คดีอาญาที่ยอมความ

1.4.2 ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน

ผู้ใหญ่บ้านและกำนัน คือ ตำแหน่งผู้ปกครองท้องที่ ทำหน้าที่ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่ และเป็นผู้ที่มีบทบาทในการดูแลทุกข์สุขของลูกบ้าน ช่วยเหลือกิจการของหมู่บ้าน

ก. พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2457 ฉบับแก้ไขล่าสุด

มาตรา 9 ในหมู่บ้านหนึ่งให้มีผู้ใหญ่บ้านคนหนึ่ง และมีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง หมู่บ้าน ละสองคน เว้นแต่หมู่บ้านใดมีความจำเป็นต้องมีมากกว่าสองคน[63] ให้ขออนุมัติกระทรวงมหาดไทย

ในหมู่บ้านใด ผู้ว่าราชการจังหวัดเห็นสมควรให้มีผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายรักษาความสงบ ก็ให้มีได้ตามจำนวนที่กระทรวงมหาดไทยจะเห็นสมควร

มาตรา 10 ผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่ปกครองบรรดาราษฎรที่อยู่ในเขตหมู่บ้าน[64]

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า พระราชบัญญัติลักษณะปกครอง ท้องที่ พุทธศักราช 2457 ที่ใช้บังคับในปัจจุบัน มีการกำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่และคุณสมบัติของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน โดยถือเป็นบุคคลในพื้นที่ที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนในการปฏิบัติงานตามกฎหมาย เป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของราชการบริหารส่วนภูมิภาคมีบทบาทอำนาจหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2457 ที่ได้แก้ไขเพิ่มเติมถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะในการเป็นผู้ประสานงานระหว่างราชการส่วนภูมิภาคกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การรักษาความสงบเรียบร้อย การป้องกันและแก้ไขปัญหากรณีต่าง ๆ นอกจากนี้ยังทำหน้าที่เป็นคนกลางในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมและจัดการระงับปัญหาความขัดแย้งในท้องที่ และยังมีฐานะเป็นตัวแทนของรัฐ ตัวแทนของประชาชนเกี่ยวกับเรื่องร้องทุกข์ ความเดือดร้อนของประชาชนเพื่อนำเสนอต่อส่วนราชการ

---

[63] มาตรา 9, "แก้ไขเพิ่มเติมโดยประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 112" (ลงวันที่ 3 เมษายน พุทธศักราช 2515).

[64] มาตรา 10, "แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2)" (พุทธศักราช 2486).

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530

ข้อ 3 ในข้อบังคับนี้

"คณะกรรมการหมู่บ้าน" หมายความรวมถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ.2522"

ข้อ 4 ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการประนีประนอมข้อพิพาทได้เมื่อ

1) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้

2) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท และ

3) ข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

ในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่าสองคนดำเนินการแทนก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเข้ามาร่วมทำการประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้[65]

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า การบัญญัติถึงหลักเกณฑ์อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมหมู่บ้านที่สามารถทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญาที่ยอมความ โดยให้ฝ่ายปกครองคอยให้คำแนะนำปรึกษาและร่วมมือในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมหมู่บ้าน ซึ่งจะเห็นได้ว่าพระราชบัญญัตินี้ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนมากนัก และเมื่อประชาชนในชุมชนมีความใกล้ชิดกัน จึงมีการตั้งกฎกติกาในหมู่บ้านกันเอง แม้บางเรื่องมีการขัดต่อกฎหมาย แต่การนำคดีมาไกล่เกลี่ยกันเองในชุมชนอาจจะสามารถช่วยยุติหรือระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันใน

---

[65] ข้อ 3และ 4, "ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ.2530".

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ชุมชนได้ต่อไป โดยที่การไกล่เกลี่ยจะสำเร็จผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทเอง รวมถึงพระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีการกำหนดทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง เหมือนกับกฎกระทรวง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 จึงมีความอิสระในการแก้ไขปัญหาและตรงกับสภาพปัญหาในปัจจุบันมากกว่า ซึ่งสามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพดีกว่า

1.4.3 ความพยายามในการพัฒนาการไกล่เกลี่ย

มีการพยายามที่จะพัฒนาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพื่อให้มีการหันเหคดีออกจากกระแสหลักด้วยการพยายามผลักดันให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนถึงศาล มาบังคับใช้อยู่หลายฉบับด้วยกัน ซึ่งบางฉบับมีระยะเวลาก่อตัวของแนวคิดการตรากฎหมายในเรื่องนั้น ๆ ในประเทศไทยมานานมากจนถึงปัจจุบัน มีความพยายามในการพัฒนาการไกล่เกลี่ยโดยมีวิวัฒนาการ ดังต่อไปนี้

ก. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ...

คณะรัฐมนตรีมีมติอนุมัติหลักการร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. .... มีสาระสำคัญคือ การกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการระงับข้อพิพาทในทางแพ่ง ในทางอาญาเกี่ยวกับความผิดอันยอมความได้และความผิดลหุโทษ โดยมีคนในชุมชน ซึ่งทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ตามที่กระทรวงยุติธรรมเสนอและให้ส่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณา โดยให้พิจารณาถึงขอบเขตของหลักการ ความเหมาะสม การลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน รวมถึงความซ้ำซ้อนของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้กับกฎหมายฉบับอื่นที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เช่นพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินฯ แล้วส่งให้คณะกรรมการประสานงานสภานิติบัญญัติแห่งชาติพิจารณา ก่อนเสนอสภานิติบัญญัติแห่งชาติต่อไป[66]

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า มีการบัญญัติ หลักเกณฑ์และอำนาจหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชน ว่าเป็นการระงับข้อพิพาทนอกศาล โดยคนในชุมชนมีบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง จัดให้มีการไกล่เกลี่ยเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขหรือยุติปัญหาข้อพิพาททั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในความผิดอันยอมความได้ ซึ่งถือเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการระงับข้อ

[66] สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ... , ค้นวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99312045.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พิพาทที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องนำคดีเข้าสู่ศาล เพราะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นเรื่องที่มีการปฏิบัติกันมาตลอดและเป็นที่ยอมรับกันระหว่างคนในชุมชนตั้งแต่ในอดีต รวมทั้งมีการบัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนว่าต้องมีการผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และได้รับความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย โดยไม่มีอคติและมีความเป็นกลางที่สุด จะเห็นได้ชัดว่าแม้จะมีการบัญญัติคุณสมบัติไว้แต่ประเทศไทยก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับที่ชัดเจนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ทำให้ผลของการเจรจาไม่มีสภาพบังคับและประชาชนขาดความมั่นใจในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ข. พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562[67] มีดังต่อไปนี้

1. กำหนดบทนิยาม “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท” หมายความว่า การดำเนินการเพื่อให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันระงับข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา โดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยชี้ขาดข้อพิพาท ทั้งนี้ไม่รวมถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการในชั้นศาลและในชั้นการบังคับคดี

2. กำหนดให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามร่างพระราชบัญญัตินี้ ไม่กระทบต่อการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการอยู่แล้ว โดยหน่วยงานของรัฐและไม่เป็นการต้องห้ามหน่วยงานของรัฐที่ดำเนินการไกล่เกลี่ยอยู่แล้วจะดำเนินการไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ เช่น การไกล่เกลี่ย โดยอำเภอตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ฉบับที่ 7 พ.ศ. 2550 การไกล่เกลี่ยโดยสำนักงานอัยการสูงสุดตามระเบียบสำนักงานอัยการสูงสุดว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทคดีอาญาในชั้นพนักงานอัยการ พ.ศ. 2555

3. กำหนดห้ามมิให้ผู้ไกล่เกลี่ยกระทำการหรือจัดให้กระทำการใด ๆ ซึ่งเป็นการบังคับ ขู่เข็ญ หลอกลวง หรือกระทำการโดยมิชอบด้วยประการอื่นใด ๆ เพื่อให้คู่กรณีทำข้อตกลงระงับข้อพิพาท

4. กำหนดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่เกี่ยวด้วยสิทธิแห่งสภาพบุคคล สิทธิในครอบครัว หรือกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ ไม่สามารถกระทำการไกล่เกลี่ยได้ ส่วนข้อพิพาททางแพ่งที่สามารถไกล่เกลี่ยได้มี 4 ประการ ดังนี้

1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดินซึ่งมิใช่ข้อพิพาทเกี่ยวด้วยกรรมสิทธิ์

2) ข้อพิพาทระหว่างทายาทเกี่ยวกับทรัพย์มรดก

3) ข้อพิพาทอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

---

[67] อาร์วายทีไนท์, ค้นวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://www.ryt9.com/s/cabt/2904464.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

4) ข้อพิพาทอื่นนอกจาก 1) 2) และ 3) ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าล้านบาท หรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

5. กำหนดการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา[68] โดยแยกได้เป็น 3 ประเภท ดังนี้

1) ความผิดอันยอมความได้

2) ความผิดลหุโทษตามมาตรา 390 มาตรา 391 มาตรา 392 มาตรา 393 มาตรา 394 มาตรา 395 และมาตรา 397 แห่งประมวลกฎหมายอาญา

3) ความผิดลหุโทษอื่นที่ไม่กระทบต่อส่วนรวมตามที่กำหนด ในพระราชกฤษฎีกา ทั้งนี้ เมื่อคู่กรณีทำข้อตกลงระงับข้อพิพาททางอาญากันแล้ว ให้ถือว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องระงับเฉพาะคู่กรณีซึ่งทำข้อตกลงดังกล่าว

6. กำหนดให้ในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา หากคดีอยู่ระหว่างการสอบสวนหรือพิจารณาคดีของพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้ว ให้หน่วยงานซึ่งดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแจ้งให้พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาลแล้วแต่กรณี ทราบ พนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ หรือศาล อาจรอการสอบสวน การสั่งคดี การพิจารณาคดี หรือการพิพากษาคดี แล้วแต่กรณี ไว้ก่อนจนกว่าจะรู้ผลการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

7. กำหนดกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน โดยกำหนดให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ยธ. ส่งเสริมและสนับสนุนให้ประชาชนรวมตัวกันเป็นศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ซึ่งข้อพิพาทที่ศูนย์ไกล่เกลี่ยฯ ดำเนินการได้ ประกอบด้วย

1) ข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินห้าแสนบาทหรือไม่เกินจำนวนที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

2) ข้อพิพาททางแพ่งอื่นตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3) ข้อพิพาททางอาญาตามมาตรา 34

8. กำหนดบทกำหนดโทษผู้ไกล่เกลี่ยผู้ใดเรียก รับ หรือยอมจะรับทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดสำหรับตนเองหรือผู้อื่นโดยมิชอบ เพื่อกระทำการหรือไม่กระทำ

---

[68] จิตติมา กุลประเสริฐรัตน์, **ไทยโพสต์หัวข้อเป็นเรื่องเป็นราว, 28** ตุลาคม พ.ศ. **2562**, ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.thaipost.net/main/detail/49023.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

การอย่างใดในหน้าที่ไม่ว่าการนั้นจะชอบหรือมิชอบด้วยหน้าที่ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่หนึ่งปีถึงสิ้นปี หรือปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ฉบับนี้ เป็นกฎหมายที่จะช่วยให้หน่วยงานของรัฐ และภาคประชาชนสามารถอำนวยความยุติธรรมให้กับประชาชนได้สะดวก รวดเร็ว และไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย เป็นการดำเนินการให้คู่กรณีมีโอกาสเจรจาตกลงกันในการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธีและปราศจากการวินิจฉัยข้อพิพาท และให้ข้อตกลงอันเกิดจากความตกลงยินยอมของคู่กรณีมีสภาพบังคับตามกฎหมาย ประชาชนทุกชนชั้นสามารถเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างแท้จริง และเป็นการขยายฐานคดีที่ฝ่ายปกครองสามารถทำการไกล่เกลี่ยได้ แต่ต้องนำผู้ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562มาทำการไกล่เกลี่ย เพราะผู้ไกล่เกลี่ยตามพระราชบัญญัตินี้ผ่านการอบรมมาและได้รับการขึ้นทะเบียนมาแล้ว เพื่อทำให้ปริมาณคดีที่ขึ้นสู่ศาลลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง และเกิดความสมานฉันท์ในการยุติข้อพิพาท

2. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของต่างประเทศ

เนื่องจากปัจจุบันมีการนำกระบวนยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยในชุมชนไปใช้ในการยุติข้อพิพาท ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อคู่ความในการลดระยะเวลาและลดค่าใช้จ่าย ซึ่งในหลายๆประเทศก็มีการนำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมาใช้เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยในการศึกษาวิจัยนี้ผู้วิจัยขอยกตัวอย่างของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของต่างประเทศ 2 ประเทศ คือ ประเทศสิงคโปร์และประเทศสหรัฐอเมริกา

2.1 ประเทศสิงคโปร์

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นส่วนหนึ่งของระบบกฎหมายของประเทศสิงคโปร์ซึ่งช่วยลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้รับการสนับสนุนเป็นอย่างมากจากรัฐบาล โดยรัฐบาลมีเป้าหมายให้ประเทศสิงคโปร์เป็นศูนย์กลาง (Hub) ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางการค้าการลงทุนระหว่างประเทศ นอกจากนี้ กระบวนการดังกล่าวยังได้รับการยอมรับเป็นอย่างมากจากประชาชน เพราะประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายมากกว่าการฟ้องศาล

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ใช่เรื่องใหม่ในสิงคโปร์ ในอดีตสิงคโปร์มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนโดยผู้หลักผู้ใหญ่ในแต่ละชุมชนมาแต่เดิม แต่ต่อมาอิทธิพลของการพัฒนาเป็นชุมชนเมืองและการพัฒนาอุตสาหกรรมได้ลดความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อ

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พิพาท แต่มีปริมาณการฟ้องคดีต่อศาลเพิ่มสูงขึ้น การไกล่เกลี่ยและการระงับข้อพิพาททางเลือกถูกนำมาใช้อีกครั้งในสิงคโปร์ช่วงทศวรรษที่ 1990 จากการแผ่ขยายแนวคิดตะวันตกเกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและสิงคโปร์มีศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งสิงคโปร์ (SMC) ที่ก่อตั้งขึ้นในปี 1997 เป็นองค์กรที่ไม่แสวงหาผลกำไร ที่ได้รับการรับรองโดย Singapore Academy of Law[69]: SMC ประสบความสำเร็จเป็นอย่างมากในการระงับข้อพิพาทเชิงสมานฉันท์ โดยผู้เข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่างให้การยอมรับว่ากระบวนการนี้ช่วยให้ประหยัดค่าใช้จ่ายและเวลาอีกด้วย

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

2.1.1 ผู้ไกล่เกลี่ย

ผู้ไกล่เกลี่ยของ SMC ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในวงงานต่าง ๆ เช่น สมาชิกรัฐสภา อดีตผู้พิพากษา สถาปนิก วิศวกร ผู้เชี่ยวชาญด้านไอที นักจิตวิทยา อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น ผู้ไกล่เกลี่ยเหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรมและประเมินผลอย่างเข้มงวดโดย SMC ก่อนที่จะถูกแต่งตั้งให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหลัก (Principal Mediators) ของ SMC ซึ่งในปัจจุบันแบ่งความเชี่ยวชาญออกเป็น 10 สาขา ได้แก่ การเงินและการธนาคาร บริษัทหรือห้างหุ้นส่วน การก่อสร้างและวิศวกรรม พลังงานและทรัพยากรธรรมชาติ สุขภาพ ทรัพย์สินทางปัญญา เทคโนโลยีสารสนเทศ ประกันภัย การขนส่งสินค้า ทรัสต์ พินัยกรรม และการพิสูจน์พินัยกรรม[70] ในกรณีที่ข้อพิพาทต้องการความรู้เฉพาะด้าน SMC จะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยสองคนเพื่อช่วยกันไกล่เกลี่ย คนแรกจะเป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทนั้น ๆ ส่วนอีกคนจะเป็นนักกฎหมายที่คุ้นเคยกับประเด็นทางกฎหมาย ผู้ไกล่เกลี่ยของ SMC สามารถจัดการข้อพิพาทได้หลายภาษา ทั้งอังกฤษ ทมิฬ มาเลย์ แมนดาริน และภาษาจีนท้องถิ่นอื่น ๆ โดย SMC จะพยายามเลือกผู้ไกล่เกลี่ยที่ใช้ภาษาเดียวกับคู่พิพาท เพื่อให้การไกล่เกลี่ยเป็นไปอย่างราบรื่น และหลีกเลี่ยงอุปสรรคอันเกิดจากการใช้ล่าม ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของผู้

---

[69] "Singapore Academy of Law เป็นหน่วยงานส่งเสริมการและพัฒนาอุตสาหกรรมทางกฎหมายของสิงคโปร์ มีหน้าที่พัฒนาวิชาชีพทางกฎหมาย การส่งเสริมให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางในการระงับข้อพิพาท และการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามกฎหมายผ่านเทคโนโลยี Singapore Academy of Law บริหารงานโดยสภา Senate (ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าผู้พิพากษา อัยการสูงสุด ผู้พิพากษาศาลฎีกา และผู้นำสำคัญของสาขาต่างๆ ในวิชาชีพกฎหมาย) และโดยคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากภาครัฐและเอกชนจำนวน 17 คน."

[70] กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ SMC, ค้นวันที่ 15 มีนาคม 2562 จาก http://www.mediation.com.sg/expert-panels/principal-mediators-by-specialisation/.

ไกล่เกลี่ยอยู่ภายใต้บังคับของประมวลจริยธรรมของ SMC[71] ซึ่งกำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยต้องรักษาความลับ เป็นกลาง และเป็นธรรม

2.1.2 กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ SMC[72]

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ SMC อาจริเริ่มโดยศาลส่งผ่านข้อพิพาทมายัง SMC หรือกรณีที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายส่งเรื่องมายัง SMC โดยตรง ทั้งนี้ หากเป็นการติดต่อโดยคู่กรณีแค่เพียงฝ่ายเดียว SMC จะต้องติดต่อไปยังคู่กรณีฝ่ายที่เหลือของคู่พิพาทเพื่อชักจูงใจให้เข้าร่วมกระบวนการไกล่เกลี่ย ก่อนเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย SMC จะอธิบายให้คู่กรณีเข้าใจกระบวนการคร่าวๆ ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ SMC เพื่อให้แน่ใจว่าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายได้รับข้อมูลอย่างเพียงพอแก่การตัดสินใจผูกพันต่อผลของการไกล่เกลี่ย โดยคู่กรณีทุกฝ่ายจะต้องลงนามในความตกลงไกล่เกลี่ยของ SMC (SMC's Agreement to Meditate)

ต่อมา SMC จะกำหนดวันและเวลาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคำนึงถึงความสะดวกของคู่กรณีซึ่งในกรณีทั่วไปคือหนึ่งสัปดาห์หลังได้รับเรื่อง หรือภายใน 24 ชั่วโมงในกรณีเร่งด่วน โดยการจัดประชุมไกล่เกลี่ยจะมีขึ้นในสถานที่ของ SMC เพื่อประกันความเป็นกลางในการดำเนินการ จากนั้น SMC จะแต่งตั้งผู้ไกล่เกลี่ยที่เหมาะสมจากบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยของ SMC ทั้งนี้ คู่กรณีสามารถปฏิเสธผู้ไกล่เกลี่ยที่เสนอโดย SMC ได้ หากมีเหตุผลที่เหมาะสม เช่น ผลประโยชน์ขัดกันของผู้ไกล่เกลี่ย เป็นต้น ในขณะเดียวกันทั้งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะแลกเปลี่ยนข้อเสนอของแต่ละฝ่าย รวมถึงเอกสารสำคัญที่เกี่ยวข้อง

ในวันไกล่เกลี่ย ผู้ไกล่เกลี่ยจะคอยแนะนำคู่กรณีในการหาข้อยุติร่วมกัน โดยทนายความของคู่กรณีทั้งสองฝ่ายจะมีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือผู้ไกล่เกลี่ยและแนะนำคู่กรณีระหว่างการระงับข้อพิพาท

เมื่อสามารถตกลงกันได้แล้วจะมีการจัดทำบันทึกข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษรและลงนามโดยคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

---

[71] ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์, "**การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสิงค์โปร์**" (การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1, 2561), หน้า 340.

[72] คะนึงนิจ แซ่เฮง, **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสิงคโปร์**, 26 พฤษภาคม 2016, ค้นวันที่ 19 มีนาคม 2562 จาก http://khanuengnit.blogspot.com/2016/05/blog-post.html

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

2.1.3 การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยหน่วยงานของรัฐ

ตัวอย่างเช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชน (Community Mediation Centre : CMC) การไกล่เกลี่ยคดีล้มละลายในสำนักงานล้มละลายและทรัสตีสังกัดกระทรวงกฎหมาย (Ministry of Law) การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกระทรวงแรงงาน (Ministry of Manpower) โดยในวิจัยนี้จะกล่าวถึงเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยชุมชน (Community Mediation Centre : CMC) ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน (Community Mediation Centre: CMC)[73]ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนจัดตั้งขึ้นเมื่อปี 1997 โดยพระราชบัญญัติศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน พ.ศ. 1997 (Community Mediation Centre Act) เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ให้บริการการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชนทั่วไป เพื่อส่งเสริมความสมัครสมานสามัคคีในสังคม โดยศูนย์จะทำหน้าที่เป็นคนกลางในการแก้ปัญหาข้อพิพาทอย่างสมานฉันท์โดยไม่ต้องฟ้องร้องเป็นคดีความ

ตั้งแต่ปี 1998 เป็นต้นมา มีข้อพิพาทเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนประมาณ 6000 คดี โดยศูนย์สามารถยุติข้อพิพาทได้ประมาณร้อยละ 70 ของข้อพิพาททั้งหมด ซึ่งข้อพิพาทจะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนได้หลายช่องทาง ทั้งการยื่นคำขอโดยคู่กรณีเองผ่านสายด่วนหรือเว็บไซต์ของศูนย์ หรือการส่งเรื่องมาจากหน่วยงานอื่น เช่น ตำรวจ สภาท้องถิ่น ส.ส. เป็นต้น นอกจากนี้ Magistrate ยังสามารถส่งคำร้องทุกข์ในคดีอาญาเล็กน้อย (Magistrate complaints) มายังศูนย์ได้อีกด้วย

เมื่อศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนได้รับคำร้องแล้ว ศูนย์ฯ จะประสานไปยังคู่กรณีที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายเพื่อขอความยินยอมในการเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เมื่อทุกฝ่ายให้ความยินยอมก็จะทำการนัดวันไกล่เกลี่ย ในวันไกล่เกลี่ย คู่กรณีทุกฝ่ายจะต้องลงนามในข้อตกลงการไกล่เกลี่ย (Agreement to mediate) ก่อนการไกล่เกลี่ยจะเริ่มต้นขึ้นโดยผู้ไกล่เกลี่ยจะแนะนำตัวเองและอธิบายกระบวนการทั้งหมด จากนั้นจึงเปิดโอกาสให้คู่กรณีแต่ละฝ่ายชี้แจงประเด็นปัญหาของตน โดยผู้ไกล่เกลี่ยสามารถซักถามข้อเท็จจริงเพิ่มเติมจากคู่กรณีได้ ทั้งนี้ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจรับฟังคำชี้แจงของแต่ละฝ่ายพร้อม ๆ กันในห้องประชุมเดียวกันหรืออาจรับฟังแต่ละฝ่ายเป็นการส่วนตัวก็ได้ หากทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ผู้ไกล่เกลี่ยจะบันทึก

[73] ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน, ค้นวันที่ 11 มีนาคม 2562 จาก https://www.mlaw.gov.sg/content/cmc/en.html.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข้อตกลงร่วมกันไว้เป็นลายลักษณ์อักษรและให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายลงนาม โดยหากคดีดังกล่าวถูกส่งมาโดย Magistrate ข้อตกลงร่วมกันจะถูกส่งไปที่ศาลด้วย แต่หากคู่กรณีไม่สามารถหาข้อยุติร่วมกันได้คู่กรณีอาจเลือกระงับข้อพิพาทด้วยการฟ้องศาลก็ได้

สำหรับผู้ไกล่เกลี่ยของศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนนั้นจะต้องเป็นผู้ที่ได้รับการฝึกอบรมการไกล่เกลี่ยจากศูนย์ฯ และผ่านการเป็นผู้ช่วยไกล่เกลี่ยอย่างน้อยสองคดี ผู้ที่ผ่านการฝึกอบรมจะได้รับแต่งตั้งเป็น ผู้ไกล่เกลี่ยโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ทั้งนี้ในแต่ละปีศูนย์จะเปิดรับสมัครบุคคลจากสาขาวิชาต่าง ๆ เข้ารับการฝึกอบรม โดยผู้มีสิทธิเข้ารับการฝึกอบรมจะต้องมีคุณสมบัติตามที่กำหนด เช่น มีสัญชาติสิงคโปร์ อายุไม่ต่ำกว่า 30 ปี ใช้ภาษาอังกฤษได้ในระดับดีเยี่ยม เป็นต้น[74]

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าประเทศสิงคโปร์มีการฝึกอบรมและประเมินผลอย่างเข้มงวดโดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งสิงคโปร์ (SMC) ซึ่งเป็นมาตรฐานในการเข้าเป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยสิงคโปร์มีการแบ่งความเชี่ยวชาญในแต่ละเฉพาะด้านเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ย ทั้งผู้ไกล่เกลี่ยของประเทศสิงคโปร์ยังสามารถจัดการข้อพิพาทได้หลากหลายภาษาเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงคู่กรณีและเพื่อให้การไกล่เกลี่ยมีความราบรื่น

2.1 ประเทศสหรัฐอเมริกา

การไกล่เกลี่ย คือ กระบวนการระงับข้อพิพาทโดยมีบุคคลที่สามเป็นคนกลางในการช่วยเหลือหรือแนะนำคู่พิพาท เพื่อหาทางออกในการยุติข้อพิพาทด้วยการตัดสินใจของคู่พิพาทเอง

ประเทศสหรัฐอเมริกานอกจากการไกล่เกลี่ยโดยใช้เจ้าหน้าที่รัฐเป็นผู้ไกล่เกลี่ยแล้ว ยังมีการไกล่เกลี่ยโดยใช้ชุมชนเป็นตัวกลางในการไกล่เกลี่ย ซึ่งกระบวนการนี้เรียกว่ากระบวนการยุติธรรมข้อพิพาทโดยชุมชน (Community Dispute Resolution) เนื่องจากความไม่พอใจของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและความต้องการที่จะรักษาสัมพันธภาพและปทัสถานของผู้คนในสังคมและชุมชน ในทศวรรษที่ 1960 กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทข้อพิพาทได้มีการพัฒนาและใช้กันอย่างแพร่หลายในการแก้ไขความขัดแย้งในชุมชน เนื่องจากสาธารณชนได้มีการคัดค้านไม่พอใจกับระบบกระบวนการยุติธรรมในประเทศ ที่มีสาเหตุมาจากหลายๆประการ เช่น ประการที่หนึ่ง ความล่าช้าในการดำเนินคดีอันเนื่องจากคดีล้นศาล

[74] เรื่องเดียวกัน.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ประการที่สอง ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูงมาก และประการที่สาม ระบบของศาลและวิธีการพิจารณามีความซับซ้อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาจะมีรูปแบบต่างๆกันไป แต่ยังคงมีแนวความคิดร่วมกัน คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขข้อพิพาท ร่วมรับผิดชอบ และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหาโดยอาสาสมัคร ซึ่งถือเป็นคนกลาง หรือผู้ไกล่เกลี่ย (Mediator) ในกระบวนการไกล่เกลี่ยคดีประเภทหนึ่งนั่นเอง[75] และเนื่องจากกระบวนการแก้ปัญหาที่ผ่านมาการตัดสินมักจะเกิดผลเสียในลักษณะที่ต้องมีฝ่ายแพ้คดีและฝ่ายที่ชนะคดี จากสาเหตุดังกล่าวจึงได้มีการจัดตั้งศูนย์และโครงการปฏิบัติการแก้ไขขึ้น

ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ทำการก่อตั้ง The Asian Pacific American Dispute Resolution Center (APADRC) APADRC ขึ้นในปี พุทธศักราช 2532 เป็นองค์กรไม่แสวงหากำไรที่ให้บริการไกล่เกลี่ยและระงับข้อพิพาทแก่ชุมชนในกรุงลอสแองเจลิส โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากรัฐบาล องค์กร มูลนิธิ และบุคคล ธรรมดา จุดเด่นของศูนย์แห่งนี้คือมีผู้ไกล่เกลี่ยที่รู้ภาษาเอเชีย เช่น จีน เกาหลี ญี่ปุ่น ตากาล็อก (ภาษาที่ใช้ใน ประเทศฟิลิปปินส์) เวียดนาม ไทย รวมทั้งภาษาอังกฤษและภาษาสเปน เป็นต้น ดังนั้น ผู้ไกล่เกลี่ยที่นี่จึงสามารถขจัดอุปสรรคเรื่องการสื่อสารของคู่พิพาทที่ใช้ทางภาษาต่าง ๆ และมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน กิจกรรม ของ APADRC ที่น่าสนใจ มีดังนี้

(1) การไกล่เกลี่ยชุมชน (Community Mediation) หมายถึง การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ เกิดขึ้นในชุมชน เช่น ปัญหาครอบครัว (ระหว่างคู่รักหรือสามีภริยา ผู้ปกครองกับบุตร) การหย่าร้าง (เพื่อตกลง เรื่องอำนาจปกครองและทำข้อตกลงดูแลบุตร) ปัญหาเรื่องที่อยู่อาศัย (ผู้เช่ากับผู้ให้เช่า หรือระหว่าง เพื่อนบ้าน) ปัญหาแรงงาน (ค่าแรง ข้อพิพาทระหว่างนายจ้างลูกจ้าง หรือเพื่อนร่วมงานด้วยกัน) ปัญหาทางธุรกิจ (ระหว่างผู้ประกอบการกับผู้บริโภค การทวงหนี้) ปัญหาของผู้สูงวัย (ปัญหาของคนในครอบครัวหรือระหว่างผู้ป่วยกับผู้ดูแล)หรือปัญหาระหว่างองค์กรเป็นต้น โดยกระบวนการไกล่เกลี่ยจะเน้นหลักความสมัคร ใจ ไม่เปิดเผยความลับและความเป็นกลางเป็นสำคัญ

(2) การสร้างความปรองดอง (Conciliation) เมื่อผู้มีข้อพิพาทที่ไม่สลับซับซ้อนมาติดต่อที่ APADRC เช่น ผู้ปกครองเกิดปัญหาบุตรก้าวร้าวและไม่ไปโรงเรียน เจ้าหน้าที่ศูนย์จะใช้วิธีโทรศัพท์พูดคุยอีก ฝ่าย เพื่อสอบถามและช่วยบรรเทาปัญหา หากตกลง

[75] Susan M. Leesson and Bryan M. Jhonston., "Op.Cit. P. 149."

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กันได้ คู่พิพาทอาจทำข้อตกลงเป็นลายลักษณ์อักษร โดยจะมีผู้เชี่ยวชาญของศูนย์ช่วยร่างข้อตกลงให้ วิธีนี้แตกต่างจากการไกล่เกลี่ยซึ่งจำเป็นต้องให้คู่พิพาทมาพบกัน ที่ศูนย์ ส่วนวิธีการสร้างความปรองดองนี้คู่กรณีเพียงแจ้งหมายเลขโทรศัพท์ให้เจ้าหน้าที่สามารถติดต่อได้ก็สามารถระงับข้อพิพาทได้แล้ว

(3) การไกล่เกลี่ยแบบเพื่อนช่วยเพื่อน (Peer Mediation) วิธีการไกล่เกลี่ยนี้ถือเป็นแนวคิดที่ค่อนข้างใหม่และน่าสนใจอย่างยิ่ง เพราะตั้งอยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าการไกล่เกลี่ยโดยผู้ไกล่เกลี่ยที่มีวัยวุฒิ ใกล้เคียงกับคู่พิพาทจะช่วยเพิ่มความสำเร็จของการไกล่เกลี่ยได้ APADRC โดยเน้นวิธีการนี้ในโรงเรียนระดับมัธยมศึกษา เพื่อลดข้อพิพาทที่มักจะเกิดขึ้นในโรงเรียนตั้งแต่การปล่อยข่าวลือ การชกต่อย การล้อเลียน การล้อชื่อ การมองหน้าอย่างเหยียดหยาม ไปจนถึงการลักขโมย และลดความเข้าใจ ที่ไม่ตรงกันของนักเรียน ครู และเจ้าหน้าที่[76]

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยเห็นว่าประเทศสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความสำคัญกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมาก เพราะว่าประชากรในประเทศสหรัฐอเมริกามีจำนวนมาก ดังคำกล่าวที่ว่าเมื่อที่ใดมีมนุษย์มาก ที่นั้นย่อมมีความขัดแย้งมาก ประเทศสหรัฐอเมริกาได้ตระหนักถึงความขัดแย้งที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนนั้น จึงมีการนำกระบวนการยุติธรรมในรูปแบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ในชุมชน เพื่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชนในชุมชนมากที่สุด และลดความขัดแย้งภายในชุมชน รวมทั้งเป็นการสร้างความปรองดองของประชาชนในชุมชน

บทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

บทบาทของฝ่ายปกครองมีมาแต่โบราณ โดยบทบาทของฝ่ายปกครองเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย ซึ่งฝ่ายปกครองมีหน้าที่ จับกุม ปราบปราม ผู้กระทำความผิดกฎหมายและดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง และเมื่อพิจารณาถึงจำนวนบุคลากรของฝ่ายปกครองแล้ว มีทั้งส่วนที่เป็นข้าราชการและไม่ใช่ข้าราชการ ซึ่งฝ่ายปกครองและผู้ช่วยเจ้าพนักงานเหล่านี้ ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายบริหารหรือเป็นเครื่องมือของผู้บริหารในการบริหารราชการแผ่นดิน โดยมีหน้าที่ที่สำคัญยิ่งประการหนึ่งของฝ่ายบริหาร คือ การรักษาความสงบเรียบร้อยของบ้านเมือง[77]

---

[76] สำนักระงับข้อพิพาท, (สำนักงานศาลยุติธรรม, 2556).

[77] ปองศักดิ์ นันทเสน, **บทบาทของฝ่ายปกครองในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช** 2540 (คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542), หน้า 4-8.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กรมการปกครอง เป็นหน่วยงานสังกัดกระทรวงมหาดไทย ดำเนินงานเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน ในที่นี้กล่าวถึงการบริหารการปกครองท้องที่ในระดับอำเภอ ตำบล และหมู่บ้านการดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร และการขออนุญาตต่าง ๆ ตามกฎหมาย[78] โดยมีนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้นทำหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยในสังคม

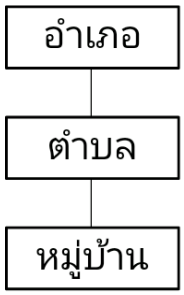

บทบาทและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง ในที่นี้กล่าวถึงบทบาทและอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองการบริหารการปกครองท้องที่ในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้านโดยมีฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่คือนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้านในการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชนซึ่งอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ กำนัน และผู้ใหญ่บ้าน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 นั้นมีดังต่อไปนี้

1. อำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง

1) เสนอแนะนโยบายและจัดทำแผน มาตรการ ติดตาม และประเมินผลด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน

2) ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความสงบเรียบร้อย สืบสวนสอบสวนคดีอาญาในหน้าที่พนักงานฝ่ายปกครอง และอำนวยความเป็นธรรมให้แก่ประชาชน

3) ดำเนินการเกี่ยวกับการรักษาความมั่นคงภายใน งานการข่าว งานกิจการชายแดน งานควบคุมดูแลชาวเขาและชนกลุ่มน้อย ผู้อพยพและผู้หลบหนีเข้าเมือง งานสัญชาติและงานกิจการมวลชน

4) สนับสนุน ส่งเสริมการปกครองในระบอบประชาธิปไตย และการเลือกตั้งทุกระดับ

5) ดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยกองอาสารักษาดินแดน

[78] สารานุกรมเสรี, กรมการปกครอง, ค้นวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://th.wikipedia.org/wiki, แก้ไขล่าสุดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2561.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

6) ดำเนินการพัฒนาและบริหารการปกครองท้องที่ในระดับอำเภอ กิ่งอำเภอ ตำบล และหมู่บ้าน ตามกฎหมาย ว่าด้วยลักษณะปกครองท้องที่

7) ดำเนินการและพัฒนาระบบงานทะเบียนราษฎร งานบัตรประจำตัวประชาชน และงานทะเบียนอื่น รวมทั้ง การบริหารจัดการฐานข้อมูลกลางเพื่อการใช้ประโยชน์ร่วมกันทั้งภาครัฐและภาคเอกชน

8) ดำเนินการพัฒนาบุคลากรในด้านการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า ฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่มากมาย ซึ่งหนึ่งในนั้นเป็นการรักษาความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชน ดังนั้นเมื่อมีคดีที่ฝ่ายปกครองสามารถทำการไกล่เกลี่ย ฝ่ายปกครองจึงสามารถใช้อำนาจหน้าที่ที่กล่าวมาทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อหาข้อยุติให้กับประชาชนได้

2. กระทรวงมหาดไทยโดยพนักงานฝ่ายปกครอง (อำเภอ)

สำหรับกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภายนอกศาลพบว่า ในอดีตกฎหมายได้สร้างช่องทางการ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในระดับพื้นที่ เช่น พระธรรมนูญศาลหัวเมือง ร.ศ.114 (พ.ศ.2438) หมวดที่ 6 กำหนดให้กำนันมีอำนาจไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ‘ความแพ่งแลความวิวาทเล็กน้อย’ ในคดีที่มีทุนทรัพย์หรือเบี้ยปรับไหมไม่เกิน 20 บาท และเป็นความที่ไม่มีโทษหลวง หากเกิดขึ้นในตำบลใด ฤาตัวจำเลยอยู่ ในตำบลใด ก็ให้นายแขวงมีอำนาจไกล่เกลี่ยในคดีที่กำนันไกล่เกลี่ยไม่สำเร็จหรือมีทุนทรัพย์หรือเบี้ยปรับตั้งแต่ 20 ถึง 40 บาท หากคู่ความต้องการต่อมาเมื่อมีการบังคับใช้พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 ภารกิจดังกล่าวก็ได้โอนมายังนายอำเภอโดยให้มีอำนาจไกล่เกลี่ยความแพ่งที่ผู้ถูกร้องมีภูมิลำเนาหรือมีมูลคดีเกิดขึ้นในพื้นที่อำเภอและมีทุนทรัพย์พิพาทไม่เกิน 20,000 บาท หากผู้ร้องร้องขอ[79]

การที่กฎหมายได้เปลี่ยนอำนาจหน้าที่ของผู้บริหารส่วนท้องถิ่น ด้วยการมอบภาระหน้าที่เรื่องการระงับข้อพิพาทให้แก่นายอำเภอ โดยไม่เปิดช่องให้นายกำนัน นายแขวง ดังเช่น ที่เคยเป็นอยู่ตามสังคมวัฒนธรรมเดิมของไทย ทำให้การปกครองในส่วนท้องถิ่นมีความขัดข้องอยู่บ้าง โดยเฉพาะในการไกล่เกลี่ยประนีประนอมยอมความ ซึ่งศาลฎีกาเองก็เคยมีความเห็นว่า กำนันไม่มีหน้าที่ตามพระราชบัญญัติปกครองท้องที่ที่จะเรียกให้คู่พิพาทไปไกล่

[79] ตะวัน มานะกุล, **กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย**, โครงการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (2560), หน้า 3-4.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เกลี่ย ดังปรากฏตาม คำพิพากษาฎีกาที่ 2113/2516[80] ว่ากำนันใช้คนไปตามบุตรสาวจำเลยมาไกล่เกลี่ย ไม่ใช่การปฏิบัติหน้าที่ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ การที่จำเลยกล่าววาจาดูหมิ่นกำนันจึงไม่ใช่การดูหมิ่นเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติการตามหน้าที่ จำเลยไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 137[81]

เดิมฝ่ายปกครอง โดยกระทรวงมหาดไทยมีนโยบายที่จะระงับข้อพิพาทที่จะลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล เพื่อให้สอดคล้องตามบทบาทอำนาจหน้าที่บำบัดทุกข์และบำรุงสุขแก่ราษฎร ทั้งนี้ได้เสริมสร้างบทบาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน เพื่อให้มีบทบาทในการประนอมข้อพิพาท เนื่องจากข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านและชุมชน ซึ่งข้อพิพาทแม้อาจเป็นเพียงสิ่งเล็กน้อย แต่หากไม่มีการแก้ไขหรือช่วยระงับข้อพิพาทนั้นแล้วอาจเปลี่ยนเป็นเรื่องใหญ่ขึ้น ทำให้เกิดความไม่สงบเรียบร้อยในสังคม โดยข้อพิพาทในชุมชนนั้นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการแก้ไขปัญหาหรือระงับข้อพิพาทจะเป็นคณะกรรมการหมู่บ้าน คือ คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ. 2457 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. 2522 เพื่อให้การแก้ไขปัญหาทำให้เกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน กระทรวงมหาดไทยจึงได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมหมู่บ้านได้เมื่อปี พ.ศ. 2530 โดยให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีบทบาทในการระงับข้อพิพาทในชุมชนและได้กำหนดรูปแบบวิธีการและขั้นตอนในการไกล่เกลี่ยเพื่อประนอมข้อพิพาทไว้[82] เนื่องจากการไกล่เกลี่ยของนายอำเภอตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พ.ศ.2457 มีข้อจำกัดทางกฎหมาย และไม่เป็นผลในทางปฏิบัติ

ต่อมาจึงได้มีการแก้ไขข้อขัดแย้งดังกล่าว เพื่อให้นายอำเภอ รวมทั้งผู้อำนวยการเขตในกรุงเทพมหานคร สามารถนำกระบวนการไกล่เกลี่ยเพื่อระงับข้อพิพาทมาใช้อย่างเต็มผล[83] เมื่อปี พ.ศ. 2550 คณะรัฐบาลของพลเอกสุรยุทธ์ จุลานนท์ นายกรัฐมนตรี ได้ปรับปรุงระบบบริหารราชการ จึงได้เสนอต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติให้ตราพระราชบัญญัติระเบียบ

---

[80] คำพิพากษาฎีกาที่ 2113/2516, ค้นวันที่ 26 พฤศจิกายน จาก https://deka.in.th/view-30648.html.จาก https://deka.in.th/view-30648.html

[81] นพพร โพธิรังสิยากร, เรื่องเดียวกัน.

[82] เรื่องเดียวกัน, หน้า 17.

[83] เรื่องเดียวกัน, หน้า 18.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับ 7) พ.ศ. 2550 เป็นกฎหมายที่แก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้มีทั้งสิ้น 18 มาตรา โดยมีบทบาทและความสำคัญของกฎหมายฉบับนี้เกี่ยวกับอำนาจหน้าที่ของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคณะกรรมการไกล่เกลี่ยใน มาตรา 14 โดยกำหนดให้เพิ่ม มาตรา 61/1, 61/2 และ 61/3 แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. 2534 ซึ่งซึ่งผู้วิจัยได้สรุปรายละเอียด ดังนี้

2.1 กระบวนการและขั้นตอนของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง (อำเภอ)

1. การไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทชั้นฝ่ายปกครองเกิดขึ้นจากการที่ (อำเภอ) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอนั้น มีข้อพิพาทกันเกิดขึ้นโดยเป็นข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับคดีที่ดินมรดกและข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดทุนทรัพย์ในพระราชกฤษฎีกา ขอให้ประนอมข้อพิพาทโดยการทำเป็นคำร้องขอยื่นต่อนายอำเภอ

2. นายอำเภอ เห็นสมควรทำการประนอมข้อพิพาทให้ ก็ให้ทำหนังสือเชิญคู่กรณีฝ่ายหนึ่ง มาเพื่อสอบถามว่าประสงค์จะยินยอมให้ประนอมข้อพิพาทหรือไม่ หากยินยอมจึงให้คู่พิพาทเลือกผู้ทำการไกล่เกลี่ยฝ่ายละคนจากบัญชีซึ่งทางอำเภอจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประจำอำเภอนั้นไว้ แล้วให้นายอำเภอ หรือพนักงานอัยการประจำจังหวัด หรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย คนหนึ่งเป็นประธานเพื่อเป็นคณะบุคคลเพื่อทำการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท การไกล่เกลี่ยและ ประนอมข้อพิพาทจึงเกิดขึ้นโดยความสมัครใจของคู่กรณีหากประสงค์จะให้ประนอมข้อพิพาทก็สามารถ ดำเนินการให้ได้หากไม่ประสงค์หรือไม่ยินยอมให้ประนอมข้อพิพาท หรือมีเหตุอันไม่สมควรที่จะ ประนอมข้อพิพาทก็ให้แจ้งเหตุให้คู่กรณีพิพาทนั้นทราบและให้ลงลายมือชื่อไว้

3. เมื่อคู่กรณีตกลงกันได้ ก็ให้ผู้ประนอมข้อพิพาททำบันทึกสัญญาประนีประนอมยอม ความให้ทำสัญญา โดยให้คู่กรณีลงลายมือชื่อไว้ต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคน มอบให้คู่กรณียึดถือไว้ฝ่ายละ 1 ฉบับ และอีกฉบับให้เก็บไว้ที่อำเภอ

4. กรณีคู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่พิพาทอีก ฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการดำเนินการ

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจ เพื่อให้ออกคำบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวได้เลย โดยมิจำเป็นต้องนำสัญญาไป ฟ้องบังคับต่อศาลก่อน

2.2 ผู้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง (อำเภอ)

ผู้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง (อำเภอ) ประกอบด้วยบุคคลดังต่อไปนี้

1. บุคคลภายนอกที่อำเภอจัดทำบัญชีไว้เพื่อทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท ซึ่งเป็น บุคคลที่คัดเลือกมาจากบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์โดยคู่กรณีพิพาทเลือกเองฝ่ายละ 1 คน

2. นายอำเภอ

3. พนักงานอัยการประจำจังหวัด

4. ปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย

5. ประธานกรรมการไกล่เกลี่ยให้คัดเลือกจากบุคคลตาม ข้อ 2–4 คนใดคนหนึ่ง

ตามระเบียบว่าด้วยการไกล่เกลี่ยของคณะบุคคลที่อำเภอให้ทำการไกล่เกลี่ยตาม พระราชบัญญัติการบริหารราชการแผ่นดินฉบับที่ 7 พ.ศ. 2550 ดังกล่าวนี้นับว่าเป็นการพัฒนาของ กระบวนการไกล่เกลี่ยประนีประนอมข้อพิพาท เพราะเป็นกฎหมายที่ใช้อำนาจทางการบริหารที่ให้ สามารถบังคับคดีได้ดังเช่นอำนาจทางตุลาการ คือ หากมีการตกลงกันได้จนมีการทำสัญญา ประนีประนอมยอมความแล้ว เมื่ออีกฝ่ายไม่ปฏิบัติตามสัญญานั้นก็ให้อีกฝ่ายร้องขอต่อพนักงานอัยการ เพื่อยื่นคำร้องต่อศาลออกคำบังคับคดีได้โดย มิจำต้องมีการนำคดีไปฟ้องต่อศาลเพื่อบังคับตามสัญญา ประนีประนอมยอมความนั้นก่อน ดังเช่นการทำสัญญาประนีประนอมยอมความของสำนักงานอัยการ สูงสุดหรือสัญญาประนีประนอมยอมความนอกศาลแต่อย่างใด[84]

3 บทบาทและอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

3.1 อำเภอ

นายอำเภอ ให้หมายความรวมถึงปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอด้วย ซึ่งตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2457 แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 7 พ. ศ.

[84] สวพร นุสสติ, "**มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยสำนักงานอัยการสูงสุด**," วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ ปีที่ 28, ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561).

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

2550 กำหนดให้นายอำเภอ[85]มีหน้าที่ปกครองท้องที่ป้องกันภยันอันตรายของราษฎรและรักษาความสงบในท้องที่ มีหน้าที่ที่เกี่ยวกับความแพ่งและความอาญา ซึ่งกฎหมายได้กำหนดให้นายอำเภอมีอำนาจในคดีแพ่งที่มีทุนทรัพย์ที่พิพาทไม่เกิน 20,000 บาท

โดยอำเภอเป็นหน่วยการปกครองระดับที่สองในประเทศไทย ลำดับรองมาจากจังหวัด จัดตั้งขึ้นโดยการตราเป็นพระราชกฤษฎีกา มีฐานะเป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาคตามกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน มีนายอำเภอเป็นหัวหน้าปกครอง โดยในแต่ละอำเภอจะแบ่งส่วนย่อยออกเป็นตำบล

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่าถ้าพิจารณาถึงบทบาทของนายอำเภอในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงไปจากเดิม กล่าวคือ นายอำเภอจะปฏิบัติงานภายใต้กรอบแห่งกฎหมายเป็นสำคัญ เพราะว่ามีหน่วยงานระดับกระทรวง ทบวง กรม ที่ส่งเจ้าหน้าที่ไปปฏิบัติในเขตท้องที่อำเภอนั้น ๆ ตามความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านมากขึ้น นายอำเภอจึงอยู่ในฐานะผู้บังคับบัญชาที่คอยกำกับควบคุม ดูแล และประสานงานให้งานดังกล่าวบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งภารกิจของนายอำเภอที่เกี่ยวข้องนั้นมีมากมาย แต่เมื่อพิจารณาถึงความคาดหวังของสังคมต่อนายอำเภอในการแก้ไขปัญหาของประชาชนนั้นยังมิได้ลดลง โดยเฉพาะในเขตชุมชนชนบทที่ยังต้องพึ่งความช่วยเหลือจากในอำเภอเป็นอย่างมาก นายอำเภอจึงเป็นที่พึ่งของประชาชนที่ใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุด

3.2 กำนันและผู้ใหญ่บ้าน[86]

ในชุมชนมีการจัดการความขัดแย้งของผู้คนในชุมชนอยู่แล้ว ซึ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับหนึ่ง เมื่อภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการช่วยจัดการความขัดแย้งขึ้นในชุมชน เพื่อให้ความขัดแย้งในชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น นายอำเภอจึงเป็นสถาบันของรัฐสถาบันหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยชุมชนในการจัดการความขัดแย้ง โดยมีแขนขาเป็นกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน แพทย์ประจำตำบลหรือคณะกรรมการหมู่บ้าน และกำกับดูแลองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทเทศบาลตำบลและองค์การบริหารส่วนตำบล ซึ่งมีผู้บริหารสมาชิกสภาเป็นชาวบ้านที่อาศัยอยู่ในชุมชน

---

[85] การบริหารราชการระดับอำเภอ, "**เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย**,"(มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, 2557), หน้า 175.

[86] กระทรวงมหาดไทย กรมการปกครอง, **คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปี** 2550 (พิมพ์ครั้งที่ **7**) (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, 2549).

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ทุกชุมชน ดังนั้นนายอำเภอ[87]จึงได้ชื่อว่าเป็นฝ่ายปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง ประชาชนจึงสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย โดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้าน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน สารวัตรกำนัน ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2457

กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นฝ่ายปกครองที่อยู่ในระดับตำบลและหมู่บ้าน มีอำนาจหน้าที่หลายประการ ในการช่วยเหลือประชาชนในเขตอำนาจปกครองของตนและเป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน โดยการแจ้งข่าวสารข้อมูลของทางราชการต่อประชาชน ทั้งเป็นผู้รับทราบปัญหาเบื้องต้นต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อนำปัญหาที่ได้ไปแจ้งต่อทางราชการ รวมถึงเป็นคนกลางในการตกลงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น หากมีปัญหาที่รุนแรงไม่สามารถตกลงกันได้หรือเกินอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ก็จะเป็นเพียงผู้แนะนำเบื้องต้นเท่านั้น ซึ่งกำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นผู้ประสานงานระหว่างประชาชนกับทางราชการ ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสอดคล้องกันในทางปฏิบัติ เพราะเป็นเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของรัฐ[88] ผู้ที่ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และปัญหาของประชาชนดีที่สุด

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นบุคคลที่ชาวบ้านให้ความเคารพนับถือเป็นผู้ที่ชาวบ้านคัดเลือกมาเป็นตัวแทนของประชาชนในหมู่บ้าน เมื่อประชาชนมีปัญหาหรือข้อพิพาทเกิดขึ้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำการให้ความช่วยเหลือแก้ไขปัญหาเบื้องต้นกับประชาชนที่มาแจ้ง ซึ่งข้อพิพาทที่เกิดขึ้นนั้น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เจรจา ต่อรอง ให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ตลอดจนมีการช่วยแก้ปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในท้องที่ที่รับผิดชอบให้กับประชาชนที่มีข้อพิพาทกัน ซึ่งคณะกรรมการระดับหมู่บ้านมีบทบาทและอำนาจหน้าที่ ดังต่อไปนี้

---

[87] การบริหารราชการระดับอำเภอ, "**เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย**," หน้า 177.

[88] กองวิชาการและแผนงานกรมการปกครอง กระทรวงมหาดไทย, "**คู่มือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ**", พิมพ์ครั้งที่ 1, (กันยายน 2560).

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

1. โครงสร้างและภาระบทบาทของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

ตาราง 1 โครงสร้างและภาระบทบาทของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน

คณะกรรมการหมู่บ้านประกอบด้วย	
1) ผู้ใหญ่บ้าน	เป็นประธานโดยตำแหน่ง
2) ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน	เป็นกรรมการโดยตำแหน่ง
3) ผู้ทรงคุณวุฒิจะมีประมาณ 5 – 9 คน[89]	เป็นกรรมการ

2. อำนาจหน้าที่ของกำนันผู้ใหญ่บ้าน[90] ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457

1) อำนวยความปลอดภัยและรักษาความสงบเรียบร้อย

2) แก้ไขปัญหาความเดือดร้อนของประชาชน

3) อำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่ของส่วนราชการหรือหน่วยงานต่าง ๆ

4) บูรณาการจัดแผนพัฒนาหมู่บ้าน

5) เป็นผู้ช่วยเหลือในอำเภอในการปฏิบัติหน้าที่

6) สร้างความปรองดองสมานฉันท์

7) อำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในการติดต่อกับภาครัฐ

8) ควบคุมดูแลราษฎรในหมู่บ้านให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย

9) ขับเคลื่อนนโยบายของรัฐและปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด

3. หน้าที่ของผู้ใหญ่บ้าน

1) ดูแลรักษาความสงบเรียบร้อยและความปลอดภัยของหมู่บ้าน

2) สร้างความสามัคคีในหมู่บ้าน รวมทั้งส่งเสริมวัฒนธรรมและประเพณีในท้องที่

3) ประสานหรืออำนวยความสะดวกแก่ราษฎรในหมู่บ้านในการติดต่อหรือรับบริการกับส่วนราชการ[91] หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กร ปกครองส่วนท้องถิ่น

---

[89] ถาวร เสนเนียม, เรื่องเดียวกัน, หน้า 40.

[90] กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น.

[91] สำนักบริหารการปกครองท้องที่, **คณะกรรมการหมู่บ้านรากฐานของแผ่นดิน** (กรมการปกครอง, กระทรวงมหาดไทย, มกราคม 2557), หน้า 6–7.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

4) รับฟังปัญหาและนำความต้องการไปแจ้งต่อส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรอื่นที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การแก้ไขหรือช่วยเหลือ[92]

5) ให้มีการสนับสนุน ส่งเสริม และอำนวยความสะดวกในการปฏิบัติหน้าที่หรือการให้บริการของส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6) ควบคุมดูแลให้หมู่บ้านปฏิบัติตามกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

7) อบรมให้ราษฎรมีความรู้ความเข้าใจในข้อกฎหมายหรือระเบียบแบบแผนของทางราชการ

8) ให้ความช่วยเหลือในกิจการสาธารณประโยชน์ และให้ความช่วยเหลือบรรเทาทุกข์แก่ผู้ประสบภัย

9) ให้มีการจัดประชุมหมู่บ้านเป็นประจำอย่างน้อยเดือนละ 1 ครั้ง

10) ปฏิบัติตามคำสั่งของกำนันหรือทางราชการและรายงานเหตุการณ์ที่ไม่ปกติที่เกิดขึ้นในหมู่บ้านให้กำนันทราบ พร้อมทั้งรายงานต่อนายอำเภอด้วย

11) ปฏิบัติตามภารกิจหรืองานอื่นตามกฎหมายหรือระเบียบแบบ แผนของทางราชการ หรือตามที่กระทรวง ทบวง กรม และหน่วยงานอื่นของรัฐ[93] ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือนายอำเภอมอบหมาย

4. หลักการ แบบแผน และวิธีการระงับข้อพิพาทของคณะกรรมการระดับหมู่บ้าน[94]

1) ข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่ง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับข้อโต้แย้งกันในระหว่างเอกชนกับเอกชนด้วยกัน ในเรื่องหนี้สิน นิติกรรมสัญญาต่าง ๆ เช่น ซื้อขาย แลกเปลี่ยน เช่าซื้อ เช่าทรัพย์ ค้ำประกัน กู้ยืม จำนองจำนำ จ้างแรงงาน ทรัพย์สิน นายหน้า ตลอดจนเรื่องมรดก ครอบครัว

2) ข้อพิพาทเกี่ยวกับอาญาที่เป็นความผิดยอมความกันได้ ความผิดในทางอาญาแบ่งออกเป็นความผิดต่อแผ่นดินและความผิดต่อส่วนตัว ความผิดต่อแผ่นดิน

---

[92] กองวิชาการและแผนงาน, เรื่องเดียวกัน.

[93] กรมการปกครอง สำนักการสอบสวนและนิติกร, **บทบาทอำนาจหน้าที่และกฎหมายในการอำนวยความเป็นธรรมของฝ่ายปกครอง**, (กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน, 2551), หน้า 73.

[94] ประเสริฐ สะหว่างดี, **กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งขั้นบ้านของ สปป. ลาวกับการประนอมข้อพิพาททางอาญาในระดับหมู่บ้านของประเทศไทย** (คณะนิติศาสตร์, จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย 2552), หน้า 87–88.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ได้แก่ ความผิดทางอาญาที่กระทบกระเทือนกับสังคมส่วนรวมเป็นเรื่องร้ายแรง ความผิดประเภทนี้ไม่สามารถเจรจาไกล่เกลี่ยให้ประนอมยอมความกันได้ เช่น ความผิดเกี่ยวกับศาสนา ปลอมแปลง เงินตรา วางเพลิง ฆ่าผู้อื่น ลักทรัพย์ ฯลฯ ส่วนความผิดอาญาที่ไม่ร้ายแรง สามารถยอมความกันได้ เช่น ความผิดฐานบุกรุก ความผิดฐานฉ้อโกง ความผิดฐานข่มขืน ความผิดฐานกระทำชำเรา หรือความผิดฐานอนาจารที่ไม่ได้เกิดต่อหน้าธารกำนัล ไม่เป็นเหตุให้ผู้กระทำความผิดได้รับอันตรายสาหัสหรือถึงแก่ความตาย ไม่ได้กระทำต่อผู้สืบสันดาน ผู้อยู่ในความควบคุมตามหน้าที่ราชการ หรือผู้อยู่ในความปกครองในความพิทักษ์หรืออนุบาล เป็นต้น

3) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนอมยอมความ เนื่องจากการประนีประนอมจะสมบูรณ์และมีผลตามกฎหมายก็ต่อเมื่อ คู่สัญญาทั้งสองฝ่ายได้ทำสัญญาระงับข้อพิพาทหรือการยอมผ่อนผันให้แก่กัน โดยความสมัครใจ ดังนั้นก่อนที่คณะกรรมการหมู่บ้านจะกระทำการประนอมข้อพิพาท จึงต้องมีการหาความสมัครใจของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย และเมื่อทั้งสองฝ่ายยินยอมก็ต้องบันทึกความยินยอมไว้ด้วย

4) ข้อพิพาทนั้นเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้านของบุคคลตามกฎหมาย ได้แก่ ถิ่นที่บุคคลนั้นมีสถานที่อยู่อันเป็นหลักแหล่ง ถ้าอยู่ปกติหลายแห่งก็ถือว่ามีภูมิลำเนาทุกแห่ง ถ้าไม่มีหรือไม่มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งถือว่าถ้าพบตัวที่ไหนให้ถือว่าที่นั่นเป็นภูมิลำเนาของบุคคลนั้น

5. ขั้นตอนการประนีประนอมข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน[95]

1) เกิดกรณีพิพาท ลักษณะของข้อพิพาทที่จะทำการประนีประนอม

1.1) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความผิดอันยอมความได้

1.2) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมยอมความ

1.3) ข้อพิพาทนั้น เกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาในหมู่บ้าน

2) คู่กรณีแจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะให้ข้อพิพาท นั้นยุติลงในระดับหมู่บ้านให้แจ้งให้ผู้ใหญ่บ้านทราบ

---

[95] เรื่องเดียวกัน, หน้า 59-61.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3) ผู้ใหญ่บ้านแจ้งให้คู่กรณีทราบ มาตกลงทำบันทึก ทั้งสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบบันทึกยินยอมตามกฎหมาย

4) ผู้ใหญ่บ้านนัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้านมาทำการประนีประนอมข้อพิพาท โดยไม่ชักช้า

5) คณะกรรมการหมู่บ้านจัดหากรรมการประนีประนอมข้อพิพาท โดยคณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่า 2 คน ดำเนินการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาทแทนและเพื่อประโยชน์แห่งการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเข้ามาร่วมทำการประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้

6) กรรมการประนีประนอมข้อพิพาททำการไกล่เกลี่ย

6.1) คณะกรรมการหมู่บ้านหรือกรรมการผู้ได้รับมอบหมายมีอำนาจดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาท ดังนี้

1.สอบถามข้อเท็จจริงจากคู่กรณีและบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

2. เชิญผู้เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงในกรณีจำเป็น

3. ตรวจสอบเอกสารหรือวัตถุหรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

6.2) วิธีการประนีประนอมข้อพิพาท

1. ให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่กรณี ณ ที่ทำการ ผู้ใหญ่บ้านหรือสถานที่อื่นที่ คณะกรรมการหมู่บ้านจะเห็นสมควร

2. อาศัยหลักกฎหมายหรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่นซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย

7) คณะกรรมการหมู่บ้านทำบันทึกหลักฐานในการประนีประนอมข้อพิพาท

7.1) ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ให้ยุติการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น และแจ้งให้คู่กรณีทราบแล้วรายงานให้นายอำเภอท้องที่ทราบ เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

7.2) ถ้าคู่กรณีสามารถตกลงประนีประนอมกันได้ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น 4 ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกันตามแบบสัญญาประนีประนอมยอมความแพ่งหรือความอาญา (แล้วแต่กรณี) ดังนี้

1. อ่านและอธิบายข้อความ ให้คู่กรณีเข้าใจและให้ลงลายมือชื่อไว้ในสัญญา

2. ให้คณะกรรมการหมู่บ้านอย่างน้อย 2 คน ลงนามเป็นพยานในสัญญา

3. มอบให้คู่กรณีถือสัญญาไว้ฝ่ายละฉบับ โดยคณะกรรมการหมู่บ้านเก็บไว้หนึ่งฉบับและให้ผู้ใหญ่บ้านส่งอำเภอหนึ่งฉบับ

7.3) เมื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าคู่กรณีจะตกลงหรือไม่ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบันทึกผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ท้ายบันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทและมอบให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บรักษาไว้ เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ให้มีการส่งมอบเอกสารประนีประนอมข้อพิพาทแก่ผู้ดำรงตำแหน่งใหม่

8) ผู้ใหญ่บ้านรายงานผล

8.1) ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบ รายงานประนีประนอมข้อพิพาทแก่นายอำเภอทุกเดือน ในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

8.2) ในกรณีที่คู่กรณีตกลงประนีประนอมยอมความกันได้ ให้ผู้ใหญ่บ้านส่งสัญญาประนีประนอมยอมความที่ได้จัดทำไว้ จำนวน 1 ฉบับ พร้อมกับแบบรายงานผลตามข้อ 8.1 ให้แก่นายอำเภอทุกเดือน ในวันประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

6. สิทธิและหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยกับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในหมู่บ้าน[96]ภายใต้การสนับสนุนและดูแลให้ความช่วยเหลือจากข้าราชการต่าง ๆ ภายในจังหวัด เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด อัยการจังหวัด นายอำเภอ[97] ปลัดอำเภอ หรือพนักงานตำรวจ

---

[96] ข้อ 3, " ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 “คณะกรรมการหมู่บ้าน” หมายความถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พุทธศักราช 2547 และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองพ.ศ. 2522."

[97] สัณฐิติ ธรรมใจ, **การไกล่เกลี่ยคดีอาญา:ศึกษาเฉพาะการยุติคดีอาญาโดยนายอำเภอ** (บัณฑิตวิทยาลัย คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2553), หน้า 65.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

นอกจากนี้ยังมีกฎหมายกำหนดหน้าที่ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทในระดับหมู่บ้าน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจบางอย่างเพื่อให้สามารถดำเนินงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ แต่เนื่องจากการประนีประนอมยอมความเป็นเรื่องของความตกลงยินยอมของคู่พิพาททั้งสองฝ่ายพิจารณาข้อพิพาท ซึ่งมีอยู่หรือที่จะมีขึ้นให้เสร็จสิ้นไปด้วยการยอมผ่อนผันให้แก่กัน จึงเป็นเรื่องของความสมัครใจ ดังนั้นกฎหมายจึงไม่ได้ให้อำนาจบังคับแก่คณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งเป็นสิ่งที่ถูกต้องตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย

จากการศึกษาผู้วิจัยเห็นว่าพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2457 ได้ให้อำนาจหน้าที่แก่ผู้ใหญ่บ้านในการรักษาความสงบและช่วยป้องกันความทุกข์ภัยของหมู่บ้านตามสมควรและที่สามารถจะทำได้ โดยให้อำนาจผู้ใหญ่บ้านในการจัดให้มีการประชุมกรรมการหมู่บ้านด้วย ดังนั้นจากอำนาจหน้าที่ของผู้ใหญ่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ จึงเป็นส่วนช่วยเสริมให้คณะกรรมการหมู่บ้านมีอำนาจ อันเป็นอำนาจของผู้ใหญ่บ้านให้สามารถดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น[98] ดังนั้นจึงเห็นได้ว่ามีกฎหมายหลายฉบับเอื้ออำนวยให้กรรมการหมู่บ้านสามารถดำเนินงานประนีประนอมข้อพิพาทได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7. ความสัมพันธ์ระหว่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้านและนายอำเภอ[99]

ตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดินพ.ศ. 2534 กำหนดให้ในอำเภอหนึ่งมีนายอำเภอหนึ่งคนเป็นหัวหน้าปกครองบังคับบัญชาบรรดาข้าราชการในอำเภอและรับผิดชอบงานบริหารราชการของอำเภอ ซึ่งหมายความว่านายอำเภอมีอำนาจในการบังคับบัญชากำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในอำเภอของตนให้ปฏิบัติหน้าที่โดยชอบด้วยกฎหมายและมีความเหมาะสม

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พุทธศักราช 2457 กำหนดให้นายอำเภอ มีอำนาจหน้าที่เกี่ยวข้องกับการทำหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้านดังต่อไปนี้

---

[98] สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎ (สตช) กรมอัยการ, **คู่มือการประนอมข้อพิพาท** (กรุงเทพฯ บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์, 2533), หน้า 84.

[99] กองวิชาการและแผนงาน, เรื่องเดียวกัน.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

1) กรมการอำเภอต้องตรวจตราและจัดการปกครองตำบลและหมู่บ้านให้เป็นไปได้จริง นอกจากนี้อำนาจหน้าที่ที่กล่าวโดยเฉพาะให้เป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการอำเภอให้กรมการอำเภอมีอำนาจหน้าที่เช่นเดียวกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

2) กรมการอำเภอต้องเอาใจใส่สมาคมให้คุ้นเคยกับกำนัน ผู้ใหญ่โดยเป็นที่ปรึกษาหารือและเป็นผู้ช่วยแก้ไขความขัดข้อง

3) ให้กรมการอำเภอเรียกประชุมกำนัน ผู้ใหญ่บ้านพร้อมกันหรือเฉพาะตำแหน่งในเวลาที่มีการปรึกษาหรือต้องถามต้องสั่งตามสมควร

4) เวลามีการประชุมประชาชนมากที่ใด เช่น ในเวลานักขัตฤกษ์เป็นต้น กรมการอำเภอกับกำนัน ผู้ใหญ่บ้านตำบลนั้น ๆ ต้องจัดการรักษาความสงบเรียบร้อยในการประชุม และกรมการอำเภอต้องคอยตรวจตรา ตักเตือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้านให้มีเครื่องสัญญาณเรียกลูกบ้านช่วยกันดับไฟหรือระงับเหตุภยันอันตรายอื่นหรือจับโจรผู้ร้ายทุกหมู่บ้าน

5) เมื่อกรมการอำเภอได้ปรึกษากำนัน ผู้ใหญ่บ้านในท้องที่และหมู่บ้านใดอยู่ในที่ ซึ่งสมควรจะจัดล้อมรั้วป้องกันจนได้ ให้กรมการอำเภอนำเสนอต่อผู้ว่าราชการเมือง เมื่อผู้ว่าราชการเมืองเห็นชอบแล้ว ก็ให้กรมการอำเภอชี้แจงและสั่งให้ผู้ใหญ่บ้านและราษฎรในหมู่บ้านนั้น ๆ ทำรั้วล้อมรอบหมู่บ้าน มีประตูเป็นทางเข้าออก แล้วแต่ชาวบ้านนั้นจะเห็นสมควร ส่วนเวลากลางคืนให้ผู้ใหญ่บ้านจัดราษฎรผลัดเปลี่ยนกันรักษาประตูป้องกันโจรผู้ร้ายให้ทั้งหมู่บ้าน เมื่อกำนันตำบลใดรายงานมาว่าเจ้าของหรือผู้ที่อยู่ในเหย้าเรือนแห่งใดที่ร้าง ทรุดโทรม ไม่กระทำการตามคำสั่งให้จัดการซ่อมแซมบ้านเรือนนั้นให้ดี

6) หน้าที่และอำนาจของกรมการอำเภอที่เกี่ยวข้องกับความอาญาบรรณดาอำนาจซึ่งกฎหมายกำหนดไว้สำหรับผู้ใหญ่บ้านและกำนันให้กรมการอำเภอใช้ได้ทุกอย่าง

7) กรมการอำเภอต้องปรึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้อุปการะการศึกษาในท้องที่ เช่น พระภิกษุสงฆ์ เป็นต้น ช่วยกันแนะนำและจัดให้มีสถานที่เล่าเรียนให้พอแก่เด็กในอำเภอนั้น ๆ

8) กรมการอำเภอต้องตรวจตรา ปรึกษา กำนัน ผู้ใหญ่บ้านและผู้อุปการะการศึกษาในท้องที่ เพื่อจัดบำรุงการสั่งสอนอย่าให้เสื่อมทราม

9) กรมการอำเภอต้องคอยชี้แจง ตักเตือน กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน บิดามารดา และผู้ปกครองเด็ก ให้ส่งบุตรหลานไปเล่าเรียน

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

จากข้อมูลดังกล่าวผู้วิจัยพบว่า นายอำเภอเป็นผู้ให้คำแนะนำ คำปรึกษา ในการรักษาความสงบเรียบร้อยในชุมชน เมื่อกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ไม่สามารถแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ได้นายอำเภอจะเข้ามาช่วยเหลือกำนัน ผู้ใหญ่บ้านในการจัดการแก้ไขหรือยุติปัญหาที่เกิดขึ้น

จากการที่ได้ศึกษาความหมาย แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท รวมถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง ทำให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองเป็นการช่วยให้ประชาชนที่เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนประหยัดเวลาและลดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นในชุมชนมากขึ้น

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บทที่ 3

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบการวิธีวิจัย

การวิจัยเรื่อง “การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง : กรณีศึกษาจังหวัดพะเยา” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยกัน 2 วิธี ดังต่อไปนี้

1. วิจัยเอกสาร (Documentary Research) โดยการรวบรวมข้อมูลที่เกี่ยวกับข้อมูลต่าง ๆ เช่น การค้นคว้า รวบรวม ข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นเจ้าพนักงานฝ่ายปกครอง ตลอดจนข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากสื่อสารสนเทศและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยนำมาวิเคราะห์เรียบเรียงเป็นระบบ

2. แบบสอบถาม โดยมีกลุ่มตัวอย่างจากตัวแทนของฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลทั่วไป

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของจังหวัดพะเยาที่ใช้ในการศึกษา โดยเลือกจากผู้มีความรู้ความสามรถ รวมถึงประชาชนทั่วไป แบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม ดังต่อไปนี้

2.1 ฝ่ายปกครอง จำนวน 50 คน

1) ปลัดอำเภอ

2) กำนัน

3) ผู้ใหญ่บ้าน

2.2 บุคคลทั่วไป จำนวน 50 คน

เครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลเอกสาร เป็นการวิจัยที่เป็นการค้นคว้ารวบรวมข้อมูลจากการค้นคว้า รวบรวมข้อมูลจากตัวบทกฎหมาย ข้อมูลจากหนังสือ วารสาร บทความวิชาการ วิทยานิพนธ์ งานวิจัย

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เอกสารทางวิชาการ รวมทั้งข้อมูลจากส่วนราชการที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชั้นเจ้าพนักงาน ตลอดจนข้อมูลที่ค้นคว้าได้จากสื่อสารสนเทศและฐานข้อมูลทางอิเล็กทรอนิกส์ต่าง ๆ ทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยได้ทบทวนจากแนวความคิด ทฤษฎี และวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีประเด็นสำคัญที่รวบรวม แนวคิด ทฤษฎี และกฎหมายเกี่ยวกับบทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน โดยเน้นรูปแบบของฝ่ายปกครอง ได้แก่ อำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น เป็นผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชน เพื่อให้สอดคล้องกับการวิจัยในประเด็นที่ค้นคว้า

ข้อมูลแบบสอบถาม เป็นการทำแบบสอบถามกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลทั่วไป เป็นต้น โดยการออกแบบสอบถามดังกล่าว ให้อาจารย์ที่ปรึกษาและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องในด้านเนื้อหาก่อน เพื่อให้สอดคล้องกับประเด็นปัญหา และวัตถุประสงค์ของการวิจัย แล้วดำเนินการปรับปรุงข้อคำถามของแบบสอบถาม เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลที่มีความถูกต้องและสมบูรณ์ตามความเป็นจริง

โดยผู้วิจัยใช้วิธีการการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) จากฝ่ายปกครองและบุคคลทั่วไป จำนวน 100 คน สามารถวิเคราะห์ได้ทั้งหมด คิดเป็นร้อยละ 100 โดยใช้แบบสอบถามเหมือนกันทั้งหมดทุกคน แบบสอบถามมี 3 ตอน และมีรายละเอียด ดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพของผู้ตอบแบบสอบถาม ลักษณะคำถามเป็นแบบเลือกตอบ

ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อฝ่ายปกครอง โดยกำหนดไว้ 3 ด้าน และประเมินค่าความคิดเป็น 5 ระดับ ดังนี้

ระดับ 5 หมายความว่า ดีมาก

ระดับ 4 หมายความว่า ดี

ระดับ 3 หมายความว่า พอใช้ได้

ระดับ 2 หมายความว่า น้อย

ระดับ 1 หมายความว่า ปรับปรุง

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ เป็นข้อเสนอแนะปรายเปิด ที่ผู้ตอบแบบสอบถามสามารถเสนอแนะความเห็นเพิ่มเติมได้

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

แบบสอบถามแบบเจาะจง(Purposive Sampling) เป็นคำถามปลายเปิดสำหรับบุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรง เช่น บุคคลที่เกี่ยวข้องโดยตรงของฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้านโดยมีรายละเอียดแบบสอบถามแบบเจาะจง ดังนี้

1. จากข้อมูลท่านทราบหรือไม่ว่านายอำเภอ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นฝ่ายปกครองที่มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน และท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

2. ในฐานะที่ท่านเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ท่านคิดว่าอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในความคิดของท่าน มีอะไรบ้าง

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าผู้ไกล่เกลี่ยควรมีลักษณะอย่างไร

4. ท่านคิดว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนมีประโยชน์กับชุมชนหรือไม่ อย่างไร

5. ท่านคิดว่าควรพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของฝ่ายปกครองตามความคิดเห็นของท่าน อย่างไร

ขั้นตอนวิธีการเก็บข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการตอบแบบสอบถาม ผู้ศึกษาได้เก็บรวบรวมข้อมูล โดยขอความร่วมมือจากบุคคลที่เป็นประชากรหรือกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตอบแบบสอบถาม อย่างเป็นทางการและไม่เป็นทางการ โดยการใช้เครื่องมือในการออกแบบสอบถามสุ่มแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่งในประชากรหรือกลุ่มตัวอย่างที่เป็นตัวแทนของฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลทั่วไป เป็นต้น โดยผู้ศึกษาทำการจัดเก็บข้อมูลซึ่งใช้แบบสอบถามและมีการตั้งคำถามโดยผู้ศึกษาเอง และได้มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว

การวิเคราะห์ข้อมูล

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สามารถแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลเป็น 2 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นการวิจัยเอกสาร รวบรวมข้อมูลจากการศึกษา ค้นคว้า ข้อมูลจากเอกสาร (documentary research)และวิเคราะห์เนื้อหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องเป็นส่วนสำคัญหรือเป็นส่วนหลักของการวิจัยครั้งนี้ โดยมุ่งการดำเนินการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารตำราวิชาการต่าง ๆ ในทางกฎหมาย

ส่วนที่ 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ ในส่วนนี้จะเป็นส่วนที่สนับสนุนส่วนที่ 1 โดยใช้แบบสอบถามสำรวจความเห็น ได้แก่...โดยการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ซึ่ง

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กระบวนการและวิธีการวิเคราะห์ได้ดำเนินกระบวนการตามแนวทาง การวิจัยเชิงคุณภาพ ได้แก่ การวิเคราะห์ข้อมูลโดยพิจารณาประเด็นหลัก (major themes) หรือแบบแผนหลัก (major pattern) ที่พบในข้อมูลที่ได้รับจากแบบสอบถามทั้งหมด จากนั้นนำประเด็นหลัก (major themes) มาพิจารณาแบ่งแยกออกเป็นประเด็นย่อย (sub-themes) และหัวข้อย่อย (categories) ซึ่งผู้ศึกษาได้วิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จาการตอบแบบสอบถาม โดยการพรรณนาข้อมูล เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อค้นพบ

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 1 จะวิเคราะห์เนื้อหาและนำเสนอให้เห็นว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน มีหลักการ วิธีการ และข้อกฎหมายที่เกี่ยวข้องอย่างไร และก่อนหน้านี้ประเทศไทยใช้หลักเกณฑ์ใด รวมทั้งปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในขณะนี้คืออะไร

การวิเคราะห์ข้อมูลส่วนที่ 2 จะดำเนินการวิเคราะห์ โดยนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปสำหรับการวิจัยทางสังคมศาสตร์ (SPSS for Windows) ซึ่งจะเสนอให้เห็นในลักษณะของร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นสำคัญ โดยนำข้อมูลส่วนนี้ไปใช้ในการสรุปอภิปรายผลต่อไป

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บทที่ 4

ผลการวิจัย

ในอดีตประเทศไทย มีการนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทหลากหลายรูปแบบมาใช้ให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม และมีการพัฒนาเรื่อยมาจนเป็นกฎหมายไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เนื่องด้วยการใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลนั้นก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้นเรือนจำ จึงมีความพยายามในการหันเหคดี ด้วยการนำแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้ เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อย ขจัดความขัดแย้งและสร้างความปองดองในสังคมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และเนื่องจากในปัจจุบันกระบวนการพิจารณาในศาลมีหลายขั้นตอน มีผลทำให้การดำเนินคดีเป็นไปด้วยความล่าช้า จึงมีความจำเป็นที่ต้องแสวงหาวิธีการระงับข้อพิพาทเพื่อใช้ยุติปัญหาที่เกิดขึ้น

ผู้วิจัยได้ทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล[100] ในกรณีที่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลประสบความสำเร็จ โดยทั่วไปคู่กรณีจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน ซึ่งเป็นการระงับข้อพิพาทที่มีอยู่เดิมและผูกพันตามข้อตกลงที่เกิดขึ้นใหม่ หากเป็นการไกล่เกลี่ยก่อนมีการฟ้องคดีต่อศาล ถ้าคู่กรณีไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความก็สามารถนำสัญญาดังกล่าวมาฟ้องร้องต่อศาลใด แต่หากเป็นกรณีที่มีการฟ้องต่อศาลแล้ว และคู่ความดำเนินการให้มีการไกล่เกลี่ยกันเองนอกศาลก็สามารถทำสัญญาประนีประนอมยอมความมาให้ศาลพิพากษาตามยอมหรืออาจถอนฟ้องก็ได้ ส่วนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกสถานที่ไม่ประสบผลสำเร็จนั้น คู่กรณีอาจต้องระงับข้อพิพาทโดยวิธีการอื่น เช่น การอนุญาโตตุลาการ[101] หรือดำเนินคดีในศาล

การระงับข้อพิพาทก่อนนำคดีขึ้นสู่ศาลเดิมกระทรวงมหาดไทยได้มีการมอบอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้กับเจ้าหน้าที่ของรัฐหรือฝ่ายปกครองทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท[102] เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลโดยมีฝ่ายปกครองคอยให้คำแนะนำ ปรึกษา และ

---

[100] โชติช่วง ทัพวงศ์, **การระงับข้อพิพาทคดีแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล** (พิมพ์ครั้งที่ 1), กรุงเทพมหานคร: ศาลแพ่ง.

[101] สรวิศ ลิมปรังษี, เรื่องเดียวกัน, หน้า 7–8.

[102] อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล, เรื่องเดียวกัน, หน้า 20–27.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

สนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนให้แก่ประชาชน เพราะฝ่ายปกครองถือเป็นตำแหน่งสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนภูมิภาคที่มีบทบาทในการช่วยไกล่เกลี่ยมาตั้งแต่ในสมัยอดีต โดยฝ่ายปกครองมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นจำนวนมาก ทำให้กฎหมายที่เกี่ยวข้องมีหลายฉบับ มีกฎหมายที่เกี่ยวกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งทางอาญา และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน แต่เป็นเพียงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ เมื่อนำมาปฏิบัติจริง มีทั้งประสบผลสำเร็จและไม่ประสบผลสำเร็จหรือเป็นที่ยอมรับมากนัก จึงมีความจำเป็นที่จะต้องค้นหาปัญหาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง เพื่อให้กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยฝ่ายปกครองได้ผลอย่างแท้จริง และทำให้ประชาชนได้รับความสะดวก ซึ่งในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นจะสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี มิได้ขึ้นอยู่กับประเภทของคดีว่ามีขนาดเล็กหรือขนาดใหญ่ แต่ขึ้นอยู่กับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทว่าจะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างไรให้คู่กรณีทั้งสองฝ่ายที่มีความบาดหมางกันอยู่แล้ว สามารถตกลงทำสัญญาประนีประนอมยอมความกันได้ ดังนั้นการได้มีการปรับปรุงให้กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลหรือการไกล่เกลี่ยในชุมชนมีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือและมีสภาพบังคับใช้ตามข้อตกลงหรือข้อสัญญานั้น ก็จะทำให้การระงับข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการทางศาลลดน้อยลง รวมทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชนด้วย และยังเป็นการรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท ให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้อย่างอย่างสงบเรียบร้อย ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาปัญหาและวิเคราะห์ประเด็นดังต่อไปนี้

วิเคราะห์ประเด็นเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการไกล่เกลี่ยเพื่อหาข้อยุติในความขัดแย้งที่เกิดขึ้น มีแนวคิดและทฤษฎีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นการแก้ไขความขัดแย้งและเกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม เนื่องจากมนุษย์เป็นสัตว์สังคม จึงอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเป็นชุมชนด้วยการพึ่งพาอาศัยกัน ทำให้อาจมีความขัดแย้งเกิดขึ้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ แต่มนุษย์มีวิธีการจัดกับความขัดแย้งนั้น ๆ อาจมีหลากหลายวิธีหลายรูปแบบต่างกันไป ด้วยเหตุนี้แนวคิดในการหาทางออกเพื่อระงับความขัดแย้งจึงเกิดขึ้น โดยมีเป้าหมายรักษาสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาท มีแนวคิดหลักๆดังต่อไปนี้

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

แนวคิดการแก้ไขข้อพิพาทแบบ WIN–WIN Concept[103] เป็นแนวคิดที่ว่าผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีความเป็นกลางและเป็นธรรม เพื่อยุติข้อพิพาทที่เกิดขึ้นให้ทั้งสองฝ่ายพึงพอใจกับชัยชนะที่ตนเองได้รับ เพื่อรักษาสัมพันธภาพและการอยู่ร่วมกันในชุมชน

แนวคิดความสมัครใจ เป็นแนวคิดที่ว่าทุกฝ่ายต้องสมัครใจเข้าสู่การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท คือการนำคดีเข้ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้นคู่ความทุกฝ่ายต้องสมัครใจที่จะให้มีคนกลาง ซึ่งอาจเป็นบุคคลเดียวกันหรือเป็นรูปคณะกรรมการ และ

แนวคิดการประนอมข้อพิพาท เป็นการทำให้คู่ความพอใจแล้วระงับข้อพิพาทกัน กล่าวคือ การพิจารณาคดีปกติเป็นการค้นหาข้อเท็จจริง แต่ในการประนอมข้อพิพาทเป็นการค้นหาความพอใจของคู่ความ การค้นหาความพอใจของคู่ความเป็นหัวใจของการประนอมข้อพิพาทและผู้ทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทจะต้องค้นให้ได้ว่า ความพอใจของคู่ความอยู่ตรงไหน หากค้นได้ผู้ประนอมข้อพิพาทก็จะทราบถึงแนวทางการประนอมข้อพิพาทและทราบถึงจุดประสานประโยชน์ของคู่ความให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย แนวคิดเช่นนี้ไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นการไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้นั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องเป็นผู้มีองค์ความรู้ความสามารถ กล่าวคือ มีความรู้ด้านกฎหมาย มีความเป็นกลาง สามารถรักษาผลประโยชน์ของคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ รวมถึงเป็นนักเจรจาที่ดีและมีประสิทธิภาพด้วย ประกอบกับในการประนอมข้อพิพาทมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทที่สำคัญ คือ “ทฤษฎีการเจรจา”[104] เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้ง โดยคู่พิพาทสมัครใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ยุติลง ด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายทราบถึงความต้องการและประโยชน์ของตน และได้มีการอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา 2 ประการ คือ

1. ทฤษฎีการแข่งขัน[105] ทฤษฎีนี้มองว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความโดยรับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นในด้านวัตถุหรือเงินตรา เข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และใช้โดยไม่ชักช้า เพื่อประโยชน์ของลูกความ ซึ่งสรุปได้ว่าพฤติกรรมของนักกฎหมายประเภทนี้เป็นยุทธศาสตร์แบบแข่งขัน ผู้เจรจาหรือนักกฎหมายตามทฤษฎีการแข่งขันจะเป็นผู้แข็งกร้าว ยึดในจุดยืนของตนโดย

---

[103] วันชัย วัฒนศัพท์, "**การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและผลแห่งการตัดสินใจ**" (กระทรวงยุติธรรม: ในคณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน) 2550, หน้า 11.

[104] เธียร เจริญวัฒนา, เรื่องเดียวกัน, หน้า 556.

[105] ศาลแพ่ง, เรื่องเดียวกัน, หน้า 73–74.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เรียกร้องและพยายามให้ได้รับชัยชนะจากการเจรจา[106] ทฤษฎีนี้มองโลกแง่ที่ว่า ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดต้องแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูกัน ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจากำหนดขึ้นโดยถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยไม่สนว่าอีกฝ่ายจะต้องเสียผลประโยชน์อย่างไร และทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์เบื้องต้นของนักกฎหมาย คือ การควบคุมขั้นตอนเจรจาข้อขัดแย้งในการเผชิญหน้าระหว่างนักกฎหมายผู้ซึ่งเข้าใจระบบการแข่งขัน ซึ่งจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนเจรจา ดังนั้นข้อขัดแย้งจึงสามารถยุติได้ โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีการแข่งขันเน้นการเจรจาที่เป็นปฏิปักษ์

2) ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาของข้อแย้ง หรือองค์ประกอบสำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่เป็นเรื่องเทคนิคการยืนกรานเสนอข้อเรียกร้อง

3) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันไม่อาจให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ของฝ่ายตรงข้าม

4) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันก่อให้เกิดความตึงเครียด ความไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน ความกลัวในการเจรจา ซึ่งเป็นผลให้เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจาโดยวิธีการนี้

5) ผลของบรรยากาศการเจรจาแบบแข่งขันที่มีความตึงเครียด ทำให้การสื่อสารของคู่ความบิดเบือนในลักษณะที่ผลกระทบต่อการเจรจา ความโกรธและความกลัวเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นการเพิ่มโอกาสให้มีการตีความและตัดสินใจที่ผิดพลาด

2. ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าเป็นแนวคิดในการแยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัว ออกจากข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น และร่วมกันแก้ไขปัญหาในแต่ละข้อโต้แย้งที่เป็นปัญหา เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย หากการเจรจาเป็นผลสำเร็จ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเจรจา ภายใต้สภาพสังคมที่แตกต่าง ความขัดแย้ง การแก่งแย่งชิงดีกันในสังคม ทฤษฎีการแก้ปัญหานี้จึงได้ศึกษาและหาทางแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันเป็นหลัก เป็นทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย มีความพอใจในผลประโยชน์จากการเจรจาร่วมกัน โดยมิได้ถือเอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะเหมือนทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ทฤษฎีนี้ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ ซึ่งทุกคนอาศัยอยู่ใน

[106] ณรงค์ เอี่ยมละออ, เรื่องเดียวกัน.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

สภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ รวมทั้งนักกฎหมายทั้งสองฝ่ายทำงานและช่วยแก้ไขปัญหาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

วิเคราะห์ปัญหากฎหมายในการไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครอง

ประเทศไทยมีการจัดการความขัดแย้งในชุมชนโดยการให้อำนาจหน้าที่กับฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน ซึ่งอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองมี ดังต่อไปนี้

1. การใช้บทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของประเทศไทยเดิมมีกฎหมายบัญญัติไว้แต่ไม่ได้ระบุอย่างชัดเจน ได้มีการใช้ระบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อทำการแก้ไขและระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมมาตลอด เช่น การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับหมู่บ้านหรือชุมชน โดยผู้ที่มีบทบาทหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทส่วนมากจะเป็นผู้นำในหมู่บ้านอย่าง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโสพระผู้ใหญ่[107] เป็นต้น ซึ่งบุคคลที่กล่าวถึงถือเป็นส่วนหนึ่งของฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลประชาชนในชุมชน โดยผู้นำในหมู่บ้านนั้นถือเป็นบุคคลที่ทำการช่วยเหลืออำเภอระงับข้อพิพาทในชุมชนเพื่อลดความขัดแย้งในชุมชน ซึ่งการแก้ไขข้อพิพาทด้วยวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนนั้น ถือเป็นการรักษาความสัมพันธ์ระหว่างคู่พิพาทให้ไม่บานปลาย แต่ก็มีข้อด้อยของการระงับข้อพิพาทด้วยวิธีการนี้คือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทจะสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับประสบการณ์ของผู้ไกล่เกลี่ยเป็นสำคัญและความสมัครใจของคู่พิพาทด้วย ซึ่งบทบาทและหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 มีดังต่อไปนี้

1) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องจัดเตรียมสถานที่ไกล่เกลี่ยให้อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมกับการเจรจา

2) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องเปิดการไกลเกลี่ย โดยอธิบายให้คู่ความรับทราบว่าผู้ไกล่เกลี่ยเป็นเพียงคนกลางที่มาช่วยให้คู่ความทั้งสองฝ่ายสามารถสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน โดยนำคู่ความทั้งสองฝ่ายมาเจรจาและสื่อสารกัน ซึ่งผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจที่จะตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท

[107] ถาวร เสนเนียม, เรื่องเดียวกัน.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องสร้างความไว้วางใจให้แก่คู่ความ ซึ่งอาจเป็นทางคำพูดและการกระทำก็ได้ โดยแนะนำตัวเองและคู่ความทุกฝ่ายให้รู้จักกัน เพื่อทำให้คู่ความผ่อนคลายความเครียด และทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายยอมเผยข้อข้องใจที่จะทำให้ยุติข้อพิพาทกันได้

4) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องตั้งคำถามเพื่อให้ทราบข้อมูลที่จำเป็นต่อการกำหนดประเด็นปัญหาและผลประโยชน์ของคู่พิพาท เพื่อให้การเจรจาคืบหน้าต่อไปและช่วยให้คู่พิพาทหาข้อสรุปที่อาจเป็นไปได้จากการเจรจากัน

5) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องฟังคู่พิพาท และรับรู้ว่าคู่พิพาทเข้าใจข้อมูลที่อีกฝ่ายหนึ่งได้พูดและขจัดข้อยุ่งยากที่ขัดขวางการเจรจา รวมทั้งแปลความในเรื่องที่เจรจาให้แก่คู่ความ ทำให้อีกฝ่ายเข้าใจในสิ่งที่อีกฝ่ายพูด

6) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องจับประเด็นให้ได้ว่าคู่พิพาททั้งสองฝ่ายต้องการเจรจาในปัญหาใดบ้าง รวมทั้งจัดลำดับการเจรจาและจัดกลุ่มของปัญหาที่สามารถเจรจาไปได้พร้อมกัน

7) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องทำให้คู่ความทั้งสองฝ่ายมองเห็นได้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยมีความเป็นกลางและอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการเจรจาให้แก่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเท่า ๆ กัน

8) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องให้อำนาจแก่คู่พิพาทในการตัดสินใจเกี่ยวกับผลของการไกล่เกลี่ยและควรแจ้งให้คู่พิพาททราบว่า คู่พิพาททั้งสองฝ่ายเป็นผู้ควบคุมการตัดสินใจทุกอย่างตลอดเวลาของการไกล่เกลี่ย

9) ผู้ไกล่เกลี่ยจะต้องช่วยกำหนดข้อตกลงที่มีการเสนอเป็นทางเลือกนั้นสามารถทำได้จริงหรือไม่ และตรงตามที่คู่พิพาทต้องการหรือไม่

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550[108]

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 ได้กำหนดบทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองให้สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนได้ เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองที่มีทั้งทางแพ่งและทางอาญา ซึ่งฝ่ายปกครองในที่นี้หมายถึงนายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือเจ้าหน้าที่ปกครองท้องที่ที่ช่วยแนะนำ ส่งเสริมประสานงานในชุมชนเพื่อให้ในชุมชนเกิดความสงบเรียบร้อย ผู้วิจัยได้ศึกษามาตราที่เกี่ยวข้องดังต่อไปนี้

[108] "พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550."

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

มาตรา14 แก้ไข มาตรา 61/1[109] ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอดังต่อไปนี้

(2) ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการบริการร่วมกันของหน่วยงานของรัฐในลักษณะศูนย์บริการร่วม

(3) ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

จากบทบัญญัติดังกล่าวฝ่ายปกครองมีบทบาทอำนาจหน้าที่ในการส่งเสริม สนับสนุน และประสานงานองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบสุขในชุมชน โดยใช้หลักไกล่เกลี่ยข้อพิพาท สรุปได้ดังต่อไปนี้

1. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องมีคู่กรณีตั้งแต่สองคนขึ้นไปและมีคนกลางเข้ามาช่วยเหลือในการเจรจาที่ เรียกว่า ผู้ไกล่เกลี่ย ซึ่งแตกต่างจากการเจรจาต่อรองที่คู่กรณีที่เกี่ยวข้องตกลงเจรจากันเอง โดยไม่มีบุคคลที่สามเข้ามาร่วมในการเจรจาด้วย

2. คู่กรณีสมัครใจเลือกใช้วิธีการไกล่เกลี่ย โดยมีบุคคลที่สามเข้ามาช่วยไกล่เกลี่ย อาศัยหลักความยินยอมของคู่กรณีทั้งสองฝ่าย

3. ผู้ไกล่เกลี่ยมีหน้าที่คอยช่วยเหลือ แนะนำ และชี้แนะหาทางออกในการแก้ไขปัญหาให้แก่คู่กรณี เพื่อให้คู่กรณีตกลงเจรจาระงับข้อพิพาทกันได้ โดยที่ผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีอำนาจตัดสินชี้ขาดข้อพิพาท ซึ่งความเห็นและคำแนะนำของผู้ไกล่เกลี่ยไม่มีผลผูกพันให้คู่กรณีต้องปฏิบัติตาม

4. คุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ย เมื่อกฎหมายมิได้กำหนดคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยไว้เป็นการเฉพาะ ดังนั้นบุคคลใดก็ตามที่คู่กรณียินยอมให้ทำการไกล่เกลี่ย ย่อมมีอำนาจที่จะดำเนินการไกล่เกลี่ยได้ แต่บุคคลที่เข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องเป็นบุคคลที่มีความเป็นกลาง ไม่มีความเกี่ยวข้องโดยตรงกับข้อพิพาท และควรเป็นบุคคลที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับและให้ความเคารพนับถือ

---

[109] มาตรา 61/1, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550."

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

5. การเจรจาของคู่ความในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต้องตั้งอยู่บนพื้นฐานของความผูกพันทางสังคมและความรู้สึกของมนุษย์ โดยมีการพยายามเจรจาให้บรรลุถึงข้อตกลงที่เป็นที่น่าพอใจร่วมกันของคู่ความทั้งสองฝ่าย

6. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในกรณีที่การเกิดข้อพิพาทประสบผลสำเร็จ โดยการเกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลคู่กรณีจะทำสัญญาประนีประนอมยอมความตามลักษณะที่กฎหมายกำหนด แต่ในกรณีที่การไก่เกลี่ยข้อพิพาทไม่ประสบผลสำเร็จคู่กรณีต้องไปใช้วิธีการระงับข้อพิพาทวิธีอื่นเช่น การดำเนินคดีในศาล เป็นต้น

โดยสามารถเอาหลักการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาปรับใช้ในชุมชน เนื่องจากฝ่ายปกครองเคยมีประสบการณ์ได้รับการฝึกอบรม และมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนเป็นอย่างดี จึงทำให้ฝ่ายปกครองสามารถพูดคุย เจรจา ไกล่เกลี่ย ประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนเพื่อหาข้อยุติหรือหาทางออกให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมีความสมัครใจในการเข้าร่วมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ผู้วิจัยเห็นว่าการสมัครใจเข้าร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นไปตามแนวคิดความสมัครใจ เป็นการนำคดีเข้ากระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยคู่ความทุกฝ่ายมีความสมัครใจที่จะให้มีคนกลางเข้ามาทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และยังเป็นไปตามหลักความยินยอม ซึ่งเป็นแนวคิดในการยุติข้อพิพาทอย่างสันตินอกเหนือแนวทางการดำเนินคดีตามปกติ โดยคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอมเข้ารับการแก้ไขปัญหาโดยวิธีการไกล่เกลี่ย เมื่อทุกฝ่ายยินยอมจึงเริ่มต้นกระบวนการไกล่เกลี่ยขึ้นได้

มาตรา14 แก้ไข มาตรา 61/2ในอำเภอหนึ่ง ให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดินมรดก[110] และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกาให้นายอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรมการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาเป็นเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง เป็นคดีที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท โดยถือเอาราคาทรัพย์สินหรือสิทธิอันอาจคำนวณราคาเป็นเงินได้

[110] มาตรา 61/2, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550."

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เช่น สิทธิเกี่ยวกับทรัพย์สิน สิทธิการเช่า โดยไม่สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงที่เกิดขึ้น เนื่องจากปัญหาข้อพิพาทที่เกิดขึ้นมาสู่ฝ่ายปกครองนั้น ปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนมักเป็นคดีที่มีผลกระทบต่อสังคม เช่น ข้อพิพาทเกี่ยวกับที่ดิน มรดก ครอบครัว เป็นต้น และยังให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจในการคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยจากบุคคลที่มีความรู้ ความสามารถ หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข่อพิพาท มาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน โดยมีแนวคิดการประนอมข้อพิพาทที่ว่า เป็นแนวทางการประนอมข้อพิพาทจึงต่างจากกระบวนการพิจารณาปกติ กล่าวคือการพิจารณาคดีปกติเป็นการค้นหาข้อเท็จจริง แต่ในการประนอมข้อพิพาทเป็นการค้นหาความพอใจของคู่ความ การค้นหาความพอใจของคู่ความเป็นหัวใจหลักของการประนอมข้อพิพาทและผู้ทำหน้าที่ประนอมข้อพิพาทจะต้องค้นหาให้ได้ว่า ความพอใจของคู่ความอยู่ตรงไหน หากค้นได้ผู้ประนอมข้อพิพาทก็จะทราบถึงแนวทางการประนอมข้อพิพาทและทราบถึงจุดประสานประโยชน์ของคู่ความให้เป็นที่พอใจแก่ทุกฝ่าย แนวคิดเช่นนี้ไม่เพียงพอต่อสถานการณ์ในปัจจุบัน ดังนั้นการไกล่เกลี่ยที่มีประสิทธิภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ปัจจุบันได้นั้น ผู้ไกล่เกลี่ยจำเป็นต้องเป็นผู้มีองค์ความรู้ความสามารถ กล่าวคือ มีความรู้ด้านกฎหมาย มีความเป็นกลาง สามารถรักษาผลประโยชน์ของคู่ความทั้งสองฝ่ายได้ รวมถึงเป็นนักเจรจาที่ดีและมีประสิทธิภาพด้วย ประกอบกับในการประนอมข้อพิพาทมีทฤษฎีที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการประนอมข้อพิพาทที่สำคัญ คือ “ทฤษฎีการเจรจา” เป็นวิธีการแก้ไขความขัดแย้ง โดยคู่พิพาทสมัครใจที่จะแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นให้ยุติลงด้วยการพูดคุยบอกกล่าวให้อีกฝ่ายทราบถึงความต้องการและประโยชน์ของตน และได้มีการอธิบายทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการเจรจา 2 ประการ คือ

1. ทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีนี้มองว่าผู้เจรจาที่มีประสิทธิภาพ ได้แก่ ผู้มีความรู้ทางกฎหมายและสามารถรักษาผลประโยชน์ของลูกความโดยรับผลออกมาเป็นรูปธรรม ซึ่งอาจเป็นในด้านวัตถุหรือเงินตรา เข้าใจถึงอำนาจที่ตนมีอยู่และใช้โดยไม่ชักช้า เพื่อประโยชน์ของลูกความ ซึ่งสรุปได้ว่าพฤติกรรมของนักกฎหมายประเภทนี้เป็นยุทธศาสตร์แบบแข่งขัน ผู้เจรจาหรือนักกฎหมายตามทฤษฎีการแข่งขันจะเป็นผู้แข็งกร้าว ยึดในจุดยืนของตนโดยเรียกร้องและพยายามให้ได้รับชัยชนะจากการเจรจา ทฤษฎีนี้มองโลกแง่ที่ว่า ทรัพยากรมีอยู่อย่างจำกัดต้องแข่งขันเพื่อให้ประสบความสำเร็จในแต่ละเรื่อง ทำให้มนุษย์กลายเป็นศัตรูกัน ตามทฤษฎีนี้รูปแบบการเจรจากำหนดขึ้นโดยถือประโยชน์ของตนเองเป็นสำคัญเพื่อให้ตนได้รับผลประโยชน์มากที่สุด โดยไม่สนว่าอีกฝ่ายจะต้องเสียผลประโยชน์อย่างไรและทฤษฎีนี้มีวัตถุประสงค์

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เบื้องต้นของนักกฎหมาย คือ การควบคุมขั้นตอนเจรจาข้อขัดแย้งในการเผชิญหน้าระหว่างนักกฎหมายผู้ซึ่งเข้าใจระบบการแข่งขัน ซึ่งจะได้เปรียบในการกำหนดรูปแบบและขั้นตอนเจรจา ดังนั้นข้อขัดแย้งจึงสามารถยุติได้ โดยมีหลักการดังต่อไปนี้

1) ทฤษฎีการแข่งขันเน้นการเจรจาที่เป็นปฏิปักษ์

2) ผู้เจรจาไม่จำเป็นต้องวิเคราะห์เนื้อหาของข้อแย้ง หรือองค์ประกอบสำคัญในการแก้ไขปัญหา แต่เป็นเรื่องเทคนิคการยืนกรานเสนอข้อเรียกร้อง

3) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันไม่อาจให้ความสำคัญแก่ผลประโยชน์ของฝ่ายตรงข้าม

4) นักกฎหมายภายใต้ทฤษฎีการแข่งขันก่อให้เกิดความตึงเครียด ความไม่เชื่อถือซึ่งกันและกัน ความกลัวในการเจรจา ซึ่งเป็นผลให้เกิดขึ้นบ่อยครั้งจากการเจรจาโดยวิธีการนี้

5) ผลของบรรยากาศการเจรจาแบบแข่งขันที่มีความตึงเครียด ทำให้การสื่อสารของคู่ความบิดเบือนในลักษณะที่ผลกระทบต่อการเจรจา ความโกรธและความกลัวเป็นอุปสรรคในการแลกเปลี่ยนข้อมูล เป็นการเพิ่มโอกาสให้มีการตีความและตัดสินใจที่ผิดพลาด

2. ทฤษฎีการแก้ไขปัญหา ทฤษฎีนี้ถือหลักว่าเป็นแนวคิดในการแยกปัญหาความสัมพันธ์ส่วนตัว ออกจากข้อพิพาทหรือข้อขัดแย้งที่เกิดขึ้น และร่วมกันแก้ไขปัญหาในแต่ละข้อโต้แย้งที่เป็นปัญหา เพื่อประโยชน์ร่วมกันของทุกฝ่าย หากการเจรจาเป็นผลสำเร็จ ก็จะเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายที่เข้าร่วมเจรจา ภายใต้สภาพสังคมที่แตกต่าง ความขัดแย้ง การแก่งแย่งชิงดีกันในสังคม ทฤษฎีการแก้ปัญหานี้จึงได้ศึกษาและหาทางแก้ไข โดยคำนึงถึงประโยชน์ร่วมกันเป็นหลัก เป็นทฤษฎีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยความสมัครใจของทั้งสองฝ่าย มีความพอใจในผลประโยชน์จากการเจรจาร่วมกัน โดยมิได้ถือเอาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้แพ้หรือผู้ชนะเหมือนทฤษฎีการแข่งขัน ทฤษฎีการแก้ไขปัญหาทำให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุข ทฤษฎีนี้ผู้เข้าร่วมเจรจาทุกคนมีผลประโยชน์ร่วมกันบางประการ ซึ่งทุกคนอาศัยอยู่ในสภาพแวดล้อมของสังคมเดียวกันและมีส่วนในการแก้ไขปัญหาร่วมกันเพื่อทำข้อตกลงด้วยความสมัครใจ รวมทั้งนักกฎหมายทั้งสองฝ่ายทำงานและช่วยแก้ไขปัญหาเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน

พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 มาตรา14 แก้ไข มาตรา 61/2 ผู้วิจัยพบว่าเป็นการปิดกั้นการให้ความช่วยเหลือหรือแก้ไขปัญหา

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ในชุมชนของฝ่ายปกครอง เพราะเป็นการทำให้ฝ่ายปกครองไม่สามารถใช้อำนาจที่ตนได้รับตามที่กฎหมายกำหนดได้อย่างเต็มที่ ดังนั้นการระบุจำนวนทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ฝ่ายปกครองมีอำนาจ จึงสมควรที่จะได้รับการแก้ไข เพื่อให้การแก้ไขปัญหาในชุมชนมีประสิทธิภาพและตรงกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นมากที่สุด

มาตรา14 แก้ไข มาตรา 61/3[111] บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใดหากเป็นความผิดอันยอมความได้ และมิใช่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอม หรือแสดงความจำนง ให้นายอำเภอของอำเภอนั้นหรือปลัดอำเภอที่นายอำเภอดังกล่าวมอบหมายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี และเมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเป็นหนังสือตามที่ไกล่เกลี่ยและปฏิบัติตามคำไกล่เกลี่ยดังกล่าวแล้ว ให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

จากบทบัญญัติที่กล่าวมาเป็นเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของฝ่ายปกครองจะเห็นได้ว่ามีการบัญญัติการให้อำนาจเด็ดขาดกับฝ่ายปกครองของอำเภอที่ความผิดอาญาเกิดขึ้นในเขตอำเภอนั้นไว้อย่างชัดเจน แม้ปลัดอำเภอจะเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอตามกฎหมาย ก็ไม่สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ เว้นแต่นายอำเภอจะมอบอำนาจหน้าที่ให้ปลัดอำเภอทำการไกล่เกลี่ย ซึ่งทำหน้าที่เป็นคนกลางเจรจาในการหาข้อยุติที่ทั้งสองฝ่ายยอมรับ เพื่อหาทางออกให้แก่คู่กรณีทั้งสองฝ่ายให้สามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ ซึ่งการมอบหมายนี้กฎหมายไม่ได้บัญญัติไว้อย่างชัดเจน แต่มีข้อดีที่ว่านายอำเภอไม่ต้องเสียเวลามอบหมายเป็นรายคดีให้แก่ปลัดอำเภอในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแทน แต่มีข้อเสียว่านายอำเภอจะไม่อาจใช้ดุลพินิจได้ว่าคดีใดตนจะทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเองหรือมอบหมายให้ปลัดอำเภอทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแทน

อำเภอถือเป็นหน่วยงานราชการที่ตั้งอยู่ในชุมชน โดยมีกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโสในชุมชนค่อยควบคุมดูแลให้กับอำเภออีกขั้นเป็นการปกครองส่วนท้องถิ่นประเภทตำบล ซึ่งมีผู้ดูแลและสมาชิกเป็นชาวบ้านที่อาศัยในชุมชนนั้น ๆ อำเภอจึงเป็นศูนย์กลางระหว่างราชการส่วนกลางกับประชาชนในชุมชน และนายอำเภอถือเป็นเจ้าหน้าที่รัฐที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง จึงสามารถเข้าใจถึงปัญหาในชุมชนได้มากกว่าหน่วยงานอื่นโดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือผู้อาวุโสในชุมชน ทำให้นายอำเภอสามารถไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนได้อย่างยุติธรรมและสะดวกมากกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาล เพราะถ้าถามชาวบ้านว่ารู้จัก

[111] มาตรา 61/3, "แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550."

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

อัยการหรือผู้พิพากษาหรือไม่ มักมีชาวบ้านบ้างส่วนเท่านั้นที่รู้จัก แต่ถ้าถามชาวบ้านว่ารู้จักกำนัน ผู้ใหญ่บ้านหรือไม่[112] ชาวบ้านแทบทุกคนจะตอบว่ารู้จัก เนื่องจากเครือข่ายเหล่านี้มักอยู่เต็มพื้นที่ในชุมชน โดยปกติในหมู่บ้านๆหนึ่งมีฝ่ายปกครองประกอบด้วย ผู้ใหญ่บ้านจำนวน 1 คน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน จำนวน 2 คน ซึ่งมีหน้าที่คอยควบคุมดูแลและให้ความช่วยเหลือคนในชุมชน[113]

ผู้วิจัยเห็นว่าในทางปฏิบัติจริง ๆ นั้นส่วนใหญ่ปลัดอำเภอจะเป็นผู้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ย เพื่อหาข้อยุติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้นหากมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ให้กับปลัดอำเภอทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย โดยมีนายอำเภอเข้ามาคอยให้คำชี้แนะกับปลัดอำเภออาจสามารถช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยในชุมชนของอำเภอได้

2. คุณสมบัติและการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน

ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีข้อเท็จจริงแตกต่างกันไปในแต่ละเรื่อง ผู้ไกล่เกลี่ยคนหนึ่งอาจจะเข้าใจความคิดของคู่พิพาทได้ดีในเรื่องที่พิพาทเรื่องหนึ่ง แต่อาจจะไม่สามารถเข้าใจได้ดีในอีกเรื่องหนึ่ง เป็นการบ่งบอกว่าผู้ไกล่เกลี่ยพิพาทบางคนอาจไม่เข้าใจถึงปัญหาที่เกิดขึ้น เพราะการไกล่เกลี่ยบางเรื่องไม่สามารถใช้ประสบการณ์ได้อย่างเดียว แต่ต้องมีการทำความเข้าใจในตัวคู่พิพาททั้งสองฝ่ายและข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก

2.1 กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พุทธศักราช 2553[114] ข้อ3 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550

ข้อ 3 ในอำเภอหนึ่งให้มีบัญชีรายชื่อ โดยจำนวนบุคคลในบัญชีรายชื่อให้เป็นไปตามที่นายอำเภอเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่ายี่สิบคนให้นายอำเภอประกาศระยะเวลาในการรับสมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสถานที่ที่เป็นชุมชนตามที่เห็นสมควรในกรณีมีเหตุอันสมควร นายอำเภอจะขยายระยะเวลาตามวรรคสองออกไปอีกก็ได้

---

[112] เจมวิทย์ เมืองคำ ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้านฝ่ายปกครอง ตำบลสันโค้ง จังหวัดพะเยา, การสัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2562.

[113] ชัชวาล มานัสสา นายกสมาคม กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จังหวัดพะเยา, การสัมภาษณ์วันที่ 3 มิถุนายน 2562.

[114] "กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553."

346423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กฎกระทรวงฉบับนี้มีการบัญญัติหลักเกณฑ์ คุณสมบัติและวิธีการจัดทำบัญชีในการดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง เนื่องจากอำเภอสามารถทำการคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยเข้าสู่บัญชีรายชื่อได้ ซึ่งผู้สมัครนั้นสามารถเป็นบุคลทั่วไปได้ แต่มีข้อจำกัดว่าบุคคลนั้นต้องอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปี จะเห็นได้ว่าการเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของอำเภอไม่มีกฎหมายรองรับ

ผู้วิจัยเห็นว่าการคัดเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครองนั้น ไม่มีมาตรฐานเป็นสากล เพราะมีกฎหมายแต่ไม่ชัดเจนในการรับรองการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ดังนั้นจึงคิดว่าถ้าอำเภอสามารถพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย โดยการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับผู้ไกล่เกลี่ยที่อยู่ในบัญชีรายชื่ออย่างกระจ่างชัด จะเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยทั้งหมดได้

2.2 กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา พุทธศักราช 2553 ข้อ 3 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550

ข้อ 3 บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใด ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมหรือแสดงความจำนงให้มีการไกล่เกลี่ย ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอของอำเภอนั้นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี

กฎกระทรวงมหาดไทยกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญาของฝ่ายปกครอง ซึ่งเป็นความผิดอาญาอันยอมความได้และต้องเป็นความผิดที่ไม่เกี่ยวกับเพศ ผู้วิจัยพบว่าแม้อำเภอจะมีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา แต่ประชาชนยังขาดความเชื่อมั่นในการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท เพราะประชาชนส่วนมากเลือกที่จะนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหลักมากกว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งคิดว่าการนำตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษโดยกระบวนการยุติธรรมอาจจะทำให้คดีมีความรวดเร็วมากกว่า

ดังนั้นการที่ประชาชนขาดความเชื่อมั่นในการนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย อาจเป็นเพราะประชาชนบางคนไม่ทราบว่าสามารถนำคดีอาญาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยได้เช่น ความผิดฉ้อโกง ความผิดหมิ่นประมาท ฯลฯ เป็นต้น และเมื่อเกิดคดีอาญาขึ้นประชาชนส่วนมากมักจะไปพึ่งพาสถานีตำรวจที่มีตำรวจเป็นคนกลางในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยมากกว่าการนำคดีอาญามาเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย เพราะคิดว่าหากมีการนำคดีอาญามา

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยจะไม่จบ ดังนั้นควรมีการเชิญเจ้าหน้าที่ตำรวจหรือผู้เชี่ยวชาญด้านต่างๆมาเพิ่มความรู้ให้กับประชาชน เพื่อให้ประชาชนรับรู้และทำความเข้าใจว่าคดีอาญาสามารถเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้

ตาราง 2 สรุปตารางแสดงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งกับทางอาญา[115] ตามกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา พุทธศักราช 2553

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง	**การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา**
เงื่อนไข	**เงื่อนไข**
1. คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ใน เขตอำเภอ 2. เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับ (ก) มรดก (ข) ที่ดิน (ค) ข้อพิพาททางแพ่งอื่นซึ่งไม่ใช่ที่ดิน มรดก ที่มีทุนทรัพย์ไม่เกิน 200,000 บาท (ง) ข้อพิพาททางแพ่งอื่น ๆ ที่มีทุนทรัพย์ตามประกาศของกฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง	1. ความผิดเกิดขึ้นในเขตอำเภอ 2.เป็นความผิดอาญาอันยอมความได้ ยกเว้นความผิดเกี่ยวกับเพศ 3. ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมหรือสมัครใจเข้าทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท
ผู้ไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย	**ผู้ไกล่เกลี่ย ประกอบด้วย**
1. ฝ่ายปกครอง (ก) นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ (ข) กำนัน (ค) ผู้ใหญ่บ้าน 2. บุคคลซึ่งคู่พิพาทเลือกจากบัญชีรายชื่อที่นายอำเภอจัดทำขึ้นโดยเลือกฝ่ายละ 1 คน	1. ฝ่ายปกครอง (ก) นายอำเภอ หรือปลัดอำเภอ (ข) กำนัน (ค) ผู้ใหญ่บ้าน

[115] ส่วนอำนวยความเป็นธรรม, **คู่มือการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท** (กรุงเทพมหานคร: สำนักการสอบสวนและนิติกร กรมการปกครอง), หน้า 99-100.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่ง (ต่อ)	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางอาญา (ต่อ)
ผลของการไกล่เกลี่ย 1. ถ้าตกลงกันได้ ให้ทำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน โดยข้อตกลงมีผลเช่นเดียวกับ “คำชี้ขาด” ของอนุญาโตตุลาการหรือดำเนินคดีในศาล 2. ถ้าคู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ให้จำหน่าย ข้อพิพาท **หลักเกณฑ์ วิธีการไกล่เกลี่ย** เป็นไปตาม 1. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 2. เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง 3. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. ... **4.** พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 5. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง **ข้อสังเกต** – การดำเนินการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายนี้ ที่ต้องมีกฎกระทรวงก่อน – พระราชกฤษฎีกาไม่ใช่เงื่อนไขในการดำเนินการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายนี้ – นายอำเภอเป็นผู้จัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยโดยความเห็นชอบของคณะกรรมการจังหวัด	**ผลของการไกล่เกลี่ย** 1. ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายยินยอม ตามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททาง คดีอาญา เป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา 2. ถ้าคู่กรณีทั้งสองฝ่ายไม่ยินยอม ตามการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้จำหน่ายข้อพิพาท **หลักเกณฑ์ วิธีการไกล่เกลี่ย** เป็นไปตาม 1. พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 2. เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง 3. ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. ... 4. พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ. 2562 5. ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา **ข้อสังเกต** – การดำเนินการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายนี้ ที่ต้องมีกฎกระทรวงก่อน

ผู้วิจัยเห็นว่าการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย ควรมีการจัดการสอบประมวลผลผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถและประสิทธิเพียงพอต่อการเข้าทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยมากกว่าเพียงแค่การผ่านการอบรม เนื่องจากไม่แน่ใจว่าแม้ผ่านการอบรมผู้

3464423831 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University
Copyright© by Chulalongkorn University
All rights reserved
uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ไกล่เกลี่ยจะมีความรู้ความสามารถที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยอย่างมีประสิทธิภาพได้ เพราะการไกล่เกลี่ยต้องใช้ทั้งเทคนิค ประสบการณ์และความเข้าใจทางด้านกฎหมายและคู่พิพาทเป็นจำนวนมาก ในส่วนของฝ่ายปกครอง ควรให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยโดยการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างกระจ่างชัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนและยังควรมีการสอบประมวลผลความรู้ประจำปี เพื่อเป็นมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยชุมชนอีกด้วย รวมทั้งควรมีการมุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นหลัก

3. การมีกฎหมายรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในประเทศไทย

พระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562และปัญหาที่อาจเกิดขึ้นจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน[116]

ปัจจุบันข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก จึงมีการเห็นควรให้นำกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งซึ่งมีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาบางประเภท มากำหนดเป็นกฎหมายกลางเพื่อให้หน่วยงานของรัฐหรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเพื่อใช้ในการยุติหรือระงับข้อพิพาทดังกล่าว โดยคำนึงถึงความยินยอมของคู่กรณีเป็นสำคัญ ทำให้ปริมาณคดีขึ้นสู่ศาล ลดน้อยลง ลดปัญหาความขัดแย้ง เกิดความสมานฉันท์ขึ้นในสังคม ลดงบประมาณแผ่นดิน และเสริมสร้าง สังคมให้อยู่ร่วมกันอย่างปกติสุข จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ผู้วิจัยศึกษาหลักเกณฑ์และอำนาจหน้าที่ของผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนในการระงับข้อพิพาทนอกศาล โดยมีบุคคลผู้ทำหน้าที่เป็นคนกลาง จัดให้มีการไกล่เกลี่ยเพื่อเสนอแนวทางแก้ไขหรือยุติปัญหาข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาความผิดอันยอมความได้และความผิดลหุโทษบางมาตรา สามารถยุติหรือ ระงับได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งจะทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนเป็นระบบและ มีประสิทธิภาพเพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้ปริมาณคดีทั้งทางแพ่งและทางอาญาขึ้นสู่ศาลลดลง ซึ่งจะช่วยพัฒนากระบวนการยุติธรรมทางเลือกและยกระดับมาตรฐานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทยให้สอดคล้องกับ มาตรฐานสากล และ เพื่อเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่ายและรวดเร็ว ลดปัญหาความขัดแย้งและข้อพิพาทของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ สร้างความยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ และเสริมสร้างให้สังคมอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขได้ด้วยการไกล่เกลี่ยข้อ

---

[116] สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี, ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ... , ค้นวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99312045.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พิพาทที่มีคนกลางที่เป็นหน่วยงานของรัฐหรือประชาชนมาเป็นผู้ดำเนินการให้ยุติเรื่องข้อพิพาทนั้น ๆ

หากมีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งที่มีทุนทรัพย์ไม่มากนักและข้อพิพาททางอาญาความผิดอันยอมความได้ ถือเป็นการส่งเสริมให้ชุมชนมีการระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นโดยไม่ต้องนำคดีเข้าสู่ศาล เพราะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนเป็นเรื่องที่มีการปฏิบัติกันมาตลอดและเป็นที่ยอมรับกันระหว่างคนในชุมชนตั้งแต่ในอดีต รวมทั้งมีการบัญญัติถึงคุณสมบัติของผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนว่าต้องมีการผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท และได้รับความไว้วางใจ ความน่าเชื่อถือในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย โดยไม่มีอคติและมีความเป็นกลางที่สุด

เนื่องจากการไกล่เกลี่ยทั้งคดีแพ่งและคดีอาญาในชุมชนสามารถไกล่เกลี่ยได้แต่จะประสบผลสำเร็จหรือไม่ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายๆอย่าง ซึ่งในประเทศไทยก็ยังไม่มีกฎหมายรองรับที่ชัดเจนในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ทำให้ผลของการเจรจาไม่มีสภาพบังคับและประชาชนขาดความมั่นใจในการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประเทศไทยเคยมีการบัญญัติร่างพระราชบัญญัติมาตรการแทนการฟ้องคดีอาญาพ.ศ. ..... แต่ถูกยกเลิกไป เพราะการไกล่เกลี่ยในชั้นสอบสวนของเจ้าหน้าที่ตำรวจไม่ค่อยมีความน่าเชื่อไม่ว่าจะทำแบบตรงไปตรงมา เพราะผู้ไกล่เกลี่ยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์ในพื้นที่และนักการเมืองท้องถิ่น ซึ่งในกรณีนี้อาจมีผู้มีอิทธิพล ผู้บังคับบัญชา หรือผู้ใหญ่สั่งการให้ช่วยเหลือทางคดีได้

จากข้อมูลที่กล่าวมาผู้วิจัยพบว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งทางแพ่งและทางอาญาในพระราชบัญญัติฉบับนี้ มีสภาพสอดคล้องกับสถานการณ์ในปัจจุบัน ทั้งหน่วยงานของรัฐที่มีความเกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ให้ความร่วมมือในการนำพระราชบัญญัติฉบับนี้มาใช้ เพื่อก่อให้เกิดประโยชน์กับประชาชน ทำให้ประชาชนมีความมั่นใจในระบบของการไกล่เกลี่ยและมีการนำคดีเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยเพิ่มมากขึ้น

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530[117]

ชุมชนในปัจจุบันมีการจัดการความขัดแย้งของผู้คนในชุมชนอยู่แล้ว ซึ่งมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในระดับหนึ่ง เมื่อภาครัฐเริ่มเข้ามามีบทบาทในการช่วยจัดการความขัดแย้งขึ้นในชุมชน ทำให้ความขัดแย้งในชุมชนมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น อำเภอจึงเป็นสถาบันของรัฐสถาบันหนึ่งที่เข้ามามีบทบาทในการช่วยชุมชนในการจัดการความ

[117] "ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530."

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ขัดแย้ง โดยมีผู้ช่วยควบคุมดูแลบุคคลในชุมชนอย่างกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกอื่น ๆ เป็นต้น ดังนั้นอำเภอจึงได้ชื่อว่าเป็นฝ่ายปกครองที่มีความใกล้ชิดกับประชาชนมากที่สุดหน่วยงานหนึ่ง ประชาชนจึงสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้ง่าย โดยผ่านกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน หรือสมาชิกอื่น ๆ เป็นต้น ซึ่งฝ่ายปกครองในระดับตำบลและหมู่บ้าน หมายถึง กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ที่ได้รับการเลือกตั้งเป็นตัวแทนของประชาชนตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่พ.ศ. 2457[118]

กำนันและผู้ใหญ่บ้านมีอำนาจหน้าที่หลายประการ ในการช่วยเหลือประชาชนในเขตอำนาจปกครองของตนและเป็นผู้ติดต่อประสานงานระหว่างหน่วยงานราชการกับประชาชน โดยการแจ้งข่าวสารข้อมูลของทางราชการต่อประชาชน ทั้งเป็นผู้รับทราบปัญหาเบื้องต้นต่าง ๆ ในหมู่บ้าน เพื่อนำปัญหาที่ได้ไปแจ้งต่อทางราชการ รวมถึงเป็นคนกลางในการตกลงไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้น หากมีปัญหาที่รุนแรงไม่สามารถตกลงกันได้หรือเกินอำนาจหน้าที่ของกำนันและผู้ใหญ่บ้าน ก็จะเป็นเพียงผู้แนะนำเบื้องต้นเท่านั้น ดังนั้นบทบาทหน้าที่ของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน จึงมีความสอดคล้องกันในทางปฏิบัติ เพราะเป็นเจ้าหน้าที่หรือตัวแทนของรัฐผู้ที่ทราบถึงสภาพความเป็นอยู่และปัญหาของประชาชนดีที่สุดโดยหน้าที่ของฝ่ายปกครองระดับตำบลของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน

จากการศึกษาข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 พบว่าเป็นการบัญญัติถึงหลักเกณฑ์อำนาจหน้าที่ของคณะกรรมหมู่บ้านที่สามารถทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนในข้อพิพาทที่เกี่ยวกับคดีแพ่งและคดีอาญาที่ยอมความได้ตามที่ผู้ใหญ่บ้านได้รับมอบหมาย โดยให้ฝ่ายปกครองคอยให้คำแนะนำ ปรึกษา และร่วมมือกันในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมหมู่บ้าน รวมทั้งให้ฝ่ายปกครองคอยควบคลุมดูแล การปฏิบัติหน้าที่ของคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยให้ปลัดอำเภอประจำตำบลเป็นผู้ช่วยเหลือนายอำเภอในการปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่ของนายอำเภอในตำบลที่รับผิดชอบ

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นในหมู่บ้านคณะกรรมการจึงมีการจัดให้มีการประนีประนอมยอมความกันในคดีแพ่ง โดยให้อำนาจแก่คณะกรรมการหมู่บ้าน ซึ่งเป็นหน่วยงานทางปกครองที่ใกล้ชิดที่สุดและเป็นบุคคลที่คนในหมู่บ้านนั้นไว้วางใจและเลือกขึ้นมาเป็นผู้นำหมู่บ้าน เพื่อสามารถแก้ไขปัญหาการระงับความขัดแย้งของหมู่บ้านของตนเอง โดยรัฐมนตรีได้ออกข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาท

[118] "พระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ (ฉบับที่ 2) พุทธศักราช 2486."

3464423831 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย Chulalongkorn University
Chulalongkorn University iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ของ คณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. 2530 ซึ่งเป็นเครื่องมือให้คณะกรรมการหมู่บ้านได้ใช้ในการจัดการประนีประนอมยอมความกันและลดคดีความที่จะขึ้นสู่ศาล

จะเห็นได้ว่าข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530ไม่ได้มีการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทต่าง ๆ ไว้อย่างชัดเจนมากนัก รวมทั้งยังไม่มีสภาพเป็นกฎหมายและยังมีปัญหาในหลายขั้นตอนใน เรื่องของการบังคับใช้ จึงสมควรมีการศึกษาเรื่องดังกล่าวเพื่อหาแนวทางและมาตรการในการแก้ไข ปัญหาที่เหมาะสมต่อไป

ผู้วิจัยเห็นว่าในเมื่อประชาชนในชุมชนมีความใกล้ชิดกัน จึงมีการตั้งกฎกติกาในหมู่บ้านกันเอง แม้บางเรื่องมีการไม่เป็นไปตามกฎหมาย แต่การนำคดีมาไกล่เกลี่ยกันเองในชุมชนอาจจะสามารถช่วยยุติหรือระงับข้อพิพาทโดยไม่ต้องนำคดีขึ้นสู่ศาลได้ เพื่อก่อให้เกิดความสงบสุขในสังคมและสามารถอยู่ร่วมกันในชุมชนได้ต่อไป โดยที่การไกล่เกลี่ยจะสำเร็จผลหรือไม่ขึ้นอยู่กับผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาทเอง รวมถึงพระราชบัญญัตินี้ยังไม่มีการกำหนดทุนทรัพย์ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททางแพ่งเหมือนกับกฎกระทรวง ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553 จึงมีความอิสระในการแก้ไขปัญหาและตรงกับสภาพปัญหาในปัจจุบันมากกว่า ซึ่งสามารถพัฒนาและเพิ่มประสิทธิภาพดีกว่า

4. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของต่างประเทศ

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในประเทศสิงคโปร์เป็นที่แพร่หลายแม้อิทธิพลของการพัฒนาชุมชนและอุตสาหกรรมได้ลดความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลง แต่ประเทศสิงคโปร์ก็ยังนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกลับมาใช้อีกครั้ง เนื่องจากมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลสูงขึ้นในสิงคโปร์และมีความไม่พอใจของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและความต้องการที่จะรักษาสัมพันธภาพและปทัสถานของผู้คนในชุมชน โดยสาเหตุมาจากหลายๆ ประการ เช่น ประการที่หนึ่ง ความล่าช้าในการดำเนินคดีอันเนื่องจากคดีล้นศาล ประการที่สองค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีที่สูงมาก และประการที่สาม ระบบของศาลและวิธีการพิจารณามีความซับซ้อน เป็นต้น อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการยุติข้อพิพาทโดยชุมชนในประเทศสิงคโปร์จะมีหลายรูปแบบ แต่ยังคงมีแนวความคิดร่วมกัน คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขข้อพิพาท ร่วมรับผิดชอบ และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหา

การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของประเทศสิงคโปร์นั้น เป็นกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่เน้นหลักความสมัครใจ เน้นความเป็นกลางเป็นสำคัญ ซึ่งประเทศสิงคโปร์มีศูนย์

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ระงับข้อพิพาท โดยในศูนย์ระงับข้อพิพาทนี้จะมีแผนกภายในทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยเฉพาะ เป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการควบคุมดูแลได้อย่างทั่วถึง และประเทศสิงคโปร์ยังมีการฝึกอบรมและประเมินผลอย่างเข้มงวด โดยศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแห่งสิงคโปร์ (SMC) ซึ่งเป็นมาตรฐานในการเข้าเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยประเทศสิงคโปร์มีการแบ่งความเชียวชาญในเฉพาะด้าน เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทั้งผู้ไกล่เกลี่ยของประเทศสิงคโปร์ยังสามารคจัดการข้อพิพาทได้หลากหลายภาษาเพื่อง่ายต่อการเข้าถึงคู่กรณีและเพื่อให้การไกล่เกลี่ยมีความราบรื่น

ในประเทศไทย ภาครัฐมีความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการข้อขัดแย้งขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นการสร้างกระบวนการยุติธรรมชุมชนขึ้นโดยกระทรวงยุติธรรมและสำนักงานศาลยุติธรรม เป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการหันเหคดีหรือการผันคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในลักษณะของการไกล่เกลี่ยและยุติข้อพิพาทโดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง เป็นการเยียวยาและเสริมพลังให้กับชุมชน และเป็นการคืนคนดีสู่ชุมชน โดยมีแนวคิดในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชน มีเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ซึ่งมาจากบุคคลในชุมชนเป็นบุคลากรในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมชุมชนและจัดให้มีศูนย์ยุติธรรมชุมชนในชุมชนขึ้น โดยทำการฝึกอบรมประชาชนให้นำรูปแบบแนวคิดของยุติธรรมชุมชนไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟูป้องกัน ไกล่เกลี่ยและเยียวยาปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง

นอกจากนี้สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้มีโครงการอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.) ฝึกอบรมและผลิตอาสาสมัครบุคลากรเข้าไปเป็นผู้อาสาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน[119] อย่างไรก็ตามในส่วนของกระบวนการยุติธรรมชุมชนนี้ ยังไม่มีระเบียบกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเหมือนหน่วยส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานอื่นหรือของประเทศสิงคโปร์

อนึ่งผู้วิจัยมุ่งที่จะศึกษาเฉพาะหลักการจัดการระบบการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและมาตรฐานการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของประเทศสิงคโปร์ ในงานวิจัยนี้จึงมุ่งเน้นศึกษาเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

จากข้อมูลที่แสดงมานี้ ผู้วิจัยพบว่าเป็นแนวทางที่ถ้าประเทศไทยสามารถนำมาปรับใช้ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ จะช่วยทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทยพัฒนาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะต่างประเทศมีมาตรฐานในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและยังเป็นผู้

[119] ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์, เรื่องเดียวกัน, หน้า 340.

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ไกล่เกลี่ยที่มีคุณภาพ ดังนั้นการนำแนวทางการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน เช่น การให้ผู้เชี่ยวชาญเข้ามามีส่วนร่วมในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ของประเทศสิงคโปร์มาปรับใช้กับประเทศไทย จะทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยของประเทศมีมาตรฐานและคุณภาพมากยิ่งขึ้น

วิเคราะห์ปัญหาข้อเท็จจริงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน

ผู้วิจัยได้เก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามจากกลุ่มบุคคลตัวอย่างจำนวน 100 คน คิดเป็นฝ่ายปกครอง ได้แก่ นายอำเภอ ปลัดอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน เป็นต้น ร้อยละ 50 และบุคคลทั่วไป ร้อยละ 50 โดยมีการลงพื้นที่ถามตอบแบบสอบถาม มีกลุ่มพื้นที่ตัวอย่างบริเวณอ.เมือง จ.พะเยา โดยจะมีการแจกแบบสอบถามให้กับฝ่ายปกครอง ซึ่งจากการวิเคราะห์และประเมินผลจากแบบสอบถามจำนวน 100 ชุด

ตารางสรุปแบบสอบถามความพึงพอใจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง

โดยมีผู้ตอบแบบสอบถามจำนวน 100 คน

ตาราง 3 สรุปจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานะภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ปลัดอำเภอ	2	2.0
กำนัน	15	15.0
ผู้ใหญ่บ้าน	33	33.0
บุคคลทั่วไป	50	50.0
รวม	100	100

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

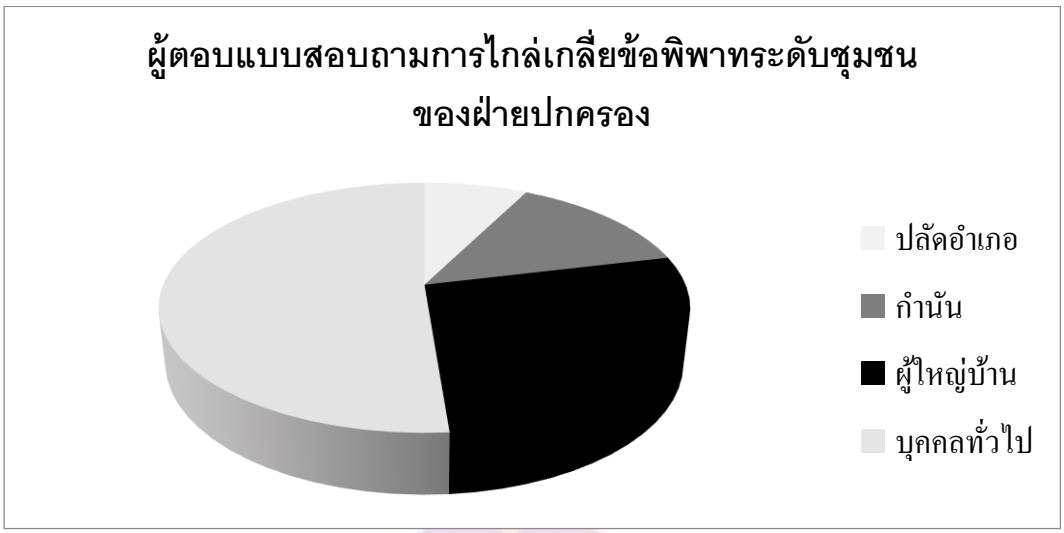

ตาราง 4 สรุปจำนวนและร้อยละของผู้ตอบแบบสอบถาม

สถานะภาพ	จำนวน (คน)	ร้อยละ
ผู้ชาย	73	73.0
ผู้หญิง	27	27.0
รวม	100	100.0

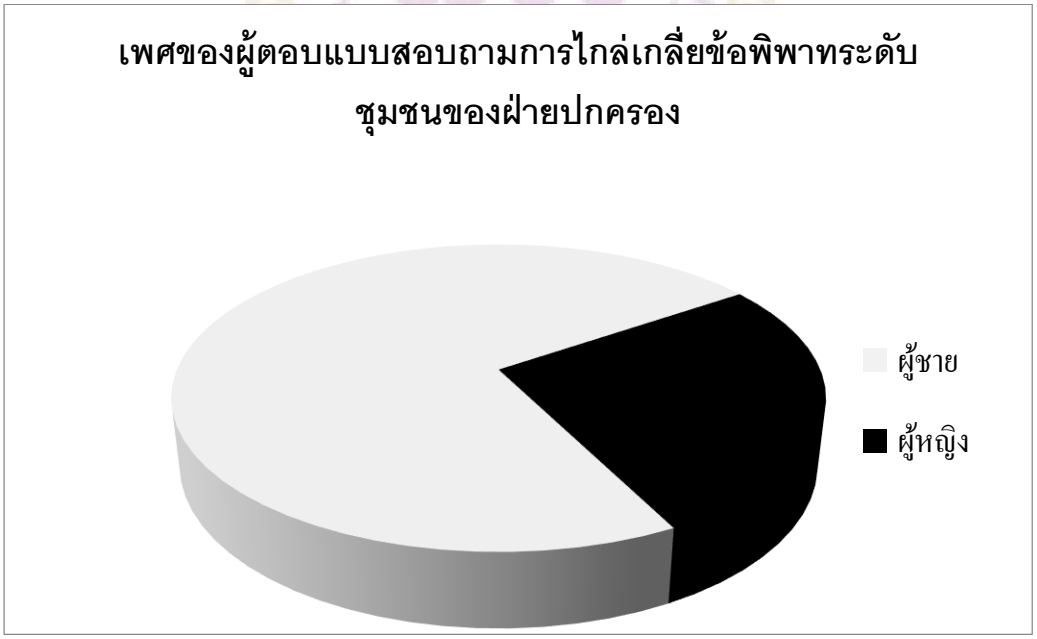

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ตาราง 5 สรุปร้อยละและค่าเฉลี่ย ความพึงพอใจของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ของฝ่ายปกครอง

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ความพึงพอใจ (ร้อยละ)					รวม	ค่าเฉลี่ย
		ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ได้ (3)	น้อย (2)	ปรับปรุง (1)		
1.	**ด้านการเผยแพร่ข่าวสารในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**							
1.1	การแจ้งข่าวสารการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน	0.0	2.0	63.0	34.0	1.0	100.0	2.66
1.2	การให้คำแนะนำของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนในชุมชน	3.0	28.0	42.0	37.0	0.0	100.0	3.27
1.3	การประสานงานเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน	10.0	53.0	25.0	10.0	2.0	100.0	3.59
1.4	การแจกเอกสารหรือประชาสัมพันธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน	5.0	20.0	15.0	48.0	12.0	100.0	2.58
2.	**ด้านคุณสมบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง**							
2.1	ฝ่ายปกครองมีความรู้ เข้าใจและสามารถอธิบายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชนในชุมชน	4.0	36.0	28.0	32.0	0.0	100.0	3.12
2.2	การสาธิตถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	0.0	0.0	32.0	50.0	18.0	100.0	2.14
2.3	การให้คำปรึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	0.0	33.0	27.0	28.0	22.0	100.0	2.91

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข้อ	ประเด็นคำถาม	ความพึงพอใจ (ร้อยละ)					รวม	ค่าเฉลี่ย
		ดีมาก (5)	ดี (4)	พอใช้ได้ (3)	น้อย (2)	ปรับปรุง (1)		
2.4	การรักษาความสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	65.0	25.0	10.0	0.0	0.0	100.0	4.55
2.5	การไม่เลือกปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน	27.0	20.0	33.0	18.0	2.0	100.0	3.52
3.	**ด้านการเผยแพร่ข่าวสารในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**							
3.1	การรู้จักบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง	31.0	26.0	13.0	25.0	5.0	100.0	3.53
3.2	ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีลักษณะเป็นกลางและมีทักษะในการเจรจา	44.0	26.0	13.0	17.0	0.0	100.0	3.97
3.3	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครองมีประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน	79.0	11.0	10.0	0.0	0.0	100.0	4.69
3.4	การจัดอบรมความรู้ความสามารถให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ	0.0	0.0	53.0	26.0	21.0	100.0	2.32
3.5	การให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เข้ามาช่วยเหลือฝ่ายปกครองในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพาทชุมชน	0.0	0.0	10.0	28.0	62.0	100.0	1.48
3.6	การจัดการสอบประมวลผลผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนของฝ่ายปกครองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย	0.0	14.0	16.0	49.0	21.0	100.0	2.23

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ตาราง 6 ผลของการประเมินแบบสอบถามระดับความความพึงพอใจ/ความคิดเห็นของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน

ข้อ	ประเด็นคำถาม	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าเฉลี่ย	ระดับความความพึงพอใจ
1.	**ด้านการเผยแพร่ข่าวสารในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**			
1.1	การแจ้งข่าวสารการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน	100	2.66	พอใช้ได้
1.2	การให้คำแนะนำของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนในชุมชน	100	3.27	พอใช้ได้
1.3	การประสานงานเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน	100	3.59	ดี
1.4	การแจกเอกสารหรือประชาสัมพันธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน	100	2.58	พอใช้ได้
2.	**ด้านคุณสมบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง**			
2.1	ฝ่ายปกครองมีความรู้ เข้าใจ และสามารถอธิบายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชนในชุมชน	100	3.12	พอใช้ได้
2.2	การสาธิตถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	100	2.14	น้อย
2.3	การให้คำปรึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	100	2.91	พอใช้ได้
2.4	การรักษาความสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน	100	4.55	ดีมาก

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ข้อ	ประเด็นคำถาม	จำนวนผู้ตอบแบบสอบถาม	ค่าเฉลี่ย	ระดับความความพึงพอใจ
2.5	การไม่เลือกปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน	100	3.52	ดี
3.	**ด้านการเผยแพร่ข่าวสารในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**			
3.1	การรู้จักบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง	100	3.53	ดี
3.2	ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีลักษณะเป็นกลางและมีทักษะในการเจรจา	100	3.97	ดี
3.3	การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครองมีประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน	100	4.69	ดีมาก
3.4	การจัดอบรมความรู้ความสามารถให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ	100	2.32	น้อย
3.5	การให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เข้ามาช่วยเหลือฝ่ายปกครองในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพาทชุมชน	100	1.48	ปรับปรุง
3.6	การจัดการสอบประมวลผลผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนของฝ่ายปกครองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย	100	2.23	น้อย
	คะแนนเฉลี่ยรวมความพึงพอใจทั้งหมด		3.49	พอใช้ได้

ความพึงพอใจ ดังตารางที่ 2 มีการคิดคะแนนและเกณฑ์ระดับความพึงพอใจเป็นดังนี้

ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ดีมาก มีค่าคะแนน 5

ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ดี มีค่าคะแนน 4

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น พอใช้ได้ มีค่าคะแนน 3
ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น น้อย มีค่าคะแนน 2
ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ปรับปรุง มีค่าคะแนน 1
และค่าคะแนนเฉลี่ยมีเกณฑ์ดังนี้
คะแนนค่าเฉลี่ย 4.51 – 5.0 ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ดีมาก
คะแนนค่าเฉลี่ย 3.51 – 4.50 ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ดี
คะแนนค่าเฉลี่ย 2.51 – 3.50 ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น พอใช้ได้
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.51 – 2.50 ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น น้อย
คะแนนค่าเฉลี่ย 1.0 – 1.50 ระดับความพึงพอใจ/ความคิดเห็น ปรับปรุง

สรุปผลการประเมินความพึงพอใจ

จากตารางที่ 4 พบว่าค่าคะแนนเฉลี่ยความพึงพอใจในภาพรวมของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนครั้งนี้ อยู่ในเกณฑ์ของระดับความพึงพอใจ ระดับพอใช้ได้

จากแบบสอบถามทำให้เห็นว่าการแจ้งข่าวและการประสานงานเชื่อมโยงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน อยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ – ดี และเมื่อสอบถามในประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครอง ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นในหัวข้อปัญหาและความจำเป็นด้านกฎหมายโดยมีคะแนนอยู่ในระดับพอใช้ เพราะชาวบ้านส่วนมากไม่ค่อยรู้เรื่องทางกฎหมายมากนัก นอกจากจะเป็นฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลในชุมชนอย่าง กำนัน ผู้ใหญ่ ที่พอมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายบ้าง จะเห็นได้ว่าฝ่ายปกครองและประชาชนในพื้นที่ มีความต้องการและเข้าใจถึงปัญหาต่อการทำให้คนในชุมชนไม่เกิดเรื่องบาดหมางและเกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนของตนเองไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง ซึ่งทางที่ชุมชนนิยมใช้กันนั้นคือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน เป็นวิธีที่ฝ่ายปกครองในชุมชนสามารถทำได้และเข้าใจง่าย ให้ผลในทางบวกกับชุมชนมากกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาล

ดังนั้นจะเห็นได้ว่าแม้ด้านต่าง ๆ ของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนอยู่ในเกณฑ์พอใช้ แต่ความเชื่อมั่นและการใช้อำนาจหน้าที่ที่เต็มประสิทธิภาพของฝ่ายปกครองนั้น ประชาชนก็ยังมีข้อกังขาอยู่ ฝ่ายปกครองจึงต้องมีหน้าที่ในการเพิ่มความเชื่อมั่นให้กับประชาชนมากขึ้น เช่น มีการประชาสัมพันธ์ด้านการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้ประชาชนได้มีความรู้ ความเข้าใจมากขึ้น เป็นต้น

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บทที่ 5

สรุปอภิปรายผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

สรุปอภิปรายผลการวิจัย

การระงับข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในสังคมมีมาช้านานแล้ว เนื่องด้วยการใช้กระบวนการยุติธรรมทางศาลนั้นก่อให้เกิดปัญหาคดีล้นศาลและนักโทษล้นเรือนจำ จึงมีความพยายามในการหันเหคดี ด้วยการนำแนวคิดของกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในรูปแบบของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมาใช้เพื่อสร้างความสงบเรียบร้อย ขจัดความขัดแย้งและสร้างความปองดองในสังคมอันเป็นเป้าหมายสูงสุดในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีหลายช่วงเวลา ซึ่งผู้วิจัยทำการศึกษาถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทก่อนฟ้องคดี เป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาลโดยมีฝ่ายปกครองคอยให้คำแนะนำ ปรึกษา และสนับสนุนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนให้แก่ประชาชน เพราะฝ่ายปกครองถือเป็นตำแหน่งสำคัญในการบริหารราชการแผ่นดินในส่วนภูมิภาคที่มีบทบาทในการช่วยไกล่เกลี่ยมาตั้งแต่ในสมัยอดีต ดังนั้นการได้มีการปรับปรุงให้กระบวนการระงับข้อพิพาทนอกศาลหรือการไกล่เกลี่ยในชุมชนมีประสิทธิภาพ มีความน่าเชื่อถือและมีสภาพบังคับใช้ตามข้อตกลงหรือข้อสัญญานั้น ก็จะทำให้การระงับข้อพิพาทที่เข้าสู่กระบวนการทางศาลลดน้อยลง รวมทั้งยังช่วยลดความขัดแย้งและสร้างความสามัคคีในชุมชนด้วย ซึ่งบทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนนั้น ทำให้สรุปได้ดังต่อไปนี้

ประการแรก กฎหมายในการไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครอง การใช้บทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน เป็นการบริหารการปกครองท้องที่ในระดับอำเภอ ตำบลและหมู่บ้าน โดยมีฝ่ายปกครองทำหน้าที่ในการดูแลความสงบเรียบร้อยในชุมชน ซึ่งอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองเป็นไปตามพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พุทธศักราช 2550 และเนื่องจากฝ่ายปกครองเคยมีประสบการณ์ที่ได้รับการฝึกอบรมมาก่อน รวมทั้งฝ่ายปกครองมีความใกล้ชิดกับสมาชิกในชุมชนจึงทำให้สามารถพูดคุย เจรจา ไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชน แต่การให้อำนาจเด็ดขาดกับนายอำเภอของอำเภอที่สามารถพิจารณาความผิดทั้งทางแพ่งและทางอาญาเกิดขึ้นในเขตอำเภอนั้น โดยทำหน้าที่เป็นคนกลางเจรจาในการหาข้อยุติ เพื่อหาทางออกให้แก่คู่กรณีทั้งสอง

346423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ฝ่ายให้สามารถอยู่ร่วมกันในสังคมได้ ในทางปฏิบัติจริงปัญหาที่เจอนั้นส่วนใหญ่ปลัดอำเภอจะเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายจากนายอำเภอให้ทำหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแทนนายอำเภอเป็นส่วนมาก ดังนั้นเมื่อกฎหมายให้อำนาจกับนายอำเภอ แต่นายอำเภอมีหน้าที่หลากหลายจึงทำให้การทำหน้าที่บางอย่างไม่สามารถทำได้อย่างเต็มที่ จะเห็นได้ว่าหากมีการกำหนดขอบเขตหน้าที่ให้กับปลัดอำเภอทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย โดยมีนายอำเภอเข้ามาคอยให้คำชี้แนะกับปลัดอำเภอ อาจสามารถทำให้การทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพาทในชุมชนของอำเภอมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการช่วยให้ปลัดอำเภอสามารถทำการตัดสินใจในเรื่องบางเรื่องได้โดยไม่ต้องรอผ่านนายอำเภอ เพราะบางเรื่องอาจเป็นเรื่องที่สำคัญ มีเวลากระชั้นชิด และอาจเป็นการจำกัดขอบเขตของปลัดอำเภออีกด้วย

การพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน ผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชนไม่ได้มีการกำหนดกรอบคุณสมบัติไว้เป็นการเฉพาะ ในกรอบแนวทางการจัดตั้งและการบริหารศูนย์ยุติธรรมชุมชนแต่อย่างใด จึงต้องอาศัยหลักเกณฑ์ตามพระราชบัญญัติลักษณะการปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ. 2457 และพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ 7) พ.ศ. 2550 มาใช้ประกอบร่วมกับกฎหมายต่างๆที่ได้กล่าวไว้ในบทที่2 ด้วยเหตุนี้การเลือกผู้ไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครอง จึงไม่มีมาตรฐานเป็นสากล เพราะไม่มีกฎหมายให้การรับรองการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ทำให้ไม่รู้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการคัดเลือกมาเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารมากน้อยเพียง ดังนั้นการจะพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครองควรเป็นการให้ผู้ไกล่เกลี่ยที่ผ่านการคัดเลือกได้ศึกษา และทำความเข้าใจกับความรู้ทางด้านกฎหมายอย่างกระจ่างชัด เพื่อเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยที่จะเข้ามาทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยของฝ่ายปกครอง

ปัจจุบันการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนั้น แค่ผ่านการอบรมหรือได้รับมอบหมายจากบุคคลผู้มีอำนาจก็สามารถทำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ ด้วยเหตุนี้ทำให้ผู้ไกล่เกลี่ยเผชิญปัญหาที่ไม่สามารถได้รับความเชื่อมั่นจากประชาชนได้ จึงควรพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยโดยอาจมีการจัดการสอบประมวลผลผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนว่ามีความรู้ความสามารถและประสิทธิเพียงพอต่อการเข้าทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยมากกว่าเพียงแค่การผ่านการอบรม แม้ผู้ไกล่เกลี่ยจะผ่านการอบรม ก็ยังรับรองไม่ได้ว่าผู้ไกล่เกลี่ยจะมีความรู้ความสามารถมากพอที่จะทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยได้อย่างมีประสิทธิภาพ เพราะการไกล่เกลี่ยต้องใช้ทั้งเทคนิค ประสบการณ์และความเข้าใจต่าง และในส่วนของฝ่ายปกครองอาจมีการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยโดยการให้

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างกระจ่างชัดโดยเฉพาะเจาะจงด้านกฎหมายนั้น ๆ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนและยังควรมีการสอบประมวลผลความรู้ประจำปีเพื่อเป็นมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยชุมชน รวมทั้งอาจมีการมุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นหลัก

ดังนั้นควรพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในด้านความรู้ต่างๆโดยเน้นทางด้านกฎหมาย รวมถึงทักษะวิธีดำเนินการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทในทางปฏิบัติ เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยทำหน้าที่อำนวยความยุติธรรมให้แก่ประชาชนในชุมชนได้อย่างมีประสิทธิภาพ นอกจากนี้ศูนย์ยุติธรรมนี้ยังขาดการจัดรูปแบบการบริหาร การดำเนินงานอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้สามารถอำนวยความยุติธรรม โดยเฉพาะการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้แก่ประชาชนในชุมชนตามกรอบแนวคิดการพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชน

ประการที่สอง ประเทศไทยมีกฎหมายรองรับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนเพื่อเป็นแนวทางในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งคดีแพ่งและคดีอาญาโดยฝ่ายปกครองนั้นอยู่ภายใต้กฎกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่งและทางอาญา พ.ศ.2553 และการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้านนั้นอยู่ภายใต้ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530 ซึ่งได้กำหนดให้การไกล่เกลี่ยในอำเภอและคณะกรรมการหมู่บ้านมีความแตกต่างกันอยู่บ้าง เช่น ในคดีแพ่งในเรื่องทุนทรัพย์สามารถไกล่เกลี่ยโดยฝ่ายปกครองในที่ว่าการอำเภอได้ไม่เกิน 200,000 บาท แต่หากเป็นการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน โดยคณะกรรมการหมู่บ้านก็จะ มีขอบเขตอำนาจในการไกล่เกลี่ยจำนวนทุนทรัพย์ไม่จำกัด และเมื่อเกิดข้อตกลงเป็นสัญญาประนีประนอมขึ้นแล้วก็สามารถที่จะบังคับคดีโดยการขอให้อัยการช่วยเหลือประชาชนโดยการยื่นเรื่องต่อศาลโดยนำบทบังคับของอนุญาโตตุลาการมาใช้โดยอนุโลม นอกจากนี้ ในปัจจุบันกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม ได้ขับเคลื่อนให้มีกฎหมายรองรับในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน ตามพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 ซึ่งก็เป็นอีกช่องทางหนึ่งที่จะทำให้ประชาชนมีทางเลือกในการระงับข้อพิพาทได้หลากหลายช่องทางมากยิ่งขึ้น เช่น ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชนซึ่งมีขอบเขตอำนาจไกลเกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 500,000 บาท หรือหากเป็น

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

หน่วยงานของรัฐ ก็ จะสามารถไกล่เกลี่ยได้ในคดีที่มีจำนวนทุนทรัพย์ไม่เกิน 5,000,000 บาท แต่มีข้อจำกัดคือไม่สามารถไกล่เกลี่ยในคดีที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของกรรมสิทธิ์ในอสังหาริมทรัพย์ หรือคดีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิ์ในสถานะของบุคคล หรือสิทธิในครอบครัวได้ ในคดีที่อยู่ในอำนาจ หากสามารถตกลงกันเกิดเป็นข้อตกลงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแล้ว กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพจะเป็นหน่วยงานผู้ให้การรับรองตามกฎหมาย ซึ่งทำให้มีผลคือ สามารถนำไปขอให้ศาลบังคับคดีได้โดยไม่ต้องฟ้องเป็นคดีใหม่ เป็นต้น

จึงเห็นได้ว่าหากนำข้อดีของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทโดยฝ่ายปกครอง คณะกรรมการหมู่บ้าน หรือศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทภาคประชาชน มาใช้ปฏิบัติอย่างสอดคล้องและส่งเสริมกัน จะช่วยให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนเป็นช่องทางที่จะช่วยเหลือ และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้น และลดจำนวนคดีที่จะเข้าสู่ศาลให้น้อยลงได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ประการที่สาม ผลการวิจัยที่ได้จากแบบสอบถาม เป็นการทำแบบสอบถามเกี่ยวกับผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับฝ่ายปกครองได้แก่ นายอำเภอ กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และบุคคลทั่วไป เป็นต้น โดยใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการรวบรวมข้อมูลได้มาจำนวน 100 ชุด แยกเป็นฝ่ายปกครอง 50 ชุด และบุคคลทั่วไป 50 ชุด โดยแบบสอบถามแบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามที่เกี่ยวกับส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ อาชีพ

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับความพึงพอใจในด้านต่าง ๆ ที่มีต่อฝ่ายปกครอง 3 ด้าน จำนวน 15 ข้อ สำหรับบุคคลทั่วไป และแบบสอบถามแสดงความคิดเห็น จำนวน 5 ข้อ สำหรับฝ่ายปกครอง

ตอนที่ 3 เป็นแบบสอบถามข้อเสนอแนะต่าง ๆ ในการปรับปรุงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง

สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลเป็นการนำแบบสอบถามมาทำการวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ (SPSS for Windows) ซึ่งมีลักษณะในการคำนวณของร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐานเป็นสำคัญ

ผลการศึกษาวิจัยเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง สรุปผลได้ดังนี้

1. ปัจจัยส่วนบุคคล ส่วนใหญ่เป็นเพศชาย จำนวน 73 คน คิดเป็นร้อยละ 73.0 และเพศหญิง จำนวน 27 คน คิดเป็นร้อยละ 27.0

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

2. ฝ่ายปกครองและบุคคลทั่วไปมีความพึงพอใจในด้านต่าง ๆของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง เมื่อพิจารณาปรากฏผล ดังนี้

ด้านการแจ้งข่าวและการประสานงานเชื่อมโยงในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน อยู่ในเกณฑ์พอใช้ได้ – ดี และเมื่อสอบถามในประเด็นปัญหาทางกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนของฝ่ายปกครอง ผู้ตอบแบบสอบถามให้ความเห็นในหัวข้อปัญหาและความจำเป็นด้านกฎหมาย โดยมีคะแนนอยู่ในระดับพอใช้ เพราะชาวบ้านส่วนมากไม่ค่อยรู้เรื่องทางกฎหมายมากนัก นอกจากจะเป็นฝ่ายปกครองที่ทำหน้าที่ดูแลในชุมชนอย่าง กำนัน ผู้ใหญ่ ที่พอมีความรู้ความเข้าใจในด้านกฎหมายบ้าง จะเห็นได้ว่าฝ่ายปกครองและประชาชนในพื้นที่ มีความต้องการและเข้าใจถึงปัญหาต่อการทำให้คนในชุมชนไม่เกิดเรื่องบาดหมางและเกิดความสงบเรียบร้อยในชุมชน โดยการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการดูแลชุมชนของตนเองไม่ว่าทางใดทางหนึ่ง ซึ่งทางที่ชุมชนนิยมใช้กันนั้นคือ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน เป็นวิธีที่ฝ่ายปกครองในชุมชนสามารถทำได้และเข้าใจง่าย ให้ผลในทางบวกกับชุมชนมากกว่าการนำคดีขึ้นสู่ศาล

ประการที่สี่ การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของต่างประเทศ เนื่องจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์เป็นที่แพร่หลายแม้จะมีอิทธิพลของการพัฒนาชุมชนและอุตสาหกรรมมากขึ้น จึงมีการลดความสำคัญของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทลง แต่ทั้งสองประเทศก็ยังนำการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกลับมาใช้อีกครั้ง เนื่องจากมีการฟ้องร้องคดีต่อศาลสูงขึ้นในสิงคโปร์และมีความไม่พอใจของกระบวนการยุติธรรมกระแสหลักและความต้องการที่จะรักษาสัมพันธภาพและปทัสถานของผู้คนในชุมชนของสหรัฐอเมริกา โดยสาเหตุมาจากหลายๆประการ อย่างไรก็ตามแม้ว่ากระบวนการยุติข้อพิพาทในชุมชนทั้งสองประเทศจะมีรูปแบบต่างกันไป แต่ยังคงมีแนวความคิดร่วมกัน คือ ให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกระบวนการแก้ไขข้อพิพาท ร่วมรับผิดชอบ และแสวงหาหนทางแก้ไขปัญหา

ประเทศไทย ภาครัฐมีความพยายามเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการข้อขัดแย้งขึ้นในชุมชน ซึ่งเป็นความพยายามอย่างหนึ่งในการหันเหคดีหรือการผันคดีออกจากกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก ในลักษณะของการไกล่เกลี่ยและยุติข้อพิพาทโดยยึดชุมชนเป็นศูนย์กลาง โดยมีแนวคิดในการให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในชุมชน ซึ่งมาจากบุคคลในชุมชนเป็นสมาชิกในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมชุมชนและจัดให้มีศูนย์ยุติธรรมชุมชนในชุมชนขึ้น โดยทำการฝึกอบรมประชาชนให้นำรูปแบบแนวคิดของยุติธรรมชุมชนไปใช้ในการแก้ไขฟื้นฟู ป้องกัน

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ไกล่เกลี่ยและเยียวยาปัญหาต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง นอกจากนี้สำนักระงับข้อพิพาท สำนักงานศาลยุติธรรม ได้มีโครงการอาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.) ฝึกอบรมและผลิตอาสาสมัครบุคลากรเข้าไปเป็นผู้อาสาในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน อย่างไรก็ตามในส่วนของกระบวนการยุติธรรมชุมชนนี้ ยังไม่มีระเบียบกฎหมายรองรับการปฏิบัติงานที่ชัดเจนเหมือนหน่วยส่งเสริมกระบวนการยุติธรรมหน่วยงานอื่นหรือของประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์ ด้วยเหตุนี้เมื่อประเทศไทยสามารถนำแนวทางของประเทศสหรัฐอเมริกาและสิงคโปร์มาปรับใช้ร่วมกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนได้ จะช่วยทำให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของประเทศไทยพัฒนาและมีประสิทธิภาพมากขึ้น เพราะต่างประเทศมีมาตรฐานในการเป็นผู้ไกล่เกลี่ยและยังเป็นผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของฝ่ายปกครอง เพื่อให้มีประสิทธิภาพสูงสุด ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

1. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ควรมีการส่งเสริมให้ฝ่ายปกครองมีบทบาทมากขึ้น รวมทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการร่วมกันจัดอบรม ฝึกปฏิบัติให้ฝ่ายปกครองมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับรูปแบบหรือเทคนิคในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาททั้งคดีแพ่งและคดีอาญาอย่างสม่ำเสมอและมีความกระจ่างชัดทั้งด้านกฎหมายและเทคนิคการไกล่เกลี่ยข้อพาทเป็นต้น เพื่อให้การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น นอกจากนั้นควรกำหนดแนวทางปฏิบัติหรือระเบียบที่มอบอำนาจหน้าที่ให้ฝ่ายปกครองมีอำนาจหน้าที่จัดการความขัดแย้งในชุมชนให้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยคำนึงถึงความเหมาะสมในแต่ละท้องถิ่นนั้น ๆ

2. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน ควรเปิดช่องให้ผู้ที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ในเรื่องเฉพาะด้าน เข้ามาช่วยเหลือฝ่ายปกครองในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพาทชุมชนเหมือนประเทศสิงคโปร์ที่ว่า ผู้ไกล่เกลี่ยของประเทศสิงคโปร์ ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ เช่น สมาชิกรัฐสภา อดีตผู้พิพากษา สถาปนิก วิศวกร ผู้เชี่ยวชาญด้านไอที นักจิตวิทยา อาจารย์มหาวิทยาลัย เป็นต้น โดยผู้ไกล่เกลี่ยของประเทศสิงคโปร์เหล่านี้จะได้รับการฝึกอบรมและประเมินผลอย่างเข้มงวดโดย Singapore Academy of Law เป็นหน่วยงานส่งเสริมการและพัฒนาอุตสาหกรรมทางกฎหมายของสิงคโปร์ ก่อนที่จะถูกแต่งตั้งให้

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เป็นผู้ไกล่เกลี่ยหลัก เพื่อสร้างความโปร่งใส ความถูกต้อง ความน่าเชื่อถือและเป็นธรรม ให้คู่พิพาทมีความเชื่อมั่นในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทที่ดำเนินการด้วยฝ่ายปกครอง โดยอาจจัดตั้งเป็นคนเดียวหรือเป็นองค์คณะแล้วแต่ความเหมาะสมของคดีที่พิพาทนั้น ๆ

3. ฝ่ายปกครองควรมีการให้ข้อมูลข่าวสารถึงบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนในแต่ละท้องที่ ในหลายๆช่องทาง โดยการประสานงานและสนับสนุนกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเช่น สำนักงานยุติธรรมชุมชนประจำจังหวัด ศูนย์ดำรงธรรมประจำจังหวัด ซึ่งเกี่ยวข้องในการเผยแพร่ความรู้ให้แก่ชุมชน เพื่อส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน

4. กฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน ควรส่งเสริมให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย โดยกำหนดให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทได้ผ่านการอบรมและมีการขึ้นทะเบียนไว้แล้วเหมือนกับพระราชบัญญัติการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท พ.ศ.2562 เพื่อให้ผู้ไกล่เกลี่ยมีความรู้ความสามารถและประสิทธิเพียงพอต่อการเข้าทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยมากกว่าเพียงแค่การผ่านการอบรม กฎหมายได้กำหนดให้บุคคลผู้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องผ่านการอบรม แต่ไม่มีเกณฑ์ใดมารองรับเป็นมาตรฐาน ทำให้เกิดความไม่แน่ใจในมาตรฐานของผู้ไกล่เกลี่ย ในส่วนของฝ่ายปกครอง ควรให้มีการพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยโดยการให้ความรู้ความเข้าใจทางด้านกฎหมายกับผู้ไกล่เกลี่ยอย่างกระจ่างชัด เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับผู้ไกล่เกลี่ยทุกคนและยังควรมีการสอบประมวลผลความรู้ประจำปีเพื่อเป็นมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยชุมชนอีกด้วย รวมทั้งควรมีการมุ่งมั่นพัฒนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทอย่างต่อเนื่องเพื่อเพิ่มมาตรฐานของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยมุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนและชุมชนเป็นหลัก

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

บรรณานุกรม

Jhonston. S. M. L. a. B. M. Op.Cit. P. 149.

Martin Dixon. Textbook on International Law. 4th.

"Singapore Academy of Law เป็นหน่วยงานส่งเสริมการและพัฒนาอุตสาหกรรมทางกฎหมายของสิงคโปร์ มีหน้าที่พัฒนาวิชาชีพทางกฎหมาย การส่งเสริมให้สิงคโปร์เป็นศูนย์กลางในการระงับข้อพิพาท และการปรับปรุงประสิทธิภาพของการปฏิบัติตามกฎหมายผ่านเทคโนโลยี Singapore Academy of Law บริหารงานโดยสภา Senate (ซึ่งประกอบด้วยหัวหน้าผู้พิพากษา อัยการสูงสุด ผู้พิพากษาศาลฎีกา และผู้นำสำคัญของสาขาต่างๆ ในวิชาชีพกฎหมาย) และโดยคณะกรรมการบริหาร ซึ่งประกอบด้วยกรรมการจากภาครัฐและเอกชนจำนวน 17 คน."

"กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ.2553."

กรมการปกครอง. (2551). สำนักการสอบสวนและนิติกร. **บทบาทอำนาจหน้าที่และกฎหมายในการอำนวยความเป็นธรรมของฝ่ายปกครอง**. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย. สำนักบริหารการปกครองท้องถิ่น.

กระทรวงมหาดไทย. (2560). **คู่มือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1).

กระทรวงมหาดไทย. (2549). กรมการปกครอง. **คู่มือปฏิบัติงานสำหรับกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ปี 2550**. (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์อาสารักษาดินแดน.

กระทรวงยุติธรรม. (2550). คณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน. **ยุติธรรมชุมชนและยุติธรรมสมานฉันท์.** กรุงเทพมหานคร: กระทรวงยุติธรรม.

กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของ SMC. (ม.ป.ป.). ค้นวันที่ 15 มีนาคม 2562 จาก http://www.mediation.com.sg/expert-panels/principal-mediators-by-specialisation/.

กองวิชาการและแผนงาน. (2560). สำนักการสอบสวนและนิติกร บรรณาธิการ. **คู่มือเพื่อสนับสนุนการปฏิบัติราชการของนายอำเภอ**. (พิมพ์ครั้งที่ 1). กรุงเทพมหานคร: กระทรวงมหาดไทย.

การบริหารราชการระดับอำเภอ. (2557). **เอกสารการสอนชุดวิชาความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับกฎหมาย**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กิตติพงษ์ กิตยารักษ์. (2550). **การไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

คณิต ณ นคร. (2556). **กฎหมายอาญาภาคทั่วไป**. (พิมพ์ครั้งที่ 5). กรุงเทพมหานคร: บริษัทสำนักพิมพ์วิญญูชน จำกัด.

คะนึงนิจ แซ่เฮง. (26 พฤษภาคม 2016). **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในสิงคโปร์**. ค้นวันที่ 19 มีนาคม 2562 จาก http://khanuengnit.blogspot.com/2016/05/blog-post.html

จิตติมา กุลประเสริฐรัตน์. (28 ตุลาคม พ.ศ. 2562). **ไทยโพสต์หัวข้อเป็นเรื่องเป็นราว**. ค้นวันที่ 30 พฤศจิกายน 2562 จาก https://www.thaipost.net/main/detail/49023.

จุฑารัตน์ เอื้ออำนวย. (2548). **กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์: การปรับกระบวนทัศน์กระบวนการยุติธรรมไทย**. วิทยานิพนธ์ปริญญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ชญาน์นันท์ อเนกสุวรรณกุล. (2556). **การบังคับตามสัญญาระงับข้อพิพาทในกระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทนอกศาล**. สารนิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยศรีปทุม.

ชลิตา ศรีสง่า. (2552). **ข้อจำกัดของกฎหมายในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีแพ่งของศาลยุติธรรม.** วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

โชติช่วง ทัพวงศ์. (2545). สำนักงานศาลยุติธรรม. **การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาท

โชติช่วง ทัพวงศ์. (2548). **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล**. รวมบทความการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพมหานคร.

———. (2539). **การระงับข้อพิพาทคดีแพ่งโดยการไกล่เกลี่ยเพื่อให้เกิดการประนีประนอมยอมความในศาล** (พิมพ์ครั้งที่ 1) กรุงเทพมหานคร: ศาลแพ่ง.

ณรงค์ เอี่ยมละออ.(2549). **ปัญหาข้อกฎหมายในการประนอมข้อพิพาทในทางแพ่งของนายอำเภอ**. วิทยานิพนธ์ น.บ., มหาวิทยาลัยรามคำแหง, กรุงเทพฯ.

ณัฏฐา มูนจินดา. (ธันวาคม 2547). **ผู้ตรวจการแผ่นดินของรัฐสภากับการระงับข้อพิพาทโดยสันติวิธี**. บทบัณฑิต เล่มที่ 60. ตอนที่ 4.

ดำริห์ สุตเตมีย์. (2541). กระทรวงยุติธรรม. **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาท โดยองค์กรฝ่ายบริหาร ศึกษาเฉพาะกรณีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทของสำนักงานคุ้มครองสิทธิและ**

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ช่วยเหลือทางกฎหมายแก่ประชาชน สำนักงานอัยการสูงสุด. ในหลักสูตรผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส) รุ่นที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม.

ตะวัน มานะกุล. (2560). **กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในประเทศไทย**. โครงการสำรวจองค์ความรู้เพื่อการปฏิรูปประเทศไทย มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ.

ถาวร เสนเนียม. (2531). **การประนอมข้อพิพาทระดับหมู่บ้านในประเทศไทย: ศึกษาเฉพาะกรณีองค์กรที่ทำหน้าที่ในการประนอมข้อพิพาท**. โรงเรียนนักปกครองระดับสูง วิทยาลัยการปกครอง. ปทุมธานี.

เธียร เจริญวัฒนา. (2528). **ระบบกฎหมายไทยและต่างประเทศ**. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.

นนธนวนันพ์ ตั้งตรงจิตต์. (2555). **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: คัมปาย อิมเมจจิ้ง.

นพพร โพธิรังสิยากร. (2552). สำนักงานศาลยุติธรรม. **ปัญหาข้อกฎหมายเกี่ยวกับการจัดการความขัดแย้งด้วยการไกล่เกลี่ย เอกสารวิชาการส่วนบุคคลหลักสูตร ผู้บริหารกระบวนการยุติธรรมระดับสูง (บ.ย.ส.), รุ่นที่**12. กรุงเทพมหานคร: วิทยาลัยการยุติธรรม.

บุญตา ส. ผาบมีชัย. (2547). **กระบวนการว่าด้วยการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทศึกษาเปรียบเทียบตามกฎหมายไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ประจักษ์ พุทธิสมบัติ. (2548). **ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ลักษณะ ละเมิด จัดการงานนอกสั่ง และลาภมิควรได้**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทมี สมบัติจำกัด.

ประพาฬรัตน์ สุขดิษฐ์. (2561). **การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในคดีแพ่งของศาลยุติธรรม: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายไทยและสิงค์โปร์**. การประชุมวิชาการสาขานิติศาสตร์ระดับชาติ ครั้งที่ 1.

ประเสริฐ สหว่างดี. (2552). **กระบวนการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาททางอาญา: ศึกษาเปรียบเทียบกรณีการไกล่เกลี่ยข้อขัดแย้งขั้นบ้านของ สปป. ลาวกับการประนอมข้อพิพาททางอาญาในระดับหมู่บ้านของประเทศไทย**. วิทยานิพนธ์ น.บ., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ปรัชญา อยู่ประเสริฐ. (2545). สำนักงานศาลยุติธรรม. **การไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทและความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายที่เกี่ยวข้อง**. กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อ

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พิพาท

ปองศักดิ์ นันทเสน. (2542). **บทบาทของฝ่ายปกครองในกระบวนการยุติธรรมทางอาญาภายใต้บทบัญญัติของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช** 2540. วิทยานิพนธ์ น.บ., จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพฯ.

ปัทมา เผ่าสังข์ทอง. (2544). **การแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในครอบครัวศึกษากระบวนการไกล่เกลี่ยกรณีหย่า**. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

พจนานุกรมฉบับบัณฑิตยสถาน พ.ศ.2554. (ม.ป.ป.) ค้นวันที่ 28 ตุลาคม 2562 จาก https://dict.longdo.com/search/.

พระมหาหรรษา ธมฺมหาโส. พระพุทธเจ้าในฐานะนักเจรจาไกล่เกลี่ย. ดุลพาห 60 (มกราคม–เมษายน 2556).

พิธินัย ไชยแสงสุขกุล และอรุณรัตน์ วิเชียรเขียว. (2532). **วิจัยพื้นฐานกฎหมายล้านนาไทยโบราณ: วิเคราะห์ระบบโครงสร้างและเนื้อหาบทบัญญัติที่จารในใบลาน**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

พิมพิมล บุญทวีเวช. (2547). **ข้อกำหนดว่าด้วยการอนุญาโตตุลาการในสัญญาทางปกครอง**. (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, กรุงเทพฯ.

ภานุ รังสีสหัส. (2555). **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเรื่องการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท** (พิมพ์ครั้งที่ 3). กรุงเทพฯ: ธนาเพรส.

มนัส สุวรรณรินทร์. **เจาะประเด็นข้อสอบปลัดอำเภอ** Generation 2017. ปีที่พิมพ์: มกราคม 2560.

มานะ วิวัตพงษ์. (2545). **บทบาทของคณะมนตรีความมั่นคงกับการรักษาสันติภาพและความมั่นคงระหว่างประเทศมุมมองทางกฎหมายวิทยานิพนธ์**. (มหาบัณฑิต น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), กรุงเทพฯ.

เลอศักดิ์ สังฆราช. (2558). สำนักอำนวยการประจำศาลจังหวัดสมุทรสาคร.

วรพจน์ เวียงจันทร์. (2557). **การไกล่เกลี่ยสมานฉันท์ในระบบพิจารณาคดีอย่างต่อเนื่องของศาลยุติธรรม:ศึกษาเฉพาะกรณีของศาลจังหวัดพิษณุโลกและศาลจังหวัดกบินทร์บุรี**.

วันชัย วัฒนศัพท์. (2550). **การแก้ไขปัญหาข้อพิพาทและผลแห่งการตัดสินใจ**. กระทรวงยุติธรรม: ในคณะทำงานโครงการนำร่องพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชน. การไกล่เกลี่ย

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ระงับข้อพิพาทและความขัดแย้งในชุมชน.

วันชัย วัฒนศัพท์ ถวิลวดี บุรีกุล และศุภณัฐ เพิ่มพูนวิวัฒน์. (2550). **คู่มือเพิ่มพลังความสามารถ กระบวนการจัดการข้อพิพาท** (พิมพ์ครั้งที่ 2) กรุงเทพมหานคร: ศิริภัณฑ์ออฟเซต.

ศาลแพ่ง. (2539). **เทคนิคการไกล่เกลี่ยในศาล**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิพ์อฑตยา.

ศูนย์ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชน. (ม.ป.ป.) ค้นวันที่ 11 มีนาคม 2562 จาก https://www.mlaw.gov.sg/content/cmc/en.html.

สถาบันอนุญาโตตุลา. (2547). **การกระบวนการที่เกี่ยวข้องพิพาททางแพ่ง**. กรุงเทพมหานคร: สถาบันอนุญาโตตุลาการ.

สถิติผลการดำเนินงานศูนย์ไกลเกลี่ยระงับข้อพิพาทชุมชน (ศูนย์ชุมชน). (23 กรกฎาคม 2561). ค้นวันที่ 27 พฤศจิกายน 2562 จาก http://www.oic.go.th/FILEWEB/CABINFOCENTER23/DRAWER053/GENERAL/DATA0001/00001123.PDF.

สรวิศ ลิมปรังษี. (2555). **การจัดการความขัดแย้งกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท**. กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาทสำนักงานศาลยุติธรรม.

———. (2545). **อนุญาโตตุลาการตามกฎหมายใหม่กับการระงับข้อพิพาท**. กรุงเทพมหานคร: นิติรัฐ.

ส่วนพัฒนาและส่งเสริมการบริหารงานท้องที่. (2557). สำนักบริหารการปกครองท้องที่. **คู่มือกฎหมายคณะกรรมการหมู่บ้าน**. (กรุงเทพมหานคร: กรมการปกครอง).

ส่วนอำนวยความเป็นธรรม. กรมการปกครอง. **คู่มือการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท.** กรุงเทพมหานคร: สำนักการสอบสวนและนิติกร

สวพร นุสสติ. (2561). มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการบังคับคดีตามสัญญาประนีประนอมยอมความ โดยสำนักงานอัยการสูงสุด. **วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ**. 28. ฉบับที่ 1 (มกราคม – มิถุนายน 2561).

สัณฐิติ ธรรมใจ. (2553). **การไกล่เกลี่ยคดีอาญา:ศึกษาเฉพาะการยุติคดีอาญาโดยนายอำเภอ**. บัณฑิตวิทยาลัย น.บ., มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์.

สารานุกรมเสรี. กรมการปกครอง. (ม.ป.ป.). ค้นวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2562 จาก https://th.wikipedia.org/wiki. แก้ไขล่าสุดเมื่อวันที่ 20 ธันวาคม 2561.

สำนักงานคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือทางกฎ (สตช) กรมอัยการ. (2533). **คู่มือการประนอมข้อ**

346442383 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

พิพาท. กรุงเทพฯ: บริษัทศรีสมบัติการพิมพ์.

สำนักงานศาลยุติธรรม. (ม.ป.ป.). **อาสาสมัครไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน (อ.ก.ช.)**. ค้นวันที่ 20 กุมภาพันธ์ 2562 จาก http://www.adro.coj.go.th/.

———. (2546). สำนักงานศาลยุติธรรม. **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักระงับข้อพิพาท.

สำนักบริหารการปกครองท้องที่. (2557). คณะกรรมการหมู่บ้านรากฐานของแผ่นดิน. กรมการปกครอง. กระทรวงมหาดไทย.

สำนักระงับข้อพิพาท. (2556). สำนักงานศาลยุติธรรม.

———. (2555). **คำแนะนำและประมวลจริยธรรมผู้ไกล่เกลี่ย**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

———. (2549). **คู่มือการจัดระบบไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในศาล**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

———. (2547). **คู่มือการระงับข้อพิพาทสำหรับประชาชน**. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานศาลยุติธรรม.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี. (ม.ป.ป.). **ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ...** . ค้นวันที่ 24กุมภาพันธ์ 2561 จาก http://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99312045.

———. (ม.ป.ป.). **ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ...** . ค้นวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2561 จากhttp://www.cabinet.soc.go.th/soc/Program2-3.jsp?top_serl=99312045.

สุรศักดิ์ ศรีสาร. (2560). **การพัฒนารูปแบบการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทโดยชุมชน**. สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. 10. ฉบับที่ 1. (เดือนมกราคม – เมษายน).

อภิรัชศักดิ์ รัชนีวงศ์. (2550). **มุมมองที่ว่าด้วยยุติธรรมชุมชน**. สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. กลุ่มติดตามและประเมินผล: การประเมินผลโครงการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชนในจังหวัดนำร่อง 17 จังหวัด.

อรรถชัย วงศ์อุดมมงคล. (2548). **การใช้มาตรการอื่นแทนการลงโทษทางอาญาศึกษาเฉพาะกรณีความผิดบางประเภท**. มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

อุทัย อาทิเวช. (2552). **การใช้ดุลพินิจของพนักงานอัยการกับการลดปริมาณคดีขึ้นสู่ศาลในประเทศฝรั่งเศส**

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

อาร์วายทีไนท์. (ม.ป.ป.). ค้นวันที่ 24 กุมภาพันธ์ 2562 จาก
https://www.ryt9.com/s/cabt/2904464.

อุดม รัฐอมฤต. (2548). **บทบาทของอัยการในมุมมองของกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์**. วิทยานิพนธ์ น.บ., มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์), กรุงเทพฯ.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก

ภาคผนวก ก แบบสอบถาม

แบบสอบถาม

แบบสอบถามฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อรวบรวมข้อมูล และข้อเสนอแนะ ในงานวิจัยทางกฎหมาย เรื่อง บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน ซึ่งผู้วิจัยข้ออนุญาตนำข้อมูลที่ได้จากการสอบถามไปใช้ เพื่อประโยชน์ในการปรับปรุงกฎหมายและมาตรการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนเพื่อให้ดีขึ้น จึงขอความร่วมมือท่านตอบแบบสอบถาม และเสนอแนะตามความเป็นจริง

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม

คำชี้แจง โปรดให้รายละเอียดที่เกี่ยวกับตัวท่าน โดยเขียนเครื่องหมาย ✓ ลงใน ( ) หน้าข้อความตามความเป็นจริง

1. เพศ ชาย ( ) หญิง ( )

2. อายุ ..... ปี

3. อาชีพ ( ) รับราชการ

ตำแหน่ง ( ) นายอำเภอ ( ) ปลัดอำเภอ

( ) กำนัน ( ) ผู้ใหญ่บ้าน

( ) ประชาชนทั่วไป

ตอนที่ 2 การประเมินความพึงพอใจ คำชี้แจง เขียนเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความพึงพอใจตามความเป็นจริง

ความพึงพอใจของฝ่ายปกครอง	**ระดับความพึงพอใจ**				
	ดีมาก (5)	**ดี** (4)	**พอใช้ได้** (3)	**น้อย** (2)	**ปรับปรุง** (1)
ด้านการเผยแพร่ข่าวสารในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท					

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

1. การแจ้งข่าวสารการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน					
2.การให้คำแนะนำของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทกับประชาชนในชุมชน					
3.การประสานงานเชื่อมโยงระหว่างฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน					
4.การแจกเอกสารหรือประชาสัมพันธ์การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองไปยังประชาชนในชุมชน					
ด้านคุณสมบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครอง					
5.ฝ่ายปกครองมีความรู้ เข้าใจ และสามารถอธิบายการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทแก่ประชาชนในชุมชน					
6.การสาธิตถึงการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน					
7.การให้คำปรึกษาการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน					
8.การรักษาความสัมพันธภาพระหว่างคู่พิพาทในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองแก่ประชาชนในชุมชน					
9.การไม่เลือกปฏิบัติในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทของฝ่ายปกครองกับประชาชนในชุมชน					
บทบาทอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครอง					

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

10.การรู้จักบทบาทอำนาจหน้าที่ในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครอง					
11.ผู้ไกล่เกลี่ยควรมีลักษณะเป็นกลางและมีทักษะในการเจรจา					
12.การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนของฝ่ายปกครองมีประโยชน์ต่อประชาชนในชุมชน					
13.การจัดอบรมความรู้ความสามารถให้ผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ					
14.การให้ผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้าน เข้ามาช่วยเหลือฝ่ายปกครองในการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพาทชุมชน					
15.การจัดการสอบประมวลผลผู้ไกล่เกลี่ยในชุมชนของฝ่ายปกครองเพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ย					

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

***__หมายเหตุ__** แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยทางกฎหมาย เรื่อง บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลของท่านเพื่อการวิจัยดังกล่าว

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก ข แบบสอบถาม

แบบสอบถามการวิจัย

เรื่อง บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนแบบสอบถามฉบับนี้ ใช้ประกอบการวิจัยเพื่อใช้ในการศึกษาเท่านั้น โดยผู้วิจัยเพียงแต่สนใจความคิดเห็นของท่านและต้องการคำตอบที่ตรงกับความเป็นจริงสำหรับท่านมากที่สุด เพื่อประโยชน์ต่อการวิเคราะห์ในกรณีนี้ไม่มีคำตอบที่ถูกหรือผิดทุกคำตอบจะถูกเก็บรวบรวมไว้เป็นความลับ ซึ่งผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูงสำหรับความกรุณาและความพยายาม ในการตอบแบบสอบถามในครั้งนี้

ตอนที่ 1 กรอกข้อมูลส่วนตัวของผู้ตอบแบบสอบถาม

1. เพศ

( ) ชาย ( ) หญิง

2. อายุ.....ปี

3. อาชีพ

( ) รับราชการ ตำแหน่ง.....

ตอนที่ 2 แบบสอบถาม

1. จากข้อมูลท่านทราบหรือไม่ว่านายอำเภอ กำนันและผู้ใหญ่บ้านเป็นฝ่ายปกครองที่มีอำนาจในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน และท่านมีความคิดเห็นอย่างไร

.....

.....

2. ในฐานะที่ท่านเป็นพนักงานฝ่ายปกครอง ท่านคิดว่าอำนาจหน้าที่ของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในความคิดของท่าน มีอะไรบ้าง

.....

.....

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

3. การไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนในความคิดของท่าน ท่านคิดว่าผู้ไกล่เกลี่ยควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

4. ท่านคิดว่าการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชนมีประโยชน์กับชุมชนหรือไม่ อย่างไร

.....

.....

5. ท่านคิดว่าควรพัฒนาศักยภาพของผู้ไกล่เกลี่ยในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทชุมชนของฝ่ายปกครองตามความคิดเห็นของท่าน อย่างไร

.....

.....

ตอนที่ 3 ข้อเสนอแนะอื่น ๆ

.....

.....

.....

.....

***__หมายเหตุ__ แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของงานวิจัยทางกฎหมาย เรื่อง บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน ทั้งนี้ ผู้วิจัยขออนุญาตดำเนินการเก็บข้อมูลและเปิดเผยข้อมูลของท่านเพื่อการวิจัยดังกล่าว

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก ค พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่7) พ.ศ.2550

หน้า ๑
เล่ม ๑๒๔ ตอนที่ ๕๕ ก ราชกิจจานุเบกษา ๑๕ กันยายน ๒๕๕๐

พระราชบัญญัติ

ระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗)

พ.ศ. ๒๕๕๐

ภูมิพลอดุลยเดช ป.ร.

ให้ไว้ ณ วันที่ ๑๓ กันยายน พ.ศ. ๒๕๕๐

เป็นปีที่ ๖๒ ในรัชกาลปัจจุบัน

พระบาทสมเด็จพระปรมินทรมหาภูมิพลอดุลยเดช มีพระบรมราชโองการโปรดเกล้า ฯ ให้ประกาศว่า

โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน

จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ตราพระราชบัญญัติขึ้นไว้โดยคำแนะนำและยินยอมของสภานิติบัญญัติแห่งชาติ ดังต่อไปนี้

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐"

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นวรรคเจ็ดและวรรคแปดของมาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕

"กระทรวงใดมีภารกิจเพิ่มขึ้น และมีความจำเป็นอย่างยิ่งต้องมีรองปลัดกระทรวงมากกว่าที่กำหนดไว้ในวรรคห้าหรือวรรคหก คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน และคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ในกรณีที่ ก.ธ.จ. พบว่ามีการละเลยไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย ระเบียบ หรือข้อบังคับหรือมีกรณีที่เป็นการทุจริต ให้เป็นหน้าที่ของ ก.ธ.จ. ที่จะต้องแจ้งให้ผู้ว่าราชการจังหวัด หัวหน้าส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ หรือหน่วยงานอื่นของรัฐที่เกี่ยวข้อง แล้วแต่กรณี เพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป"

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(๑) บริหารราชการตามกฎหมาย ระเบียบแบบแผนของทางราชการ และตามแผนพัฒนาจังหวัด"

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความใน (๖) และ (๗) ของมาตรา ๕๗ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"(๖) เสนองบประมาณต่อกระทรวงที่เกี่ยวข้อง หรือเสนอขอจัดตั้งงบประมาณต่อสำนักงบประมาณตามมาตรา ๕๒ วรรคสาม และรายงานให้กระทรวงมหาดไทยทราบ

(๗) กำกับดูแลการบริหารราชการส่วนท้องถิ่นตามกฎหมาย"

มาตรา ๑๔ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๖๑/๑ มาตรา ๖๑/๒ และมาตรา ๖๑/๓ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔

"มาตรา ๖๑/๑ ให้อำเภอมีอำนาจหน้าที่ภายในเขตอำเภอ ดังต่อไปนี้

(๑) อำนาจและหน้าที่ตามที่กำหนดในมาตรา ๕๒/๑ (๑) (๒) (๓) (๔) (๕) และ (๖) โดยให้นำความในมาตรา ๕๒/๑ วรรคสอง มาใช้บังคับโดยอนุโลม

(๒) ส่งเสริม สนับสนุน และจัดให้มีการบริการร่วมกันของหน่วยงานของรัฐในลักษณะศูนย์บริการร่วม

(๓) ประสานงานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อร่วมมือกับชุมชนในการดำเนินการให้มีแผนชุมชน เพื่อรองรับการสนับสนุนงบประมาณจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จังหวัด และกระทรวง ทบวง กรม

(๔) ไกล่เกลี่ยหรือจัดให้มีการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคม ตามมาตรา ๖๑/๒ และมาตรา ๖๑/๓

มาตรา ๖๑/๒ ในอำเภอหนึ่ง ให้มีคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทของประชาชนที่คู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในเขตอำเภอ ในเรื่องที่พิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาท หรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ให้นายอำเภอโดยความเห็นชอบของคณะกรมการจังหวัดจัดทำบัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท โดยคัดเลือกจากบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

เมื่อมีข้อพิพาทเกิดขึ้นและคู่พิพาทตกลงยินยอมให้ใช้วิธีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทให้คู่พิพาทแต่ละฝ่ายเลือกบุคคลจากบัญชีรายชื่อตามวรรคสองฝ่ายละหนึ่งคน และให้นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมายคนหนึ่งเป็นประธาน เพื่อทำหน้าที่เป็นคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทมีอำนาจหน้าที่รับฟังข้อพิพาทโดยตรงจากคู่พิพาท และดำเนินการไกล่เกลี่ยให้เกิดข้อตกลงยินยอมร่วมกันระหว่างคู่พิพาทโดยเร็ว ถ้าคู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทจัดให้มีการทำสัญญาประนีประนอมยอมความระหว่างคู่พิพาท และให้ถือเอาข้อตกลงตามสัญญาประนีประนอมยอมความมีผลผูกพันคู่พิพาททั้งสองฝ่าย ในกรณีที่คู่พิพาทไม่อาจตกลงกันได้ ให้คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทนั้น

ข้อตกลงตามวรรคสี่ให้มีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ

หลักเกณฑ์และวิธีการจัดทำบัญชี การดำเนินการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทและการจัดทำสัญญาประนีประนอมยอมความ ตลอดจนค่าตอบแทนของคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง

ในกรณีที่คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติตามสัญญาประนีประนอมยอมความให้คู่พิพาทอีกฝ่ายหนึ่งยื่นคำร้องต่อพนักงานอัยการ และให้พนักงานอัยการดำเนินการยื่นคำร้องต่อศาลที่มีเขตอำนาจเพื่อให้ออกคำบังคับให้ตามสัญญาประนีประนอมยอมความดังกล่าวโดยให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาใช้บังคับโดยอนุโลม

เมื่อคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทได้รับข้อพิพาทไว้พิจารณา ให้อายุความในการฟ้องร้องคดีสะดุดหยุดลง นับแต่วันที่ยื่นข้อพิพาทจนถึงวันที่คณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาทสั่งจำหน่ายข้อพิพาทหรือวันที่คู่พิพาททำสัญญาประนีประนอมยอมความกัน แล้วแต่กรณี

ความในมาตรานี้ให้ใช้กับเขตของกรุงเทพมหานครด้วยโดยอนุโลม

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

มาตรา ๖๑/๓ บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใดหากเป็นความผิดอันยอมความได้ และมิใช่เป็นความผิดเกี่ยวกับเพศ ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอม หรือแสดงความจำนง ให้นายอำเภอของอำเภอนั้นหรือปลัดอำเภอที่นายอำเภอดังกล่าวมอบหมายเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี และเมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมเป็นหนังสือตามที่ไกล่เกลี่ยและปฏิบัติตามคำไกล่เกลี่ยดังกล่าวแล้ว ให้คดีอาญาเป็นอันเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาไม่ยินยอมตามที่ไกล่เกลี่ย ให้จำหน่ายข้อพิพาทนั้น แต่เพื่อประโยชน์ในการที่ผู้เสียหายจะไปดำเนินคดีต่อไป อายุความการร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายอาญาให้เริ่มนับแต่วันที่จำหน่ายข้อพิพาท

หลักเกณฑ์และวิธีในการดำเนินการตามวรรคหนึ่ง ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง"

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๗๑/๑ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"ในกรณีที่มีความจำเป็นเพื่อให้การปฏิบัติงานบรรลุผล คณะรัฐมนตรีจะกำหนดให้กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิไม่น้อยกว่าสามคนแต่ไม่เกินห้าคนต้องทำงานเต็มเวลาก็ได้"

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๗๑/๕ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๕) พ.ศ. ๒๕๔๕ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

"มาตรา ๗๑/๕ ให้มีสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นส่วนราชการในสำนักนายกรัฐมนตรี ทำหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการของ ก.พ.ร. และหน้าที่อื่นตามที่กฎหมายหรือ ก.พ.ร. กำหนด โดยมีเลขาธิการ ก.พ.ร. ซึ่งเป็นข้าราชการพลเรือนสามัญเป็นผู้บังคับบัญชาข้าราชการและลูกจ้างของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ และรับผิดชอบการปฏิบัติราชการขึ้นตรงต่อนายกรัฐมนตรี"

มาตรา ๑๗ ในระหว่างที่ยังมิได้มีการตราพระราชกฤษฎีกาเกี่ยวกับการมอบอำนาจให้ปฏิบัติราชการแทนตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัตินี้ ให้หลักเกณฑ์เกี่ยวกับการมอบอำนาจตามมาตรา ๓๘ แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหาร

3464423831
up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก ง กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง พ.ศ. 2553

หน้า ๑๓
เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๕๔ ก ราชกิจจานุเบกษา ๗ กันยายน ๒๕๕๓

กฎกระทรวง

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางแพ่ง

พ.ศ. ๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๑/๒ วรรคหก แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป เว้นแต่ข้อ ๒๘ ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ในกฎกระทรวงนี้

"ข้อพิพาท" หมายความว่า ข้อพิพาททางแพ่งเกี่ยวกับที่ดิน มรดก และข้อพิพาททางแพ่งอื่นที่มีทุนทรัพย์ไม่เกินสองแสนบาทหรือมากกว่านั้น ตามที่กำหนดในพระราชกฤษฎีกา

"อำเภอ" หมายความรวมถึง กิ่งอำเภอ

"นายอำเภอ" หมายความรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

"พนักงานอัยการประจำจังหวัด" หมายความว่า ข้าราชการอัยการซึ่งดำรงตำแหน่งตั้งแต่อัยการผู้ช่วยขึ้นไปที่ปฏิบัติหน้าที่อยู่ในจังหวัด

"บัญชีรายชื่อ" หมายความว่า บัญชีรายชื่อบุคคลที่จะทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

"ผู้ไกล่เกลี่ย" หมายความว่า บุคคลที่ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

"ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย" หมายความว่า นายอำเภอ พนักงานอัยการประจำจังหวัดหรือปลัดอำเภอที่ได้รับมอบหมาย ที่เป็นประธานคณะบุคคลผู้ทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

หมวด ๑
บัญชีรายชื่อ

ข้อ ๓ ในอำเภอหนึ่งให้มีบัญชีรายชื่อ โดยจำนวนบุคคลในบัญชีรายชื่อให้เป็นไปตามที่นายอำเภอเห็นสมควร แต่ต้องไม่น้อยกว่าสี่สิบคน

ให้นายอำเภอประกาศระยะเวลาในการรับสมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยไว้ ณ ที่ว่าการอำเภอ ที่ทำการองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน และสถานที่ที่เป็นชุมชนตามที่เห็นสมควร

ในกรณีมีเหตุอันสมควร นายอำเภอจะขยายระยะเวลาตามวรรคสองออกไปอีกก็ได้

ข้อ ๔ ผู้สมัครเป็นผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ดังต่อไปนี้

ก. คุณสมบัติ

(๑) มีอายุไม่ต่ำกว่าสามสิบห้าปีบริบูรณ์ในวันสมัคร

(๒) มีภูมิลำเนาตามหลักฐานทะเบียนราษฎรในเขตอำเภอที่สมัคร

(๓) เป็นบุคคลที่มีความรู้หรือมีประสบการณ์เหมาะสมกับการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท

ข. ลักษณะต้องห้าม

(๑) เป็นข้าราชการหรือเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ

(๒) เป็นบุคคลล้มละลาย คนเสมือนไร้ความสามารถ หรือคนวิกลจริตหรือจิตฟั่นเฟือนไม่สมประกอบ

(๓) เป็นผู้เคยได้รับโทษจำคุกโดยคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก เว้นแต่เป็นโทษสำหรับความผิดที่ได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๔) เป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง กรรมการหรือผู้ดำรงตำแหน่งอื่นซึ่งรับผิดชอบการบริหารพรรคการเมือง ที่ปรึกษาพรรคการเมือง หรือเจ้าหน้าที่ในพรรคการเมือง

(๕) เป็นผู้เคยถูกถอดถอนให้พ้นจากบัญชีรายชื่อ

ข้อ ๕ เมื่อพ้นวันรับสมัครแล้ว ให้นายอำเภอรวบรวมรายชื่อผู้สมัครซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้ามตามข้อ ๔ พร้อมทั้งประวัติย่อของแต่ละบุคคลเสนอคณะกรรมการจังหวัดพิจารณาให้ความเห็นชอบ

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก จ กฎกระทรวงว่าด้วยการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาททางอาญา พ.ศ. 2553

หน้า ๒๒
เล่ม ๑๒๗ ตอนที่ ๕๔ ก ราชกิจจานุเบกษา ๗ กันยายน ๒๕๕๓

กฎกระทรวง

ว่าด้วยการไกล่เกลี่ยความผิดที่มีโทษทางอาญา

พ.ศ. ๒๕๕๓

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๖๑/๓ วรรคสาม แห่งพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๓๔ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติระเบียบบริหารราชการแผ่นดิน (ฉบับที่ ๗) พ.ศ. ๒๕๕๐ นายกรัฐมนตรีออกกฎกระทรวงไว้ ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ กฎกระทรวงนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ข้อ ๒ ในกฎกระทรวงนี้

"อำเภอ" หมายความรวมถึง กิ่งอำเภอ

"นายอำเภอ" หมายความรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

"ปลัดอำเภอ" หมายความว่า ปลัดอำเภอที่นายอำเภอมอบหมายให้เป็นผู้ไกล่เกลี่ยคดีความผิดที่มีโทษทางอาญา

"ความผิดที่มีโทษทางอาญา" หมายความว่า ความผิดที่มีโทษทางอาญาตามประมวลกฎหมายอาญาหรือกฎหมายอื่นที่เป็นความผิดอันยอมความได้ และมิใช่ความผิดเกี่ยวกับเพศ

ข้อ ๓ บรรดาความผิดที่มีโทษทางอาญาที่เกิดขึ้นในเขตอำเภอใด ถ้าผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหายินยอมหรือแสดงความจำนงให้มีการไกล่เกลี่ย ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอของอำเภอนั้นเป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามควรแก่กรณี

ข้อ ๔ ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาผู้ใดประสงค์จะให้มีการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ให้แจ้งความประสงค์เป็นหนังสือหรือด้วยวาจาต่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอ ณ ที่ว่าการอำเภอนั้น ในกรณีที่แจ้งความประสงค์ด้วยวาจา ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอทำบันทึกความประสงค์นั้นไว้ และให้ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาดังกล่าวลงลายมือชื่อไว้ด้วย

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

เมื่อนายอำเภอหรือปลัดอำเภอได้รับแจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งแล้ว ให้แจ้งผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งทราบและสอบถามว่าจะยินยอมหรือแสดงความจำนงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยหรือไม่ หากเป็นกรณีที่มีผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาหลายฝ่าย ให้แจ้งและสอบถามทุกฝ่าย

ในกรณีที่ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายตกลงยินยอมหรือแสดงความจำนงที่จะเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอแจ้งให้ทุกฝ่ายทราบ และจัดให้มีการบันทึกการยินยอมหรือความจำนงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ยไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา พร้อมทั้งให้ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายลงลายมือชื่อในสารบบนั้น

ในกรณีที่ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ยินยอมหรือไม่แสดงความจำนงเข้าสู่กระบวนการไกล่เกลี่ย ให้การแจ้งความประสงค์ตามวรรคหนึ่งสิ้นผลไป และให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอแจ้งผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาฝ่ายที่เหลือทราบด้วย

ข้อ ๕ ในกรณีที่นายอำเภอหรือปลัดอำเภอเห็นว่าสิทธินำคดีอาญามาฟ้องได้ระงับไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วก่อนวันแจ้งความประสงค์ตามข้อ ๔ วรรคหนึ่ง หรือจะระงับไปก่อนวันที่นายอำเภอหรือปลัดอำเภอแจ้งให้ผู้เสียหายหรือผู้ถูกกล่าวหาอีกฝ่ายหนึ่งทราบตามข้อ ๔ วรรคสอง ห้ามไม่ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอรับข้อพิพาทนั้นไว้ไกล่เกลี่ย และให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอแจ้งให้ผู้แจ้งความประสงค์ทราบโดยพลัน

ข้อ ๖ การแจ้งความประสงค์ตามข้อ ๔ วรรคหนึ่ง ไม่ใช่คำร้องทุกข์ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ข้อ ๗ เมื่อผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายได้ลงลายมือชื่อในสารบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญาตามข้อ ๔ วรรคสาม แล้ว ให้นายอำเภอหรือปลัดอำเภอรับข้อพิพาทนั้นไว้ไกล่เกลี่ยต่อไป และแจ้งให้ผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายทราบถึงสิทธิของตนและผลของการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทตามข้อ ๑๒ ข้อ ๑๔ ข้อ ๑๕ และข้อ ๑๗ พร้อมทั้งสอบถามรายละเอียดเกี่ยวกับข้อพิพาทจากผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายรวมทั้งผู้ที่เกี่ยวข้อง และบันทึกการแจ้งและรายละเอียดเกี่ยวกับข้อพิพาทดังกล่าวไว้ในสารบบการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทคดีอาญา

การบันทึกรายละเอียดเกี่ยวกับข้อพิพาทตามวรรคหนึ่ง ให้บันทึกเฉพาะการกระทำที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาทตามที่ได้ความจากผู้เสียหายและผู้ถูกกล่าวหาทุกฝ่ายและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งวัน เวลา สถานที่ และบุคคลหรือสิ่งของที่เกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก ฉ ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทยว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พุทธศักราช 2530

ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย

ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน

พ.ศ. ๒๕๓๐

เพื่อให้คณะกรรมการหมู่บ้านในพื้นที่ชนบทปฏิบัติหน้าที่ในการประนีประนอมข้อพิพาทระหว่างราษฎรในหมู่บ้านให้เป็นไปโดยถูกต้องและเรียบร้อย อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และมาตรา ๕ แห่งพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยจึงออกข้อบังคับไว้ดังต่อไปนี้

ข้อ ๑ ข้อบังคับนี้เรียกว่า "ข้อบังคับกระทรวงมหาดไทย ว่าด้วยการปฏิบัติงานประนีประนอมข้อพิพาทของคณะกรรมการหมู่บ้าน พ.ศ. ๒๕๓๐"

ข้อ ๒ ข้อบังคับนี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดเก้าสิบวันนับแต่วันประกาศเป็นต้นไป

ข้อ ๓ ในข้อบังคับนี้

"นายอำเภอ" หมายความรวมถึง ปลัดอำเภอผู้เป็นหัวหน้าประจำกิ่งอำเภอ

"คณะกรรมการหมู่บ้าน" หมายความรวมถึง คณะกรรมการหมู่บ้านตามพระราชบัญญัติลักษณะปกครองท้องที่ พระพุทธศักราช ๒๔๕๗ และคณะกรรมการกลางหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเองตามพระราชบัญญัติจัดระเบียบบริหารหมู่บ้านอาสาพัฒนาและป้องกันตนเอง พ.ศ. ๒๕๒๒"

ข้อ ๔ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำการประนีประนอมข้อพิพาทได้เมื่อ

(๑) เป็นข้อพิพาทเกี่ยวกับความแพ่งหรือความอาญาที่เป็นความรับผิดอันยอมความได้

(๒) คู่กรณีทั้งสองฝ่ายตกลงให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาท และ

(๓) ข้อพิพาทดังกล่าวเกิดขึ้นในหมู่บ้านหรือคู่กรณีฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีภูมิลำเนาอยู่ในหมู่บ้าน

ข้อ ๕ เมื่อมีข้อพิพาทตามข้อ ๔ เกิดขึ้น และคู่กรณีฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดหรือทั้งสองฝ่ายประสงค์จะให้ข้อพิพาทนั้นยุติลงในระดับหมู่บ้าน ก็ให้แจ้งผู้ใหญ่บ้านทราบ และผู้ใหญ่บ้านแจ้งคู่กรณีทั้งสองฝ่ายมาตกลงทำบันทึกยินยอมให้คณะกรรมการหมู่บ้านประนีประนอมข้อพิพาทตามแบบท้ายข้อบังคับนี้

ข้อ ๖ เมื่อผู้ใหญ่บ้านได้ดำเนินการตามข้อ ๕ แล้ว ให้นัดหมายคณะกรรมการหมู่บ้านซึ่งอยู่ในหมู่บ้านขณะที่นัดหมายทำการประนีประนอมข้อพิพาทโดยไม่ชักช้า

ในการทำหน้าที่ประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะมอบหมายให้กรรมการไม่น้อยกว่าสองคนดำเนินการแทนก็ได้

เพื่อประโยชน์ในการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านหรือคู่กรณีจะเชิญบุคคลอื่นที่เห็นสมควรเข้ามาร่วมทำการประนีประนอมข้อพิพาทด้วยก็ได้

ข้อ ๗ ในการประนีประนอมข้อพิพาทให้คณะกรรมการหมู่บ้านดำเนินการ ดังนี้

(๑) สอบถามข้อเท็จจริงจากคู่กรณีและบุคคลอื่นที่เห็นว่าเกี่ยวข้องกับข้อพิพาท

(๒) เชิญผู้ที่เกี่ยวข้องมาสอบถามข้อเท็จจริงในกรณีที่จำเป็น

(๓) ตรวจสอบเอกสาร หรือวัตถุ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องตามความยินยอมของเจ้าของหรือผู้ครอบครอง

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

การประนีประนอมข้อพิพาทให้กระทำโดยเปิดเผยต่อหน้าคู่กรณี

การประนีประนอมข้อพิพาทให้กระทำ ณ ที่ทำการผู้ใหญ่บ้าน หรือสถานที่อื่นตามที่คณะกรรมการหมู่บ้านเห็นสมควร

ข้อ ๘ เมื่อคณะกรรมการหมู่บ้านได้ข้อเท็จจริงจากคู่กรณี หรือพยานบุคคล หรือพยานเอกสาร วัตถุพยาน หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้องแล้ว ให้ประนีประนอมข้อพิพาทโดยอาศัยหลักกฎหมาย หรือจารีตประเพณีแห่งท้องถิ่น ซึ่งไม่ขัดต่อกฎหมาย เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมแก่คู่กรณี

ถ้ามีปัญหาในการประนีประนอมข้อพิพาท คณะกรรมการหมู่บ้านจะเชิญบุคคลตามข้อ ๑๒ มาให้คำปรึกษาก็ได้

ข้อ ๙ ถ้าคู่กรณีตกลงกันไม่ได้ ให้ยุติการประนีประนอมข้อพิพาทนั้น และแจ้งให้คู่กรณีทราบแล้วรายงานให้นายอำเภอท้องที่ทราบเพื่อดำเนินการตามอำนาจหน้าที่ต่อไป

ถ้าคู่กรณีตกลงประนีประนอมกันได้ ให้คณะกรรมการหมู่บ้านทำสัญญาประนีประนอมยอมความขึ้น ๔ ฉบับ มีข้อความถูกต้องตรงกัน อ่านและอธิบายข้อความให้คู่กรณีเข้าใจและให้ลงลายมือชื่อในสัญญานั้น โดยให้กรรมการหมู่บ้านอย่างน้อยสองคนลงนามเป็นพยานในสัญญา มอบให้คู่กรณีถือไว้ฝ่ายละฉบับ คณะกรรมการหมู่บ้านเก็บไว้บันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทหนึ่งฉบับให้ผู้ใหญ่บ้านส่งอำเภอหนึ่งฉบับพร้อมกับแบบรายงานตามข้อ ๑๑

ข้อ ๑๐ เมื่อดำเนินการประนีประนอมข้อพิพาทเสร็จเรียบร้อยแล้ว ไม่ว่าคู่กรณีจะตกลงหรือไม่ตกลงตามที่ประนีประนอมข้อพิพาทก็ตาม ให้คณะกรรมการหมู่บ้านบันทึกผลการดำเนินงานของคณะกรรมการหมู่บ้านไว้ท้ายบันทึกยินยอมให้ประนีประนอมข้อพิพาทและมอบให้ผู้ใหญ่บ้านเก็บรักษาไว้เมื่อมีการเปลี่ยนผู้ดำรงตำแหน่งผู้ใหญ่บ้าน ให้มีการส่งมอบเอกสารการประนีประนอมข้อพิพาทนั้นแก่ผู้ดำรงตำแหน่งใหม่

ข้อ ๑๑ ให้ผู้ใหญ่บ้านรายงานผลการประนีประนอมข้อพิพาทแก่นายอำเภอท้องที่ตามแบบท้ายข้อบังคับนี้ทุกเดือนในวันประชุมกำนันผู้ใหญ่บ้าน

ข้อ ๑๒ ให้นายอำเภอ ปลัดอำเภอ ข้าราชการตำรวจยศตั้งแต่นายร้อยตรีขึ้นไปภายในเขตอำเภอ และพนักงานอัยการให้คำแนะนำปรึกษา ตลอดจนร่วมกันช่วยเหลือสนับสนุนในการฝึกอบรมให้ความรู้แก่คณะกรรมการหมู่บ้านในเขตท้องที่ เมื่อได้คำแนะนำปรึกษาแล้ว ให้บันทึกไว้ในสมุดตรวจการปฏิบัติงานของกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน (ปค. ๒ ก)

ข้อ ๑๓ ให้ปลัดกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามข้อบังคับฉบับนี้

ประกาศ ณ วันที่ ๒๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๐

(ลงนาม) **พลเอก ประจวบ สุนทรางกูร**

(ประจวบ สุนทรางกูร)

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

3464423831 uP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ภาคผนวก ช ร่างพระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. ...

(ร่าง)
พระราชบัญญัติ
ส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน
พ.ศ. ...

.....
.....
.....

.....
.....

โดยที่เป็นการสมควรให้มีกฎหมายว่าด้วยการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน โดยคนในชุมชนทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท อันเป็นการรับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐาน ภายใต้หลักการเข้าถึงความยุติธรรม (Right to Justice) ลักษณะอื่น นอกเหนือจากการเข้าถึงความยุติธรรมตามกระบวนการยุติธรรมหลัก

.....
.....

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทในชุมชน พ.ศ. ..."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัติฉบับนี้

"การไกล่เกลี่ย" หมายความว่า วิธีการระงับข้อพิพาทนอกศาลโดยคนในชุมชนทำหน้าที่คนกลางหนึ่งคนเป็นผู้ไกล่เกลี่ยหรือหลายคนเป็นคณะผู้ไกล่เกลี่ย ทำหน้าที่ช่วยเหลือ จัดให้มีการไกล่เกลี่ย เสนอแนะแนวทางแก้ไขข้อพิพาทให้กับคู่พิพาท จัดทำข้อตกลงการไกล่เกลี่ยที่เป็นธรรมและยอมรับระหว่างคู่พิพาท

"ข้อพิพาท" หมายความว่า ข้อขัดแย้งในทางแพ่ง ข้อขัดแย้งทางอาญาในความผิดอันยอมความกันได้ และ ความผิดลหุโทษ

"คณะกรรมการ" หมายความว่า คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

"คู่พิพาท" หมายความว่า คู่พิพาทสองฝ่ายหรือหลายฝ่าย

"ชุมชน" หมายความว่า พื้นที่ที่คนในพื้นที่มีความรู้สึกเป็นกลุ่มหรือหน่วยเดียวกัน

"ผู้ไกล่เกลี่ย" หมายความว่า บุคคลหรือคณะบุคคล ที่คู่พิพาทแต่งตั้งให้ทำหน้าที่เป็นคนกลางไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

"ข้อตกลงการไกล่เกลี่ย" หมายความว่า บันทึกข้อสรุปจากการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเป็นลายลักษณ์อักษร

"รัฐมนตรี" หมายความว่า รัฐมนตรีผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

มาตรา ๔ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่กับออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กฎกระทรวง เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑
ผู้ไกล่เกลี่ย

มาตรา ๕ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องมีคุณสมบัติ ดังต่อไปนี้

(๑) ผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท

(๒) ได้รับความไว้วางใจ เชื่อถือในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย

(๓) ปราศจากอคติ ไม่เลือกประติบัติ เป็นกลาง และ เป็นอิสระในการทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ย

(๔) ไม่เคยต้องคำพิพากษาให้จำคุกหรือถูกคุมขังอยู่โดยหมายของศาล เว้นแต่ในความผิดอันได้กระทำโดยประมาทหรือความผิดลหุโทษ

(๕) ไม่เป็นบุคคลที่ศาลมีคำสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ คนเสมือนไร้ความสามารถ วิกลจริต จิตฟั่นเฟือน เป็นบุคคลล้มละลาย หรือ เป็นผู้มีความประพฤติไม่เหมาะสม

(๖) เป็นผู้ไกล่เกลี่ยตามกฎหมายอื่นซึ่งผ่านการอบรมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๖ ผู้ไกล่เกลี่ยมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

(๑) กำหนดและแจ้งวัน เวลาและสถานที่ไกล่เกลี่ยให้คู่พิพาทและผู้เกี่ยวข้องทราบ

(๒) จัดให้มีการไกล่เกลี่ยและกำหนดแนวทางการไกล่เกลี่ย

(๓) ช่วยเหลือ อำนวยความสะดวก ชี้แนะคู่พิพาทในการหาแนวทางยุติข้อพิพาท

(๔) จัดทำข้อตกลงการไกล่เกลี่ย

(๕) ติดตามการปฏิบัติตามข้อตกลงการไกล่เกลี่ยระหว่างคู่พิพาท

(๖) เสนอเรื่องต่อคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท กรณีคู่พิพาทไม่ปฏิบัติตามข้อตกลงการไกล่เกลี่ย

มาตรา ๗ ผู้ไกล่เกลี่ยอาจถูกถอดถอนโดยคู่พิพาททั้งสองฝ่ายหรือคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ย ดังนี้

(๑) ขาดความเป็นกลาง ไม่เป็นอิสระ มีอคติในการไกล่เกลี่ย

(๒) ต้องโทษถึงที่สุดให้จำคุกโดยไม่ได้รับการรอลงอาญา

(๓) ฉ้อฉล ข่มขู่ในกระบวนการไกล่เกลี่ย

(๔) ไม่มาทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยเกินสองครั้ง โดยไม่มีเหตุอันควร

มาตรา ๘ การเป็นผู้ไกล่เกลี่ยสิ้นสุด เมื่อ

(๑) ตาย

(๒) ลาออก

(๓) ไม่สามารถทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยได้

(๔) ถูกถอดถอนโดยคู่พิพาทหรือคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

มาตรา ๙ ผู้ไกล่เกลี่ยได้รับความคุ้มกันจากความรับผิดในความเสียหายใด ๆ ที่เกิดจากการทำหน้าที่ไกล่เกลี่ยและมีความรับผิดในการกระทำหรือละเว้นการกระทำที่ไม่สุจริต ฉ้อฉล ข่มขู่ ไม่เป็นกลาง มิอคติในการไกล่เกลี่ย

หมวด ๒
กระบวนการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๑๐ การไกล่เกลี่ยระหว่างคู่พิพาทเริ่มได้ ดังนี้

(๑) คู่พิพาทตกลงระหว่างกันเลือกระงับข้อพาทโดยวิธีการไกล่เกลี่ยในชุมชน

(๒) คู่พิพาทเสนอเรื่องต่อศูนย์ประสานงานการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท ตามระเบียบกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพว่าด้วยการประสานงานการไกล่เกลี่ยและประนอมข้อพิพาท พ.ศ. ๒๕๕๓ หรือเครือข่ายหรืออาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ตามระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยเครือข่ายและอาสาสมัครคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ พ.ศ. ๒๕๔๘ ให้ริเริ่มกระบวนการไกล่เกลี่ย ตามพระราชบัญญัติฉบับนี้

(๓) คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเสนอให้คู่พิพาทระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในชุมชนและคู่พิพาทยอมรับข้อเสนอระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยในชุมชน หรือการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ยตามกฎหมายอื่น

มาตรา ๑๑ คู่พิพาทเลือกบุคคลตามบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยหรือบุคคลนอกบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณสมบัติคนหนึ่งหรือหลายคนทำหน้าที่เป็นผู้ไกล่เกลี่ย

กรณีคู่พิพาทเลือกผู้ไกล่เกลี่ยหลายคนทำหน้าที่ผู้ไกล่เกลี่ยให้แต่ละฝ่ายเลือกบุคคลตามบัญชีรายชื่อหรือบุคคลนอกบัญชีรายชื่อผู้ไกล่เกลี่ยที่มีคุณสมบัติในจำนวนที่เท่ากัน ผู้ไกล่เกลี่ยที่ได้รับการเลือกจากคู่พิพาทแต่ละฝ่ายร่วมกันเลือกผู้ไกล่เกลี่ยอีกคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานคณะผู้ไกล่เกลี่ย ทำหน้าที่จัดการไกล่เกลี่ย ช่วยเหลือ ชี้แนะแนวทางในการยุติข้อพิพาทที่เป็นธรรมแก่คู่พิพาท จัดทำบันทึกกระบวนการไกล่เกลี่ยและข้อตกลงการไกล่เกลี่ย

มาตรา ๑๒ ผู้ไกล่เกลี่ยต้องดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยความเป็นกลาง ปราศจากอคติ มีความเป็นอิสระ และคำนึงถึงหลักความเสมอภาคของคู่พิพาท ดังนี้

(๑) กำหนดนัดวัน เวลา และสถานที่ไกล่เกลี่ยร่วมกับคู่พิพาทและผู้ที่เกี่ยวข้อง

(๒) กำหนดกระบวนการไกล่เกลี่ยและดำเนินการไกล่เกลี่ยให้แล้วเสร็จโดยไม่ชักช้าและให้แล้วเสร็จก่อนที่ข้อพิพาทจะขาดอายุความ

(๓) ดำเนินการไกล่เกลี่ยด้วยความโปร่งใส โดยกระบวนการในทางลับหรือเปิดเผยต่อสาธารณะให้ผู้ไกล่เกลี่ยและคู่พิพาททั้งสองฝ่ายตกลงกัน คำวินิจฉัยของผู้ไกล่เกลี่ยหรือประธานการไกล่เกลี่ยถือเป็นที่สุด

(๔) เชิญที่ปรึกษา ผู้เชี่ยวชาญ ร่วมให้ความเห็นในการไกล่เกลี่ย

(๕) จัดทำบันทึกการไกล่เกลี่ย

(๖) จัดทำข้อตกลงการไกล่เกลี่ย

มาตรา ๑๓ ให้ผู้ไกล่เกลี่ยจัดทำข้อตกลงการไกล่เกลี่ยเป็นลายลักษณ์อักษร โดยบันทึกผลการไกล่เกลี่ย กรณีคู่พิพาทตกลงไกล่เกลี่ยกันได้ให้กำหนดหน้าที่ของคู่พิพาทแต่ละฝ่ายให้กระทำการหรืองดเว้น

3464423831 UP iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

กระทำการใด หรืออื่น ๆ ในข้อตกลงการไกล่เกลี่ย กรณีคู่พิพาทตกลงไกล่เกลี่ยไม่ได้ให้ผู้ไกล่เกลี่ยแนะนำแนวทางออกให้แก่คู่พิพาท

ให้จัดทำข้อตกลงการไกล่เกลี่ยจำนวนสามชุด มอบให้แก่คู่พิพาทฝ่ายละหนึ่งชุดและจัดเก็บไว้ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดหนึ่งชุด

ก่อนมอบข้อตกลงไกล่เกลี่ยแก่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายให้ผู้ไกล่เกลี่ยแจ้งแก่คู่พิพาททั้งสองฝ่ายทราบรายละเอียดข้อตกลงการไกล่เกลี่ยว่าถูกต้องตรงตามที่ได้ไกล่เกลี่ย

ให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดจัดเจ้าหน้าที่ช่วยเหลือผู้ไกล่เกลี่ยทำข้อตกลงไกล่เกลี่ยเป็นลายลักษณ์อักษรตามความจำเป็นหรือผู้ไกล่เกลี่ยร้องขอ

มาตรา ๑๔ ข้อตกลงการไกล่เกลี่ยเป็นที่ยุติ ผูกพันคู่พิพาทต้องปฏิบัติตามข้อตกลงการไกล่เกลี่ยโดยมิชักช้าและมีผลเช่นเดียวกับคำชี้ขาดของอนุญาโตตุลาการตามกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการ ให้นำกฎหมายว่าด้วยอนุญาโตตุลาการมาบังคับใช้โดยอนุโลม

มาตรา ๑๕ กระบวนการไกล่เกลี่ยสิ้นสุด ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) คู่พิพาทยอมรับและปฏิบัติตามข้อตกลงการไกล่เกลี่ย

(๒) คู่พิพาทตกลงยุติการระงับข้อพิพาทโดยการไกล่เกลี่ย

(๓) คู่พิพาทฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนำข้อพิพาทสู่กระบวนพิจารณาคดีของศาล

(๔) เหตุแห่งการพิพาทสิ้นสุด หรือ สิ้นสุดลงด้วยเหตุอื่น

หมวด ๓
คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

มาตรา ๑๖ ให้มีคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ประกอบด้วย

(๑) ผู้แทนจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัด	๓ คน	กรรมการ
(๒) ผู้แทนจากองค์การบริหารส่วนท้องถิ่น	๓ คน	กรรมการ
(๓) ผู้แทนภาคประชาชน	๓ คน	กรรมการ
(๔) ผู้ทรงคุณวุฒิด้านกฎหมาย สังคม หรือ อื่น ๆ	๒ คน	กรรมการ
(๕) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย		กรรมการและเลขานุการ
(๖) เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่ได้รับมอบหมาย		กรรมการและผู้ช่วยเลขานุการ

ให้กรรมการเลือกกรรมการคนหนึ่งทำหน้าที่ประธานคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาท

ประธานคณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทไม่สามารถปฏิบัติงานได้ ให้กรรมการผู้มีอาวุโสสูงสุดในที่ประชุมเป็นผู้ทำการแทน

คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทประเภทผู้แทนภาคประชาชน มีวาระการดำรงตำแหน่งคราวละสามปี และอาจได้รับเลือกดำรงตำแหน่งอีกได้แต่ไม่เกินสองวาระติดกัน

มาตรา ๑๗ ให้คณะกรรมการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทมีอำนาจหน้าที่ ดังนี้

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ว่าที่ร้อยตรีหญิงมาริสา แย้มเจริญ
วัน เดือน ปี เกิด	17/02/2537
สถานที่เกิด	เชียงใหม่
วุฒิการศึกษา	พ.ศ.2558 น.บ.(นิติศาสตร์) มหาวิทยาลัยพะเยา คณะนิติศาสตร์
ที่อยู่ปัจจุบัน	776 ม.16 ต.แม่กา อ.เมือง จ.พะเยา 56000
ผลงานตีพิมพ์	มาริสา แย้มเจริญ (ผู้บรรยาย) (24-25 มกราคม 2562). บทบาทของฝ่ายปกครองในการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทระดับชุมชน. The Role of the Administration in Community Disputes Mediating. ใน การประชุมวิชาการพะเยาวิจัยครั้งที่ 8 (หน้า2586-2601): พะเยา. กองบริหารงานวิจัยและประกันคุณภาพการศึกษามหาวิทยาลัยพะเยา.

3464423831 up iThesis 59034652 thesis / recv: 19062563 01:58:32 / seq: 79